Л 8553/VI

БОРІТЕСЯ — ПОБОРЕТЕ!

РІК ВИД. 6-Й
Ч. 1-3.
ЦІНА ПРИМІРН.

ТРУДОВА УКРАЇНА

(НЕПЕРІОДИЧНО)
1936
6 К. Ч. (30. АМ. Ц.)

РЕДАГУЄ І ВИДАЄ Н. ГРИГОРІЇВ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ ПАРТІЇ СОЦІЯЛІСТІВ-РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ ЗАСНОВАНИЙ Т. МИКИТОЮ ШАПОВАЛОМ

212498/1-3

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ: PRAHA I, BARTOLOMĚJSKÁ 14/IV. P. 83.

MĚSTSKÁ KNIHOVNA PRAHA

ЗАНЕПАД ОРІЄНТАЦІЙ

(Памяти М. Ю. Шаповала).

Ні за що так не злютилась українська еміграція на покійного М. Ю. Шаповала, як за його гострий безкомпромісовий бій з усякими орієнтаціями на чужі сили. Тепер же, в четверту річницю смерти М. Ю. Шаповала, маємо можливість констатувати початок здійснення його найгарячішої мрії — занепад орієнтацій на чужі сили й усвідомлення необхідности орієнтуватися тільки на власні. Час зробив своє. Український народ, не дочекавшись протягом півтадцяти літ жадної допомоги й користи від орієнтацій, згуртував самостійно власні хоч і приборкані сили на всіх просторах свого розселення, згуртував, як умів, без жадної допомоги з боку; навпаки: в супереч їй; розвинув свою культурно-господарську та політичну організацію й працю; виразно сформулював свої державно-національні й суспільно-економічні цілі й так скріпився, що всякому стала ясною нетотожність його єства, сил і змагань з животінням і хитруванням окремих груп і групок, що орієнтуються на чужі сили. Всім стало ясно, що то лише невеликі, засохлі відламки деких рошгалужень українського суспільства, відірвані від нього бурею чужинецької навали в роках 1917—1920 і прибиті до чужинецьких суспільств силою тяжких обставин. Групи маловірних. Народ не пішов за ними. Ні за одною. Ні до Москви, ні до Берліну, ні до Варшави. Пішов власним шляхом, а якого його не в стані збити ніяка сила, ніяка орієнтація.

Все це змушує рахуватися з ним, як патронів, так і клієнтів орієнтацій. Патрони переконалися, що клієнти не відбивають волі й сили українського народу, що народ живе й діє без жадної уваги на їх існування; без жадної залежности від їх чинности. Побачили, що їх клієнти не ведуть за собою українського народу. Навпаки: український народ не тільки сам іде самостійно, а й примушує клієнтів оглядатися на задні колеса, прислухатися до його голосу. Переконалися, що силами й чинністю орієнтаційних груп українського народу за собою не поведуть. Він настільки вже усвідомив свої власні інтереси й сили, так розкусив «вигоди» «суспільської допомоги», що на цей гачок його вже не піймати. Навпаки: клієнти, що далі більше, починають вередувати, бо бояться голосу народу.

Все це не могло не стурбувати патронів. Особливо в звязку з загостренням міжнародніх відносин і наближенням часу можливих порахунків. Зневірені в силах клієнтів і непевні в їх вірности, патрони почали шукати інших помічників для боротьби з українським народом.

Московська совітська влада припинила свій роман не лише з «укапістами», «боротьбістами», «незалежниками», а навіть з Хвильовими, Скрипниками, Крушельницькими й КПЗУ. Просто поставила на Україні свого Постишева. Нарядила лише в українську сорочку й дала в попихачі Любченка. Для всякого ясно, що тут уже жадною українською орієнтацією на Москву не пахне. Просто служба. Орієнтація впала разом з пострілами Хвильового, Скрипника й тих чекістів, що розстрілювали Крушельницьких. Місце орієнтації зайняла звичайна московська агентура, прикрашена лише «українським» гарніром.

Це саме бачимо й у Німеччині. Хоч трохи в інших формах. Патрон переконався, що Скоропадський, з одного боку, не має жадного впливу серед українського суспільства; з другого — його звязки з колами Вільгельма, масонами та зазіхання на спадщинне гетьманство не пасують до настроїв сучасної влади, а з третього — люди, яких приваблює до Скоропадського писання Липинського, починають панадто простягати вухо в напрямку до українського суспільства. Коновалець стратив ціну: зробив своє. Та й хіба ж то була орієнтація? Просто агентура. Отже? Щоб не обтяжуватися надалі звязком зі спорожнілою орієнтацією Скоропадського, відносно якої все ж таки якісь німці видавали якісь векселі, берлінські «приятелі» українського народу шукають «нових людей». Кажуть, немов би спинялися на старих приятелях Гітлера ще з Мюнхену — Полтавцеві-Остраниці та Золотаренкові. (Тому самому, що років десять назад зник з Праги разом з 80.000 чч. студентських грошей). Полтавець і Золотаренко безперечно будуть вірнішими й слухнянішими. Та й дешевшими. Головне ж: за ними ніхто не стоїть і ніяких зобовязань не висуне.

Чи не це саме діється в Польщі? Прочитайте «Українського Ветерана» й «Незалежну». Кому та писанина потрібна? Хтоб це з українців міг їх видавати і за які кошти? З чого це розкипілися Євтимовичі й Сидоренки, що до цієї пори голодували нарівні

зо всіма іншими еміґрантами? Як би це могло так статися, щоб у «тотальній» Польщі під носом уряду могли виходити часописи проти «союзника» без згоди уряду? Хто би з еміґрантів насмілився це зробити, коли би не певен був у цій мовчазній згоді? А що це означає? Коли взяти на увагу зміст «Укр. Ветерана» та «Немезиди», то ясно стає, що зоря А. Левицького й усіх його прихильників, що орієнтувалися на Варшаву, занепадає. На зміну приходять кондотьєри, що більше пасують до німецько-польських плянів, ніж орієнтація А. Левицького. Німецьким і польським панам вигідніше мати діло з одним кондотьєром, ніж з двома орієнтаціями. Спокійніше, вірніше й дешевше. Головне ж: ніяких зобовязань, а стопроцентовий послух.

Запізнена пропозиція УНДО не міняє загальної тенденції до занепаду орієнтацій. Коли взяти під увагу, що Д. Левицький в соймі минулого року говорив одно; Мудрий, усунувши його, подав дешевшу оферту; Целевич — ще дешевшу, а Луцький збиває ціну обом попереднім, заявляючи права на авторство угоди, — то ясно стає, що справа йде не стільки про орієнтацію, як про «викрутаси» й «падам до ноґ». Це підтверджує й поведінка польської влади. Москва дала Скрипникові за орієнтацію посаду народного комісара в УСРР, Берлін Скоропадському — гетьманство, а Пілсудський Петлюрі похід на Київ, хоч невдалий, але який міг і вдатися. Сьогоднішня ж Варшава не тільки нічого УНДОню не дає, а й конкретно не обіцяє. Це вже не контраґенти, а просто аґенти. Як і Любченко, Полтавець, Сидоренко, Певний і т. д. Ще місяць-два поповтузяться поки Целевич зібє остаточно ціну Мудрому, а Луцький — Целевичу, і всі разом чи по одинці заспокояться на одній лавці з Певним. Це вже ніякою орієнтацією а ні тхне. Просто вірнопідданність польській державі. Найми. Неволя.

Орієнтації падають. Про це свідчить і той факт, що такий стопроцентовий окциденталіст, як Д. Донцов, з такими виразними пропозиціями «орієнтації» «на захід» (Німеччину й Польщу), не зважаючи на все його безмежне «хочу», «ірраціональність» та «аморальність», все таки залишається без жадного анґажементу. Ніхто не приймає його простягнутої руки. А кондотьєрів наймають. Без анґажементу нудить світом і доляровий «національний вожд». Зо всіма своїми боєвими курінями. А кондотьєрів наймають. Попит на орієнтації впав. Патрони втратили віру, що за допомогою їх орієнтацій можна піймати в неволю український народ. Тому переформовують свої тенета. Їм потрібна Україна без українців. Поскільки ж всі так чи інакше організовані українці сьогодня в орієнтаціях не певні, то... краще розвязатися зі спорожнілими орієнтаціями, відносно яких маються застарілі зобовязання, й використати для боротьби з українським народом просто кондотьєрів. Певніше. А то годуй, годуй якогось Скрипника, Скоропадського, Левицького чи Коновальця, а він візьме та в рішучу хвилину й чкурне в ліс. Всі оті Скрипники все ж таки залишаються «хахлами», Скоропадські звязані з Липинськими й Шеметами, Левицькі торочать щось про УНР, а Мудрі всеж таки не «Певні». Не варто зачіпати навіть Донцових, бо хоч і ні дочого не здатні, а все ж таки пащекуваті. Краще мати діло з невідомими, безсилими й слухняними одиницями: Любченками, Полтавцями, Сидоренками і т. п., ніж з орієнтаціями. Бо треба України, а не українців.

Краще це й для нас, українців. Бо скидається завій, яким туманено голови недосвідченим народним масам. За аґентами, заробітчанами український народ не піде. Краще й тому, що роскладає щировірувочих орієнтаційників. Роскладає навіть спекулянтів на орієнтаціях. Бо раз патрон втратив смак до орієнтації й нічим її не підживляє, то клієнт мусить чухатися й шуками виходу зі становища мудреця, підведеного під дурного хату.

Хоче не хоче мусить рухатися з насидженого місця. Наперед знає, що в підлости плазування Любченки, Полтавці й Сидоренки його перезвенуть. До того ж зріст українського самостійного суспільного руху викликає сумнів у сердцях, чи добре вони зробили, орієнтуючись на чужі сили, чи оправдає історія їх маловірний крок? Чи не розійшлись вони з народом занадто далеко? Безплодність пятнадцятилітнього чекання допомоги від сусід також посіяла зневіру, викликала невдоволення на патронів, а організація в сфері «союзництва» невідомою (чи дуже відомою) рукою нових «українських кадрів», часописів, підшукування «нових вождів» шпигає гостряком лютих, але безсилих ревнощів. В такій ситуації для багатьох мовчазне каяття й одсування від гріха, стає більш підходящою акцією, ніж конкуренція з кондотьєрами. Московські клієнти, не знаючи, що Москва хоче зробити з Україною та й з ними самими, а берлінські й варшавські, не знаючи також, куди власне гнуть ці малі «союзнички», втрачають всякий патос орієнтацій. Орієнтації, підрізані з обох боків зростом і скріпленням українського суспільства, вянуть. Провідні одиниці й непоправимі ідеалісти-теоретики орієнтацій разом з торговим елементом ще подекуди метушаться, але... безнадійно. Патрони не сліпі. Бачать, що українське суспільство за орієнтаціями не йде. Навіть ближче оточення провідників орієнтацій роскладається. Тому наймають лише кондотьєрів.

В четверту річницю смерти найзавзятішого борця з орієнтаціями М. Ю. Шаповала невмолима смерть заглядає в очі й усім орієнтаціям. Не сьогодня, так завтра, а кінець неминучий. Бо до того жене неминучий природній розвиток українського суспільно-культурного процесу. Оживає велетень — Український Народ. Випростовується, втрушує з себе всіх паразитів. Стає ясною його сила і вся нікчемність одірваних від його тіла осіб і груп, що безпідставно намагалися видавати себе за репрезентантів його волі й сили. Разом з тим гине маловірство й можливости спекуляції на ньому своїх і чужих політиканів. Натомість виростає свідомість необхідности консолідації своїх сил для захисту своїх інтересів власною силою. Це дух часу! Хто його не відчує, залишиться поза українським суспільством.

Товариші й прихильники — поширюйте „Трудову Україну", приєднуйте нових передплатників, збірайте на фонд її видання!

Передплата на „Трудову Україну" на рік 36 кор. ч., в Америці й Канаді $1.50, у Франції — 30 фр. фр., в останніх країнах по курсові чеськ. корон. Гроші й листи посилати обовязково на адресу:

М. Остапович, Praha I., Bartolomějská ul., 14/IV. p. 85.

В ЧЕТВЕРТУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ М. Ю. ШАПОВАЛА

Четвертий рік минув од смерти М. Ю. Шаповала... Українське громадянство що й досі собі належно не усвідомлює, яку постать стратило в особі незабутнього Микити Юхимовича Шаповала. Своєю індивідуальністю, вольною й певністю сказати, перевіс він багато своїх сучасників. Саме тому, що серед нашого суспільства він вибивався своїм інтелектом, почуваннями та волею і, не менше — організаційними здібностями в культурній, науковій та суспільно-громадській ділянці нашого життя.

Його безприкладний науково-соціологічний аналіз українського суспільства, його незвичайно точна та різка критика всіх наших громадських і політичних відносин, його суспільно-типологічний розгляд всіх рушійних сил нашого суспільного процесу, його система та класифікація наук, його цілий ряд соціологічно-наукових і публіцистичних творів, все це чи не найцінніше з усієї до цього часу існуючої суспільно-політичної творчости українського духа. Тай мало котра з інших вах. европейських націй може похвалитися таким генієм із царини суспільних наук, яким саме був М. Ю. Шаповал. І хто знає, до яких висот був би дійшов Він, колиб був жив ще далі, колиб не відійшов передчасно з арени нашого життя: адже-ж усе те, що Він залишив нам у спадщину, це ж тільки його «перші кроки», початок, підготовка до розгортання властивої діяльности «на всю широчінь», так як це Він собі уявляв... На превеликий жаль, передчасна смерть перетяла нитку Його життя, перервала саме в той мент, коли Його було найбільше потрібно для розвитку української справи.

Шаповал помер... нам усім українським патріотам-борцям на великий жаль, а ворогам і всім тим, кого він так немилосердно громив своєю гострою критикою, на явну та скриту радість... Ось уже чотири роки пройшло від Його смерти. Скільки то великих і рішучих змін відбулося за цей короткий час? Змін у міжнародній ситуації, змін і в нашому громадському життю... І, щось досі не видко особливо того суспільно-громадського будівничого, що, мов-то покійний рубікував...

Тим більше світлою палишається Його постать та вся діяльність: літературна, публіцистична, наукова і громадська. Без поважних студій цеї діяльности М. Ю. Шаповала — годі робити належну Його оцінку, але не зробимо помилки, коли ім'я М. Ю. Шаповала поставимо поруч з ім'ям Михайла Драгоманова, учнем якого сам покійний Микита Юхимович себе уважав.

Шевченко-Драгоманів-Франко-Шаповал — це велетні українського духа, творці українського поступу та культури.

Пригадую собі нашу першу зустріч... Було це р. 1923, в чеській Празі, в «Українській Хаті» на Козій площі... На великодні свята. Це був перший рік моєї еміграції, добровільного вигнання з рідної землі — нещасної Холмщини. Рік перед тим був час всенародного зриву. Холмщина своєю рішучою перемогою під час перших виборів до польського сойму отверто задеклярувала своє українство. Але озлоблені ні свої вандачі поляки почали жорстоку розправу. Я мусів утікати. Ще свіжі враження з недавніх визвольних змагань. Всі почування і всі думки спливалися коло того...

Микита Юхимович своїм громовим голосом зі залізною логічністю говорив промову: про трудовий склад українського народу, поняття нації, про перевагу на всіх українських землях чужо-національних елементів, про структуру суспільства взагалі, про форми національного, соціяльного та політичного поневолення, про ідеологію, цілі, методи та засоби визволення... Його промова лунала неначе грім громовержця Зевса з Олімпу, зворушувала найглибші почування, підсилювала свідомість національного «я», але рівном із тим, неначе холодною водою заливала слухача статистичними ілюстраціями, логічними передпосилками та висновками... Так я собі й уявляв українського громадського діяча, і це мені не тільки заімпонувало, але це вже ще більше превольоціонізувало, а до промовця я запалав не тільки глибокою внутрішньою пошаною, але й щирою любов'ю, як до рідного батька.

Пригадую собі згодом кімнату Українського Соціологічного Інституту на Широковській вулиці: соціологічний семінар... Багато з нашої правдивої інтелігенції, що вчилась по високих школах, утворених покійним Шаповалом, і тих, що вчилися по різних школах, дістаючи стипендії, завдяки Йому, якось аж занадто пильно, не то що систематично ставилися до Соціологічного Інституту. І це в той час, коли визначніші вчені передових народів (німецькі, французькі, англійські, італійські, американські та чеські) дуже високо цінили працю Шаповала та Українського Соціологічного Інституту. І дійсно: саме тут, бо не де інде, творилася проблематика української політики. Мозком її, серцем та рушійною силою був незабутній основоположник і творець нашої модерної соціологічної науки Микита Юхимович Шаповал. І яка велика шкода, що цей мозок перестав думати, що Його горяче серце перестало передчасно битись... Але Його невгомонний дух, усі ці інтенції, які поклав ув основу будівлі — української визвольної програми та політики — не перестали і не перестануть діяти. Та навпаки, ми бачимо, як з кожним днем вони що-раз з більшою силою стають для кождого з українців свідомих свого положення і завдань, — категоричним імперативом! Померло тіло Шаповала: але всі твори Його волі й розуму, Його духу, діють далі й будуть діяти так довго, доки Його визвольна програма не буде цілком здійснена.

Це мусять добре затямити собі як Його вороги, так й усі послідовники.

Т. Мошко.

ВИЛІЗЛО ШИЛО З МІШКА

Мотто:
«Як Україну злії люде
Присплять, лукаві, і в огні
Її окраденую збудять...».
Т. Г. Шевченко.

I.

От ці слова нашого безсмертного кобзаря мимохіть приходять на гадку по перечитанню тих усіх перекручувань, наклепів, фальшувань і зацікувань робітників та селян у статті В. Буруна в «Р. В.» ч. 9, якою він доказує потребу «незалежности» України від СРСР та «дискутує» з передовицею «Трудової України» — «Перед можливостями».

Автор цієї передовиці, проаналізувавши сучасні міжнародні відносини, доходить до висновку, що світова війна не минуча.

Вказує, що український народ, розшматований поміж різними міжнародніми силами, не лише фізично, але й ідеологічно, є об'єктом а не суб'єктом міжнародньої політики, і тому вкликає до витворення самостійної, окремої, ні від кого незалежної сили, що булаб заздалегідь приготована на всі можливости, перед якими може її поставити світовий конфлікт, щоби « — не бути знаряддям у руках противників», ... а «робити максимум корисного українському народові, не зраджуючи його інтересів».

Така є провідна думка передовиці і кінцевий висновок із певних можливостей, наведених автором як приклад, обґрунтований історією; можливостей, від українського народу незалежних, ним не визначених, але які треба використати, як що не спатимо, в майбутньому пожарі.

Правда, не угледив автор ще такої можливости, щоб у світовій завірусі утримався теперішній режим, себто режим диктатури Сталіна, диктатури бюрократії над пролетаріятом, та за припущення такої можливости висміявби його не лише Троцький, але й Троцького побила, з часів його компромітування.

Навіть самі сталінці не вірять в таку можливість і тому той шаленний кадриль більшовиків із світовою буржуазією і цей глибокий реверанс у сторону російської чорносотенної контрреволюції, що робить, граючи на російських шовіністичних інстинктах, московсько-більшовицька преса, виспівуючи гимни на честь «ізбраннаго» російського народу в ролі: «С нами бог, разумійте язици і покоряйтеся, яко з нами бог» (дивн «Правда» 1. II. с. р.).

Лише наших «троцькістів», а згладно Буруна доведить до божевілля відкинення цієї можливости. Дається на всі заставки, бє без розбору на право й на ліво, не минаючи ні Троцького, ні «Р. В.», ні навіть самого себе.

«Чиєю шкурою платитимемо» третім силам за знищення влади рад, — нашої, робітничо-селянської влади 45-ти мільйонового народу?» питає прилюдно Буруш, хоч знає, що якраз статті ця «Тр. України» будить український народ, щоби не прийшлося платити власною шкурою третім силам.

Але ми в свою чергу поставимо «троцькістам» питання. Чи Ленін і його товариші дісталися в 1917. році з ворожих земель до Росії своїми силами? Чи силами російського пролетаріату? Чи засобами третіх сил? А якого учить Троцький використовувати треті сили — можливості без власної шкоди, от хочби в своїм «Листі до французьких робітників», поміщенім таки в «Р. В.» ч. 1.) (демонструючи це на боротьбі), яко то учинив [illegible] і Ленін? Чи може думають «троцькісти», що те, що було кошерне для Леніна і Троцького в боротьбі з буржуазією, буде трефне для українських революціонерів в боротьбі з окупантами?

Ні, Буруше! Деколи бувають такі можливості, що й третіх сил ужити можна, не торгуючи нічиєю шкурою. Але не треба спати,

«. . . треба миром,
Громадою обух сталить,
Та добре вигострить сокиру,
Тай заходиться вже будить»

будить, а не присипляти, як лукаво робить Буруш і йому подібні, байками про «нашу робітничо-селянську владу», дурманом «могутньої, сильної армії» — (ворожої), колисковою пісенькою «найщасливішої країни», і опіям «магічних націстично-фашистичних сил».

Як погодити, Буруше, вашу казку, про «нашу робітничо-селянську владу» тепер із вашим, якою пізньою рідною вписане: «мимолюдно у нас стояла на найвищий зворот Сталіна...», що може «демократизацію» переведе, але... «для нас робітників і селян вже гірше, ані лишно від цього не стане, хіба що знову шкура тріщатиме від «ухилів». Де ж кінчається «наша робітничо-селянська влада» і починається Сталінська?

Від кого ж власне залежить ця «демократизація»? і вспоре число переміни: від Сталіна, чи «нашої влади»? Чи може шкура робітників і селян тріщить і тріщатиме від «нашої робітничо-селянської влади», а не від Сталіна?

Або, як розуміти: «великодержавницька, русотяпська нац. політика сталінської бюрократії на радянській Україні, що довела до самогубства Хвильового й Скрипника, до розстрілу цілої низки українських пролетарських письменників і найвизначніших комуністів — партійців, що вигнала на заслання в сибірські ізолятори й соловецьку каторгу весь думаючий і чесний партактив України...»?

Цей вступ до передовиці тогож самого числа «Р. В.» а не вийняток із нашої статті, що дала почин «дискусії». На чий же карб записати ці всі злочини, констатовані вже й «Р. В.»? На карб «нашої робітничо-селянської влади»? Чи на карб влади сталінської бюрократії; влади, яку згідно окреслив і Троцький у згаданім листі? Хто говорить правду: «Р. В.», Троцький, чи Буруш, а згідно: коли Буруш говорить правду, чи тоді не плаче над «знищенням нашої влади рад», чи тоді не лякає робітників, що шкура тріщатиме від Сталіна й його «демократизації»?

Ні! Бурушу добре знає правдивий стан на Україні. Він знає, що влада робітничо-селянських рад існує лише на папері, а на практиці є безоглядна, жорстока диктатура Сталіна і його бюрократії. Він знає, що як би була на Україні влада рад українських селян і робітників, то для всіх українців цілого світу (хіба за винятком хіба «холопів» його ясності пана гетьмана, і невелике число «чорнорадців») не питання «можливостей», а тверда конечність оборони її перед усіми наїздниками, стала б життьовою проблемою дня, бо він знає, як сама надія на те, що цю форму, якою являлася конституція УСРР, може вдасться наповнити українським змістом, займала серця українців. Він знає, як усіх очі почали звертатися туди — на Схід, в німім, радіснім сподіванні, на перші вісти розбудови української радянської державности і соціялізму! Він, знає теж і це, як пізнання, що всі ці надії, сподівання завели і свідомість «страшної дійсности вложила револьвер в руку, навіть так загартованому в революційних боях революціонерові, яким був Скрипник. Він знає вкінці і це, що так українські робітники, як і селяни не раз і не двічі маніфестували свої настрої до «нашої влади» і хоч стероризовані «ГПУ» попали в стан, який можна змалювати:

І день іде, і ніч іде,
І затиснувши в кулак руку
Питаєш нишком сам себе:
Коли ми скінчимо цю муку?!,

а все таки, як влізливі мухи на незгоєну рану летять відповіді на «коли?» — цю рану сумної їх дійсности та певно знаходить одинокий цілющий лік в «можливостях», що є зразком відповіддю і на лицемірні питання Буруша: «А як нам бути? Нам робітникам і селянам?».

II.

Та оскільки повищі питання можуть викликати усміх над манією Буруша персоніфікувати селян і робітників своїм «ми», то дальші його «мудрування» не можуть не викликати обурення і почуття сорому у кожного соціяліста... Белькотання про «демократію», яку плющують трійлинними гаками, холодним залізом, поліційським чоботом, тюрмою. Про те, що... «Дійсним революціонерам нічого від неї небоги надіятися. Вишуталися вже дуже», — це не вийняток із органу гетьманців, націстів, фашистів, гітлерівців, чи інших чорносотинців. Це ідеологія людей, що звуть себе «ленінцями», «троцькістами», а голосить її Буруш в «Р. В.».

Лінин був для Буруша Леніна паритчим, а не революціонером, коли р. 1905. виставив принцип демократичної диктатури робітників і селян, а р. 1917. взяв у життя цю форму влади, не розчаровавши, «що нічого від небоги демократії революціонерові надіятися»! Або Троцький, бідолаха, не поучився в Буруша, що «демократи вишуталися дуже» і що не слід дійсному революціонерові до неї залицятися! І до сьогодня був би сидів у Кремлі, як у бога за пічею, під могутньою рукою Сталіна, а то тепер скитається по цілому світі та ще й дальше псує папір, воюючи як кіт зі салом із демократією! Жадає, небоголаа, демократизації партійного життя всіх національних республік, демократизації рад, демократії серед робітництва, демократизації фабрик і всіх організацій, навіть не партійних; жадає демократизації права вільної критики, вільної дискусії по всіх питаннях партії, необмежених вільних виборів; бідкається, що нерівність поборюють демократію; картає недемократичне поводження росіян супроти інших народностей і вимагає, щоби усі органи влади були демократичним ладом будовані з долини до гори, щоби вони дійсно були робітничі і селянські і щоби принцип демократичний був прийнятий в життю на ділі, а не лише на словах. Не все Троцькому! Рішуче не все! Викинули його «ленінці» за «ухили» від сталінської лінії, тепер мабуть викинуть його «троцькісти» за «ухили» від лінії «бурушівської». Особливо після того, як ми так недискретно прозрадили «троцькістам» джерело його ухилів. Але так все буває з «не дійсними революціонерами». «Дійсні революціонери» типу сталінсько-бурушівського мусять «молчать», але не сміють «разсуждать». Бо чим «дійсніший революціонер», тим голосніше кричить: «Хай живе... колина лінія нашого вождя! (найлюбішого, наймудрішого і т. д. у всіх можливих суперлятивах — чим більше тим ліпше). При тім мусить вміти відгадувати можливий зворот лінії.

Але буває, що й кінь спіткнеться, хоч на чотирьох ходить, то чому не приключилось це Бурушові, який тільки по чотирьох лазить.

Демократія — влада народу, це устрій державний, в якім вся законодатна і виконна сила походить із найширших кругів громадянства. Такий зміст вложили в це слово греки сотни літ перед Хр. і виконували цю владу або прямо, або посередництвом вибраних довірених співгромадян. Так принесли собою й інші народи, напр. англійці, що від непамятних часів мають демократичний лад. Правда, норманці підбивши в XI. віці старі англійські племена, завели февдалізм, але в XIII столітті мусіли вернути демократію (велико-хартою вольностей). І від того часу до сьогодня не вишуталась у них демократія а рівень життя англійського робітника, навіть безробітного, без сумніву вищий, як «сталінців» в країні «нашої влади робітників ї селян».

Не вишуталася демократія і в тій маленькій державі, як Швайцарія; дала її в XIII. ст. свободу, забезпечила спокійне, мирне співжиття своїм громадянам — трьом різним народам і помогла зберігти до сьогодня незалежність і спокій у віковій бурі, що шаліла довкруги. А чи швайцарські робітники і селяни не туються щасливішими від своїх сусідів на полудні, півночі і сході, де буржуазія-капіталісти прострілили демократію трійлинними гаками, холодним залізом, поліцийським а властиво фашичеським, гітлерівським і клерикально-геймверським чоботом та тюрмою?! Зайве питання!! Либонь не найдеться робітника, що твердив би противно, хіба що Буруша хіба, який бездумно повторює фрази злісних хорених душевно, з проявом атавізму людьми, які намагаються завернути людство на дорозі поступу до доби мамонтів. Ні! Українські робітники і селяни вміють ліпше думати від Буруша, вони розуміють, що там де український народ має змогу свобідно вявляти свою волю, демократич-

ний принцип був базою його починання. Вони знають, що Запорізька Січ, це вічне джерело натхнення наших поетів-кобзарів, цей символ братерства, рівности, свободи і соціяльної справедливости, ця гибока криниця нашої слави, була кращою буйною квіткою, що виросла на демократичному ґрунті. Але вони знають також і те, що заскоро зів'яла ця квітка вдоптана ворожим чоботом сусіда, а не від власного безсилля.

Це не до, але в Україні не «використалась небуть демократія», і певно в перспективі 16-літнього досвіду, лише сталінським бюрократам може бути небажаною «небогою». Всі ж троцькісти (не в лапках) щиро привітали б її, не говорячи вже про робітників і селян.

Ми, соціялісти-революціонери, яких ідеалом є вільна, свобідна людина, що з внутрішнього переконання бачить своє особисте щастя і щастя колективу, вбачаємо в демократії одинеку базу, на якій може народний геній формувати це щастя!

Тому ми є й будемо рішучими, безкомпромісовими ворогами всяких Бурунів, гетьманців, націо-фашистів і їх спроб зробити з українського народу тупу, бездумну отару, яку вели б при свисті нагаїв-помпонів «вожді» зі своїми паличниками-жандармами.

Яким же абсурдом являється супроти цього, фабрикування Буруном на нашу адресу от таких фраз: «Вони «соціялізм» та ще й «революційний» заверкуються буржуазною демократією», або... «сниться вам... нашуканий договір з українською бурж. тоб то, — демократією». Лише курячі мізки можуть ідентифікувати демократію з буржуазією. Демократія не буржуазія, Буруне!

«Европейський парлямент», що став Бурунові кісткою в горлі, вибраний на Україні на основі рівних, прямих, таємних, загальних і необмежених виборів буде не раз от цією ерадою робітників і селян, що дасть демократія, яка не буде іграшкою в руках диктаторських намісників... Такий зміст вклав автор передовиці в це слово «европейський парлямент».

Але жаден думаючий соціяліст, дійсний революціонер, навіть в суто-буржуазних державах не буде легковажити і недоцінювати парляменту, цієї еманації демократії, а буде стремітися опанувати його в користь трудових кляс, приготовляючи кадри свідомих, критично думаючих борців, що були б здібні не лише до перебрання, але й виконання влади на добро трудовому люду.

Демократія це дискусія й компроміс. В жадній демократичній державі не вимерли мільйони населення наслідком зорганізованого голоду, як це сталося на Україні за «власної влади рад».

Ми є за компромісом і «виплуйбуємо» (як пише іронічно Бурун) про його. В першу чергу про компроміс та порозуміння з усіма українськими соціялістами та навіть самостійно мислячими комуністами, а дальше й з іншими демократами, яких програмою є любов до найменшого брата, а не до шкури на йому, і які готові працювати в його користь, користь українського народу. До компромісу спонукує нас не лише демократія, але й наука, що дала історія.

«Пролетарі всіх країн єднайтеся», є старий соціялістичний клич, що його так часто використовують більшовики, але ніхто так не розбивав пролетаріяту всіх країн, як вони своєю безкомпромісовістю, яку започаткував Ленін в 1917 р. по жовтневій революції, коли в більшовицькій партії проявлялися сильні тенденції до компромісу і співпраці з соціялістами. «Жадних компромісів! Ні що ви грайните компроміс, ми підемо до матросів» прогоготів Ленін.

Мабуть нема в історії прикладу, що був би в своїх наслідках трагічнішим ніж цей вираз Леніна. Жадні сили не були б так знищили «можливості побіди соціялізму в світовому масштабі», як зробила це безкомпромісовість Леніна і більшовиків. Цілком певно сьогодні не виглядала б так політична ситуація, або й мапа цілого світу, якби безкомпромісовість Леніна і більшовиків не була соціялістів висуджені на нейтралітет, а то й співпрацю з буржуазією. Не капіталісти, не буржуазія поставила сьогодні пролетаріят в його невідрадне становище, але більшовики своєю безкомпромісовістю і 21. знаними точками.

А тепер ми «виплуйбуємо», як і в минулому про компроміс із соціялістами, а більшовики «виплуйбують» про компроміс із буржуазією й капіталістами. В Женеві й не лише.

Ця не нарешті пояснити от цю лайку Буруна «троцькісти»: «І лукаво, і брехливо критикуєте ви «дегенерацію московського більшовизму». Пояснення легке! Це все й є перли сталінське зло, що шукають з «троцькістського» мішка «У. П.». Стара не нова штука, особливо часто пошивана більшовиками-сталінцями, які, щоб підкопати й скомпрометувати, або бодай ослабити ворожі настрої робітників, невдоволених їх протисоціялістичною політикою, організують під «опозиційним» на око прапором пролетаріят, або насаджують свої «ячейки» до їх організацій, аби тим робом паралізувати, деморалізувати і зводити на манівці сили, що можуть бути невигідними, а то й небезпечними їм.

Тому от ці масові мітинги «троцькістів», які протестують не проти шаленого терору і розстрілу революціонерів більшовиками, а проти унівнення саме Троцького. Ніби лаючи Сталіна, вони завзято боронять його політичної лінії, горланячи «Хай живе...!» Тому, прикриваючись іменем Леніна, фальшують його; прикриваючись троцькізмом, скомпрометують ці принципи із-за яких він опинився на вигнанні.

Тому нападають лайкою всіх тих, які відкривають очі трудовому людові, представляючи об'єктивне положення в Україні, вказуючи правильні шляхи, що повели б до соціялістичної цілі і перестерігаючи заздалегідь перед впливцями, які лізі намагаються завести його стежкою під маскою троцькістів. Тому ця ненависть до У. П. С. Р., що протягом цілого часу ані на крок не відступила з дороги, яка веде до створення Української Соборної Демократичної Республіки, держави Трудового Люду українських робітників і селян, створеної власними силами трудового люду, використовуючи всі можливості, всі сили без пошкодження його інтересів.

гр. гр.

СУЧИННІСТЬ ПОЛІТИКИ ТА ЗБРОЙНОЇ СИЛИ

«Вічний революціонер, дух, що тіло рве до бою...
« ... Мільйони раде йдуть, бо то голос духа чуть...».

І. Франко (Україна).

«Тільки перемогти армію того народу, в якого кожен громадянин радо віддасть своє життя за суспільний устрій своєї держави».

Ген. Персен (Франція).

«Армія мусить бути лише продовженням свого народу».

Жан Жорес (Франція).

«В армії Персів було надто багато людей, надто мало вояків».

Ксенофонт (Стародавня Греція).

«Буде час, коли новий Олександер Македонський зі жменею хоробрих й добре вишколених вояків, розіб'є юрби миролюбних міщан».

Ген. Фон-дер Гольц (Німеччина).

«Пролетарі! Комуністи! На коні! Армія мусить бути кінна!»

Л. Троцький (Росія).

Ось бачите яка різниця думок, коли торкаємося питання вирішкування збройної сили чи-то чинної боротьби. Всі з наведених тут, крім нашого поета, працювали, чи працюють, над проблемами вирішкування психічних та соціяльних підвалин збройної сили й їх вислови, наведені тут, охоплюють час від 401 року перед Христом, коли жив Ксенофонт, через 1913, коли вмер Фон-дер Гольц й 1914, коли вбито Ж. Жореса й до теперішних днів.

Всі з наведених тут висловів, так чи інакше, трактують про вплив на армію духа й устаткування, чи навпаки, тоб-то про взаємини вимог технічних й технічно-соціяльних, а останні часто творяться політикою ведучих у державі груп.

Спробуємо й ми розібратися в цих взаєминах й то знову на прикладах сучасности чи недавнього минулого.

Кожна організована фізична сила, особливо ж збройна, має значіння в життю кожного людського угруповання, кожної держави. Наприклад, вільні вибори є по суті підрахунок тих фізичних сил, що стоять за тою чи іншою ідеєю.

Армія — найкраще організована та озброєна сила, що належить керівництву держави, має у тій соціяльній, класовій боротьбі, що неминуче в кожній державі точиться, значінний того чинника, що загрозою насилля, чи самим тим насиллям, шерпує суспільство від розвинування конфліктів між суспільними групами — насиллям, примушує підлягати правилам спільного життя: законам. Таку ж саму ролю відіграють у внутрішньому життю кожної держави й інші, належні їй, озброєні сили: поліція, жандармерія то-що, але сильнішою від всіх їх є, й чисельно й організаційно, армія.

Природньо, що та суспільна група в державі, що опанувала би збройною силою, зокрема армією, могла би накинути загрозою насилля, чи то самим насиллям свою волю всім іншим, забезпечити не в державі так можливо і по за її межами свої інтереси.

Поглянемось які з форми впорядкування армій та яке вони мають соціяльне значіння. Є дві типові, цілком протилежні, форми впорядкування збройної сили: армія найманців, професіоналів і міліційна, в якій має право й обов'язок бути кожен громадянин держави.

Кожен найманець, поки залежить від того хто йому платить, примушений є виконувати волю того, кому служить, однак коли цей найманець створить свою організацію, то він стає вже у такі відношення з працедавцем, що вже може й сам умовлятися, загрожуючи відмовленням від служби. Кожен професіонал має почуття чи то конкуренційне до иншого професіонала, чи то спільности своїх інтересів проти всіх инших.

Яке ж різкаюче значіння може мати армія професіоналів, тобто людей озброєних, впорядкованих для насилля та уміючих чинити зброєю, коли вона стане самодовліючим колективом й сама захоче впливати на життя держави чи в ній почне підтримувати певну групу?

Наймана армія має всі данні, як побачимо далі, стати колективом цілком відрубним від народа, а тому знаряддям протинародньої політики.

Повною протилежністю є армія міліційного типу, до якої належать всі верстви народа; в ній ведуча технічний вишкіл група старшин та підстаршин розплинається в масі, що має постійний зв'язок із народом, а тому міліційна армія є нічим іншим як нарід сам.

Переходовою формою є армія загального військового обов'язку в якій мусять, де-юре, служити деякий час всі громадяне, а, де-факто, служить лише певний час, довший чи то коротший, лише певна частина громадян.

Ці армії по своїх соціяльних властивостях наближаються чи до типу найманої, коли в ній переважають впливи професіоналів, або час служби в ній такий довгий, що відрізняє переходовий склад від мас, чи то до типу міліційної при протилежних умовах.

В кожній армії, щоби вона існувала як армія, є обов'язковим послух, який к о ж н а в л а д а мусить підтримувати, творити зі старшинського складу авторитет, чи то суто технічний у військовому вишколі та проводі на війні, чи загальний авторитет в різних питаннях життя. Без сумніву, що другий авторитет є більший і забезпечує старшині певність у свойому керуванню.

Крім того, авторитет старшини, згладно підстаршини, є тим більший чим більше спільно-масдичних рідовників вони мають в масах, чи чим більше часу та можностей мають, щоби впливати на підлеглих.

Старшина й почасти підстаршина сучасних армій мусять бути професіоналами — це є вимога технічна, при сучасному удосконаленні зброї, а це определює ступень їх а б с о л ю т н о г о авторитету в різного типу арміях.

В армії наскрізь найманій, професіональний абсолютний авторитет командування є даний вже спільним професійним почуттям та непереривністю впливів. В іншого ж типу армій определюється терміном служби, залежністю від командування, у службі та поза нею, що й існуванням поміж рядовиків соціяльного чи психічного продовження командування.

Це вимоги соціяльного, скажемо, політичного порядку, але є й вимоги чисто технічні, військові: по-перше виучка та технічна підготовка людей в армії. Ми вже зазначали про старшину й підстаршину, що м у с я т ь бути професіоналами, щоби бути на висоті вимог для кадрів. Рядовики ж мусять мати вистарчаючий термін, щоби опанувати сучасною технікою. Друге — це бойове виховання, бо сама по собі персонально відважна людина, але не з н а ю ч а властивостей бойових середовищ, буде слабіша в бою на меншу відвагу, бо людина, що не звикла підпорядковувати свої чини чинам колективу в бою, буде менш корисна, може навіть і шкідлива, а для виховання її треба часу.

Отже, коли хочемо мати міцну технічно армію, мусимо задоволяти вимоги технічні; хочемо зміцнити владу в державі, мусимо творити прихильну д о ї ї ф о р м а р м і ю.

Президент ЧСР Т. Г. Масарик, відступаючи написав: «Держава утримується при життю тими ідеалами з яких вона родилася». Армія в державі мусить відповідати тим ідеалам, якими держава жиє — розвиваючи ми його думку.

Погодження вимог технічних й політичних в армії, це питання життя чи смерти певного режиму, особливо збудованого на народоправстві.

Наведемо тепер декілька прикладів, щоби пояснити наші тези.

Найяскравішим прикладом є історія Німеччини з 1920 р. до сьогодні. По погромі монархії, а разом з нею і монархічної армії, усталено республіку з перевагою в ній соціялістів, але республіканська Німеччина дістала за Версальським договором право мати лише малу, і то найману армію, тим хотіли їй відняти можність технічно й чисельно зміцнити військо і знищити її можливости нападу.

Мала та ще наймана армія, тоб то без резервів людей, лише тоді здатна здержати суспільні групи від збройної боротьби та бути забезпекою наловні, коли вона є високо фаховою; отже мусів республіканський уряд Німеччини набирати в дану йому найману армію високо кваліфікованих фахівців зі старої королівської армії, в якій старшинство походило зі шляхти, засадничо ворожої самій думці про республіку. Ці старшини, разом із найманцями рядовиками, утворили одну спільноту рівно ворожу республиці, уряд якої м у с і в в цій армії підтримувати старшинський авторитет. Не буде сміливим припускати, що в ряду інших причин, які примусили соціялістів обрати президентом маршала Гінденбурга, було також бажання через його особу хоч будь як підпорядкувати нереспубліканську армію республиці.

Однак ця армія була мала й тому до при ній почали творитися напів озброєні організації клясів та партій, в першу чергу соціялістичні, скеровані п р о т и своєї армії, а потім й інші, монархічний «Штальгельм», фашистівські «Гнилі сорочки» Гітлера, «Ротер фронт» комуністичний. Ці організації почали між собою напівозброєну боротьбу, обмежену армією, поскільки вона того хотіла, а вона хотіла перемоги протиреволюційних груп й коли останні зібралися в сіддрі, то армія підтримала «Штальгельм», найближчий їй, який разом із Гітлерівськими формаціями скинули те, що армія ненавиділа, хоч йому служила, республіканський режим. В мент цього перевороту Гітлер, представник не шляхти, лише капіталу, опинився, природньо, переможцем і розкопав «Штальгельм», який, як кажуть, «виконав своє завдання», притягнувши до Гітлера споріднену зі собою армію. Але раніше, щоби ця армія не наробила шкоди, Гітлер влив до неї «на підсилення» свої «штурм абтейлунгів», та прийняв частину старшини, яка стала разом із ними новими «поповненими» ведучою групою. Таким чином опанував всю армію, зовнішньою ознакою чого стало зміненим прапорів як республіканських, так й тих старих королівських, що було витягла «республіканська» армія, на прапори з гаковим хрестом.

Надалі, щоби уникнути будь-якого рецидиву та щоби створити нову армію вже загального обов'язку, поповнюється вона, на ряду зі звичайним поповненням, й тими людьми, що проходять перед армією обробку в напів воєнних формаціях строго партійних: «працьовників курінях», «турнерах» безбройних, але ведучих ціле життя країни під знаком гітлерізму; до того додано в середину армії партійні «гочейки», що мають підтримувати звязки між «своєю» — гітлерівською старшиною та обробленими на гітлерівство масами. До того введено ще довший термін служби.

Цілком подібний процес спостерегаємо і в Австрії, де той же Версальський договір пробив таке саме «обеззброєння» австрійської республіки й нині має перед собою озброєне гаймвергайдерство й незабаром і озброєних Габсбургів.

Отже ми бачимо, що у Версалю углядали лише технічний бік формування армії: могли, багато найманців не змогуть мати, але не углядили соціяльно-політичний бік і зі свого «обеззброєння» республік, що своєю формою були вже самі запорукою миру, створили, через невідповідні форми армій, «озброєний» фашизм, з яким тепер мають стіляти народи. Треба би було це знати значіння тої чи іншої конструкції армії з боку соціологічного та політичного, мати політично вихованих воєнних дорадників, а може ще й усвідомити, що головною небезпекою були не Німці, як нарід, а та форма влади над Німцями, що, використовуючи злітні властивости народа, робить його небезпечним для Європи.

Майже в такому становищу, що до неминучости використовування фахової й воєнної революційним формам уряду старшини, опинилася Франція по революції кінця 18 століття і Росія після комуністичної революції на початку 20 століття.

Чому-ж не сталося там в розділі віків, того що сталося в Німеччині?

По-перше тому, що там ніхто не накидав урядові форму армії, а він сам міг ті форми творити. Початком, як в революціонізуючій Франції так і в Росії, збройна сила творилася шляхом революціонізуючих груп, як там так й тут стара армія розкладалася, лише у Франції цей розклад найманої армії був частковий, бо шляхетські групи найманців просто перейшли на бік революції, створивши міцні кадри при так званій «першій амальгамі»; у той час в Росії був повний розклад армії загального воєнного обовязку, бо верхи покинули маси, а останні розбіглися, при чому верхи, у більшости, створили свій протиреволюційний осередок — Денікінську добровільну армію, яка психічно тяжила над рештою керуючого кадрового складу який добровільно, чи недобровільно лишились при революції.

В обидвох революціях провід їх використав кадри, що перейшли до нього, як основу нової армії, і то в початкових часах майже цілком однаковим способом: як там так і тут до воєнного фахівця додано громадського політичного провідника — державного комісара, для забезпечення вірности в політичному керуванню частиною, як порадника та контрольора. Істотна різниця була лише в тому, що французький комісар мав завдання вдержувати командування в ненависті до перевернутого режиму й підсилювати сполуку між масами й командуванням, викликати французький патріотизм, що ідентифікувався з гаслами тодішньої буржуазної революції, а російський комісар мав метою доглядати за додержанням інтересів комуністичної партії, що вела провід в певному напрямку революції, мав підпорядковувати волю як команди так і мас волі партії. Комісар в російській революції користався також і гаслами російського патріотизму (див. спогади про цю армію), але з метою інтересів партії.

Ще одна велика різниця була між тими комісарами різних революцій, це те, що комісари в Росії мали своє продовження в середині армійських мас у вигляді «комічейок», що вели і вели й верхи, а це забезпечило армію СРСР від виникнення бонапартизму, від поведення армії старшиною в той бік, куди не хотіла партія; були й там випадки розвалу, переходу до ворога, коли «ячейки» не здужали опанувати ситуацію, але розміри цієї статті не дають змоги проаналізувати той деталі з тих випадків, також не маємо змоги проаналізувати процес творення української армії по революції 1919 року, процес складніший і тяжчий. Для цього треба окремої статті.

Далі шляхи творення обох армій розходяться: французька армія вдержується в аспекті демократії тим, що старшинство там позбавляється всіляких виховних функцій, взагалі відривається від політичної боротьби, залишається лише як фаховий воєнний авторитет, як лише фаховий виховник; до того пристосовуються всі методи виховання й сам термін служби. Все конструовано так, щоби армія н і я к не могла би стати знаряддям одного напряму, одної партії. Армія СРСР цілком підпорядковується інтересам компартії, яка утотожнюється з державою: старшина від початку воєнного вишколу виховується в дусі компартії, й тим являється не лише фаховим але й ідейним вихованцем армії, однак при ній існують «комічейки» в середині мас, що сполучають їх зі старшиною та є ведучим продовженням ідеологічної підготовки мас; крім того в армії утворюється спеціальний рід «політстаршини» спеціалістів політичного виховання, а для них видаються певні інструкції: «політроботи в червоній армії», в армії ж ведеться окремий підрахунок комуністів. Не обмежується психологічна підготовка спільности армії й компартії самими межами армії, вона виходить й по за неї: усталена сполука між армією та колективами, що знаходяться під комуністичним впливом на фабриках. Перед вступом в армію частина людей проходить напів військову й повну політичну підготовку в організаціях комсомолу, фізкультури, авіахему, воєнних організацій робфаків то що.

Викладеного, гадаю, досить, щоби прийти до висновку, що в питаннях організації армії в розумінні системи її комплектування, проходження служби, часу її, взаємовідносин між постійним та змінним її складом, системи та обсягу виховання, доводиться рахуватися не лише з вимогами технічно-військовими, але й з політичною конструкцією держави, якій належить армія. Необхідно знайти погодження між тими вимогами, інакше армія стане чинником відмінки.

Також стоїть справа й з розподілом різних типів та родів зброї, в якому теж неминуча сучасність вимог технічних й політичних, але про це іншим разом.

Всеволод Петрів,
Генштабу Генерал Хорунжий.

ЩЕ ДО ПИТАННЯ ПРО УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНҐРЕС

Про справу скликання Українського Національного Конґресу на останніх два—три роки на сторінках українських часописів було вміщено чимало статтів. Кожний, хто обговорював цю тему, вносив багато свого індивідуального, віддаючи У. Н. К. або значення епохальної події в історії визвольної боротьби українського народу (це робили великі прихильники скликання Конґресу), або навпаки, висуваючи на перший план певні технічні труднощі, доводили повну неможливість здійснення цієї акції. Говорячи про тих і других, маю на увазі лише авторів статтів, що справу У. Н. К. обговорюють обєктивно, не підходячи до справи згори негативно, і то не зі засадничих мотивів, а зі страху згубити свій особистий чи груповий вплив та значіння, що були наслідком організаційного хаосу, в якому перебуває ще й досі українська еміграція.

На У. Н. К. ми дивимося, як на одну з форм *консолідації української політично-визвольної думки* в сучасних умовах українського життя закордоном, та на українських землях, де політичний режим дає хоть найменшу можливість організаційно-політичного українського життя. Українські політичні партії, що не є новотворами останніх років, а брали активну участь в українській революції 1917. року та в українській державнотворчій праці 1917—1920 років мусять памятати, що Україна переживала *національно-політичну й соціяльну* революцію і недоцінювання одного з цих основних моментів визвольної української боротьби, чи то національно-політичного, чи то соціяльного, в недавній історії нашого державно-політичного життя завше, як природній наслідок, мало в результаті відхід українських народних мас від державнотворчої праці, ізольованість уряду, а, разом з іншими обєктивними умовами нашої боротьби, — кінчалось перемогою ворогів України. Українські політичні новотвори, що в критиці української визвольної праці згубили всяку міру обєктивности, мусіли б докладніше простудіювати усі матеріяли з історії визвольної боротьби України, щоб не пропаґувати ідей і методів, які хоч є можливі в інших народів, але в умовах українського життя, при існуючому соціяльному складі українського народу, заздалегідь засуджені на повний провал та були б дуже дорогим експериментом.

Визнаючи в засаді, що питання майбутньої форми влади в Соборній Самостійній Українській Державі вирішить сам український нарід, що мусить бути повним сувереном на своїй землі, Українська партія Соц.-Рев. і в майбутньому буде стояти в обороні демократії та народоправства в галузі політичній та в обороні соціяльних прав українського трудового люду, трудових клас українського суспільства — селянства та робітництва, і не змінить своєї класової позиції при існуючому класовому устрої суспільних відносин.

Поскільки переговори конференцій політичних партій забезпечують ці основні засади політичної та соціяльної праці партії, УПСР бере активну участь в організаційній підготовці по скликанню Укр. Нац. Конґресу. Свідомі тих технічних труднощів, що стоять на шляху здійснення цієї ідеї, ми все ж вважаємо, що вони не є непереможні, а що сама *ідея складки конструктивних, державно-творчих сил є передумовою успіху визвольної праці українського народу*, бо не існує ані одної групи в українському суспільстві, яка ідею визволення могла би здійснити сама.

З ворогами народоправства не вважаємо потрібним полемізувати. Ціла історія українського народу наочно переконує, що на Україні вони не можуть мати успіху, а з засадничих основ нашого світогляду з ними будемо не полемізувати, а боротися.

В самій праці у підготовці й скликанню Конґресу пред-

ставники УПСР будуть неухильно стояти на ґрунті додержання тих основних засад, що стали плятформою спільної угоди в міжпартійних переговорах і ніколи не примиряться з тим, щоб партикулярні інтереси окремих складових груп або льокальні інтереси окремих частин українських земель, або впливи чужих політичних сил, перекреслювали засадничі ідеї та гальмували здійснення загального пляну складки сил для оборони національних і соціяльних прав українського народу.

Ів. Паливода.

ПЯТДЕСЯТ РОКІВ

(До історії Української Партії Соц.-Революціонерів).

Щойно в серпні 1911 року партія знову виступила зі закликом поповнення старих орґанізацій та закладання нових. Заклик цей читаємо у відозві Головної Ради УПСР.

Подавши оцінку сучасного політичного становища, Головна Рада звертається до всіх товаришів, співчуваючих та до всіх живих революційних сил із закликом: «тісніше стати в ряди борців проти урядової сваволі, економічного визиску та політичного й національного безправи українського народу». Зазначивши, що не зважаючи на всі зусилля реакції «багато орґанізацій і товаришів, не покладаючи рук, і далі провадять без перерви соціялістично-революційну пропаґанду та орґанізацію між народом»; Головна Рада УПСР вказувала в цій відозві на брак ще одноцільної міцної орґанізації, створення якої вбачала в першу чергу у скликанню партійного зїзду, до якого закликала товаришів готуватися. Тут же відозва вказувала і на те, що Головна Рада УПСР придержується незмінних засад партійного проґраму і тактики. «Ми є українські соціялісти і революціонери — підкреслювала відозва. — Разом із працюючим селянством, пролетаріятом і інтеліґенцією йдемо на боротьбу за сповнення соціялістичних окликів, за економічну й політичну рівність — за соціялізм». І тут же визначала окремішність завдань українців у соціялістичній боротьбі словами:

«Українці є окрема нація з відмінними, ніж у других народів, обставинами політичними, економічними, суспільними та культурно-просвітними». А тому «будуймо — закликала відозва, — свою власну орґанізацію»[5]) ...

Наслідки відновленої діяльности незабаром виявилися. З початку 1912. року відновила свою працю деякі завмерлі було орґанізації та почали виникати нові. З перших треба згадати і Київську та Харківську орґанізації. З нових орґанізацій, що в цих роках почали себе виявляти, були такі, як напр., Баришпольська, Ново-Басанська (закладені Одинцем), Пуховська та ін. Поза Україною в цих роках виникали гуртки українських соц.-революціонерів у Москві, Петербурзі, Дерпті.

У звязку з війною 1914 року партією було випущено кілька відозв, в яких зясовувалося її становище до війни та закликалося український нарід до посилення боротьби з російським урядом. Вказуючи на визиск українського селянства й робітництва та переслідування російським урядом українського культурного життя і руху, відозви ці закликали до орґанізованої боротьби за свої права:

«Борімося за права свого народу. Борімося за його самостійність, щоби він сам правив собою, сам через своїх людей давав собі лад...» — читаємо в одній з тих відозв, що починалися зверненням: «Браги селяне!».

Друга відозва, видана харківським гуртком УПСР до «Братів хліборобів», закликала, у звязку з оповіщенням війни, не піддаватися на облесливі слова царату про визволення чужих народів, але дбати про власне визволення. Для того — уникати йти до війська по мобілізації, а коли не можна булоб цього масово перевести, то не звертати зброї по повороті, а обернути її проти ворогів українського селянства для боротьби за свої права. Про ці права у відозві «До українського народу», що була видана по двох місяцях війни, читаємо: — «Самостійна Україна мислима лише при переведенню в життя нашого давнього гасла — земля для селян! Бо лише відібрання землі від польських і московських панів дасть нам наново силу...».

Звертає на себе увагу відозва до українського робітництва, в якій висловлюється думка, що лише усунення національного гніту одного народу над другим створює відповідні умови для клясової боротьби пролетаріяту проти своєї буржуазії. «Українське робітництво — читаємо в цій відозві — бореться не лише за національне визволення, воно бореться також за визволення соціяльне, за визволення праці від найдань капіталу. Але воно знає, що лише усунення національної неволі, лише свобідний розвиток українського народу дадуть йому змогу всю силу обернути на боротьбу проти сучасного капіталістичного ладу»[6]).

Всі відозви цього часу, видані на Україні й закордоном та поширювані серед народу на Україні виразно відкреслюють шлях боротьби за визволення власними силами та в інтересах українського народу на всіх заселених ним землях в етноґрафічних межах.

Найбільш помітну діяльність під цю пору виявила київська орґанізація, що року 1915 спромоглася навіть на видання свого нелеґального орґану п. наз. «Боротьба» та дійсно підтримувала Український Політичний Червоний Хрест в його акції. Тому ґрупа ця ставала тим фактичним центром інших орґанізацій, кількість яких збільшувалася.

«Боротьба» виходила під проводом М. Ковалевського. Між співробітниками були між іншими С. Єфремов, Л. Ковалів, А. Полонський та ін. Був це перший партійний орґан УПСР[7]), в якому між іншими матеріялами був опублікований проєкт проґраму УПСР, вироблений київською орґанізацією. Року 1916 цей проєкт був виданий окремою брошурою п. наз., «Проєкт проґраму партії У. С.-Р.», принятого київською ґрупою українських соціялістів-революціонерів[8]).

На цій роки (1915—1916) припадає активна діяльність українських соціялістів-революціонерів в кооперації та ріжних орґанізаціях, як напр., «Юнацька Спілка» та ін.

Та не зважаючи на розвиток орґанізацій на місцях, заповіджений партійний зїзд в цей період скликати не пощастило. Натомісць у січні 1915 року відбувся у Москві зїзд делеґатів українських соціялістичних партій — українських соц.-дем., та укр. соц.-революціонерів. На цьому зїзді між іншим обговорювалася справа утворення єдиної української соціялістичної партії шляхом об'єднання орґанізацій. До порозуміння однак прийти не пощастило. Після закриття зїзду, частина його, що складалася з представників українських соц.-революціонерів відбула своє окреме засідання, в якому в числі інших взяли участь М. Ковалевський, Л. Ковалів, М. Полоз, М. Шраг та ін.

Щойно року 1917 було скликано перший по революції цього року установчий зїзд партії в днях 4—5 квітня. На зїзд прибули представники партійних орґанізацій Київщини, Полтавщини, Чернигівщини та Катеринославщини. Серед делеґатів були партійні робітники, які повернулися щойно зі заслання та повиходили з вязниць. До президії входили: М. Ковалевський, Л. Ковалів, В. Залізняк, П. Христюк. Зїзд виніс низку ухвал, що торкалися оцінки сучасного політичного становища, становища партії в справах аґрарній, робітничій та орґанізаційних. Був обраний Центральний Комітет Партії.

Звертає на себе увагу постанова зїзду в справі скликання Української Установчої Ради та самостійного вирішення на ній господарсько-економічних справ України. Не менш варта уваги постанова зїзду в справі створення на Україні єдиної української соціялістичної партії, для чого зїздом було доручено Ц. К. подбати про можливість об'єднання всіх українських соціялістичних течій народницького характеру. Зокрема прийнято було ухвалу щодо Української Соц.-Дем. Роб. Партії в такій редакції:

«Доручити Ц. К. партії розробити питання про те, на яких умовах моглоб відбутися зєднання Української Партії Соц.-Революціонерів з Українською Соц.-Дем. Роб. Партією».

Зрештою звернено було увагу на координацію діяльности всіх соціялістичних партій недержавних народів Росії, що

---

[5]) Повний текст відозви подано мною в статті: «До історії Української Партії Соціялістів-Революціонерів» — «Вільна Спілка», 1927-29. зб. III.

[6]) Повний текст відозви подано в передмові до брошури Ю. Ручка «Російські соціялісти і теперішня війна» 1915 р.

[7]) Огляд преси УПСР (1915—1935) зроблений мною в «Трудова Україна» 1934., ч. ч. 11—12.

[8]) Зміст проєкту подано мною в статті «До історії Укр. П. Соц.-Револ.» — Вільна Спілка», ч. III.

провадить боротьбу за національне визволення, в формі створення Центрального Міжнародного орґану (Ради).

До Центрального Комітету Партії було на цьому зїзді обрано: Л. Бочковського[9]), В. Залізняка, В. Ігнатенка, М. Ковалева, К. Корша[10]), І. Маєвського, П. Христюка, О. Шлейченка.

У звязку з розгортанням подій, що відбувалося швидким темпом та для вирішення біжучих справ орґанізаційного та загально-політичного характеру, протягом року відбулося ще два партійних зїзди та дві конференції.

У днях 3—6. червня відбулася конференція, в якій взяло участь поверх 60. представників партійних орґанізацій. На цій конференції підкреслено становище партійних орґанізацій щодо самостійного вирішення на Україні земельного питання та взагалі всіх справ господарсько-економічного характеру, обговорено справу державно-правного становища України та прийнято для партії гасло «Борітеся—поборете!».

При обговоренню питання державно-правного становища України, конференція висловилася за федерацію при умові реалізації її шляхом вказаним словами, що «федерацію можна творити тільки шляхом договору суверенних націй, а не накидувати згори» (внес. Охримовича). Цю думку було сформульовано II. партійним зїздом, що відбувся в днях 15—19 липня 1917. в постанові щодо виявлення незалежної волі українського народу в напрямі створення Української Самостійної Демократичної Республіки, що єдина може рішати про такі чи інші стосунки з іншими державами. У занятому становищу зїзд вбачав підстави розвитку таких умов суспільного життя України, що сприяли б розвиткові клясової свідомости українських працюючих мас у напрямі міжнародньої солідарности, як рівних членів міжнародного союзу трудових мас, скерованої до ідеї соціялізму.

На підставі цього, в практичній діяльности, ЦК. заняв становище боротьби за суверенність України, що можна бачити з його постанов у кінці липня та 4. серпня:

«Виходячи з принципу нічим необмеженого самоозначення націй, — каже перша з цих постанов, — вважаючи, що тільки само населення України має право рішати про майбутню долю України і про її відношення до Росії, стоячи разом з тим на становищі, що федерація може бути заключена тільки шляхом добровільного договору між суверенними націями, УПСР визнає необхідним скликання Установчих Зборів України на основі вселюдного, таємного, рівного, прямого й пропорціонального виборчого права. Установчі Збори повинні встановити політичний лад України, перевести всі соціяльно-економічні реформи (спершу чергу реформу аґрарну), проголосити суверенність України, встановити відношення України до Росії та виборити ті умови, на яких Україна може приступити до федерації з іншими націями б. Російської Імперії».

Цей становище було ще раз підкреслено конференцією 5.—6 вересня резолюцією вигсеною Г. Михайличенком[11]), про як найшвидше скликання суверенних Українських Установчих Зборів незалежно від Всеросійських Установчих Зборів.

Третій партійний зїзд відбувся в днях 21.—24. листопаду. На зїзд прибуло до 500 делеґатів. Помимо обговорення та вирішення поточних справ, зїзд спинився на виробленні соціяльно-революційного проґраму діяльности та тактики в напрямі виразної і рішучої клясової політики партії.

На цей час припадають вибори до Українських Установчих Зборів та до Всеросійських Установчих Зборів, в яких партія рішила взяти участь з тактичних мотивів. На цих виборах, партія здобула найбільшу кількість голосів (73%). А при виборах до Українських Установчих Зборів УПСР разом з Укр. Селянською Спілкою здобула 142 мандати на 208 обраних членів. Вибори не змогли відбутися лише в 4. округах: херсонському, харківському, таврійському та острогожському, що мали дати ще 93 послів. Передвиборчі данні свідчили, що й в цих округах УПСР мала перевизаючий вплив.

У цих же часах, на одному із засідань ЦК., ухвалено створити бойову партійну орґанізацію, що й було здійснено в першу чергу Київським Комітетом під наз. «Бойовий курінь», а пізніше, такі ж курінї розпочали партійні орґанізації орґанізувати в наших містах на провінції.

Четвертий зїзд партії відбувся нелеґально вже під час гетьманської влади в днях 13.—16. травня 1918 року. Пройшов цей зїзд під знаком розколу партії, наслідком чого частина членів партії створила орґанізацію лівих У. С. Р. прийнявши назву «боротьбістів» (за орґаном «Боротьба»); друга частина створила Орґанізаційне Бюро Центральної течії УПСР у відміну від правої течії, що дуже мало проявила активности, як в той час так і пізніше. Вона, лише в 1921 році, по занятті України совітськими військами, випустила була відозву на еміґрації від Орґанізаційного Бюра, після якої і зовсім замовкла. Течія «боротьбістів» пізніше обєдналася з незалежною УСДРП і створила Українську Комуністичну партію, що потім була большевиками зліквідована. Центральна течія, залишаючись незмінно на позиціях самостійности і незалежности Української Народньої Республіки, ще довший час шукала можливостей відновити єдність партії. Але всі переговори з «боротьбістами», що провадилися на початку, не дали бажаних наслідків. «Боротьбісти» безповоротно стали на шлях, що з кожним днем все більше віддалював їх від УПСР поки не привів до КП(б)У. Центральна течія набрала значіння єдиної партії УПСР, що відбула дві конференції — 26. січня 1919 року (Київ) та 7—8. вересня (Вінниця) тогож року ставши на принцип трудової демократії та боротьби за українську державну незалежність з одного боку з совітською Москвою, а з другого з Денікиним. З цією метою було переведено орґанізацію повстанчих ґруп на підбитих ворожими силами частинах України під зверхнім проводом Центрального Повстанчого Комітету. Чимало загинуло в цій боротьбі відданих членів партії[12]). Багатьох провідників знищено, скатовано совітською владою пізніше, як то сталося напр., з т. т. Петренком, Малолітком (Сатана), Щадиловим та б. ін.

В цій тяжкі часи найбільш напруженої боротьби позбавилася партія ще одного з найцінніших своїх членів Д. Одрини — члена Ц. К., що вмер від тифу дня 16 листопаду 1919 року захворівши під час відвідин шпиталів, як міністер здоровля.

Склад Ц. К. по смерти Д. Одрини, складався з таких товаришів: І. Лизанівського, М. Любинського, Черкаського, Л. Шрамченка, В. Голубовича.

Більша частина членів Ц. К. цього складу залишилася на Україні після захоплення її совітськими військами. Частина членів партії разом із поодинокими членами Ц. К. у листопаді 1920 року виеміґрувала за кордон, де в цей час вже провадила працю Закордонна Делеґація УПСР у складі: М. Грушевського, М. Шрага, М. Чечеля, Д. Ісаєвича та О. Жуковського.

З цього часу відкривається нова сторінка життя і діяльности УПСР, як на Україні так і за кордоном.

(Кінець буде.) **Арк. Животко**

КІЛЬКА СЛІВ ПРО ВАРТІСТЬ ТЕРОРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТИ „НАЦІОНАЛІСТІВ“

Не беруся розглядати цю діяльність зі сторони історичної доцільности, лише хочу дати деяку її оцінку з морального боку.

Людині, яка відчуває вартости буття й людської особи, не може не стиснути серце й розум почуття відрази, дивлячись на заподіяні кривди людині людиною. Ці кривди позбавляють вартостей людського життя. Вони говорять хіба про те, що розвій життя на вищих щаблях не може давати цінних плодів, а це значило би, що в нетрах буття не криється нічого цінного. Але коли в людині ці кривди викликують почуття огиди, то це вже значить, що в самій людині може скриватися щось цінне. Коли Грінченко висловився був, що мусів червоніти з сорому, носячи імя «людина», і кинув людству слово прокляття за заподіяні людині людиною кривди, то цим він доказав, що для людини на положеній висоті людські кривди є ненормальним явищем.

Якщо людські кривди впали на кого в найогиднішних своїх формах, то це на наш нарід. Булоб ненормальним, коли би ми, українці, не протестували проти цього. Роз-

[9]) Розстріляно большевиками у Полтаві р. 1918.

[10]) Розстріляно Київською Ч. К. у Києві літом 1919 року.

[11]) Розстріляний денікінцями 3. XII. 1919 р.

[12]) Пугач й Зарудний розстріляні в Київі більшовиками в січні 1918 року.

виток українського руху, боротьба за національно-державну незалежність і є цим протестом. Тепер питання: чи ми протестуємо проти нам заподіяних кривд тому, що ми не можемо їх заподіювати другим, чи тому, що бажаємо жити нормами вселюдської справедливости? Коли наш визвольницький рух вважувати першим випадком, то тоді яку вартість він має? Чи не все одно для людства: чи кривдять нас, чи ми маємо кривдити когось? Показчиком вартости нашого визвольницького руху є світогляд, під прапором якого він розвивається. Коли наш визвольницький рух не прямує до ідеалу гуманности, не розвивається під прапором ідеї справедливости в людськім співжитті, тоді ми не здібні замінити огиду людського співжиття цінними вартостями. Коли люди взагалі не здібні замінити цю огиду цінними вартостями, то тоді в людстві нема нічого цінного, і страждання, які воно зносить — належить йому зносити.

Але що людству належить цінний ідеал гуманности, що воно в своїм розвитку прямує саме до нього — про це свідчить історія. Пориви нашого народу до суспільної справедливости особливо відзначилися в його історичнім розвитку. У сучасности в наш визвольницький рух ввійшла політична течія, що профанує наші історичні традиції, що протестує проти нашого національного поневолення під знаком дарвіністичної норми в суспільнім житті, а це значить, що наш визвольницький рух вона позбавляє всякої моральної вартости. Ця течія — це «наші націоналісти». Учителі цієї течії доказують, що імперіялізм є невмирущим правом історії. Коли так, то невмирущими явищами є Береза Картузька, пацифікації, Соловки й всі знущання над нашим народом, бо цього вимагає той «невмирущий право». Коли б національно-державне життя України опинилося під проводом «націоналістів», то вони також підбивали би чужі народи й знущалися б над ними так же, як це роблять займанці над нашим народом. Поборювання українських соціялістів з боку «націоналістів» — чим це таке як не поборювання захисників суспільної справедливости у внутрішнім житті нації?

Яку вартість має терористична діяльність «націоналістів»? Чи шкоду, яку вартість терористичного вчинку? Чи «націоналісти» хотять виявити цим перед світом протест проти гидоти й реабілітувати гідність нашої нації? Але це є протест проти гидоти в імя гидоти. Нашу національну гідність не знижають наші займанці так, як це роблять «наші» «націоналісти». Вартість нашого національно-визвольницького руху не можуть уже скомпромітувати наші займанці настільки, наскільки скомпромітовують її «наші» націоналісти».

«Націоналісти» зловживають готовість молоді до самопожертви. Жертви безкритичної і послідовної молоді вони кидають не на жертовник високого ідеалу.

Ec.

СОЦІАЛІСТИЧНА ХРОНІКА

ЗЇЗД ОРГАНІЗАЦІЙ УКР. ТРУДОВОГО ОБЄДНАННЯ.

В днях 26-27. жовтня 1935 р. відбувся зїзд Українського Трудового Обєднання в Канаді. На зїзді були репрезентовані пять товариств зі своїми відділами: 1. Вест-Торонто — Т-во І. Франка і відділ жіночої секції, 2. Т-во І. Франка в Торольд і жіноча секція, 3. Т-во І. Франка з Велланду, 4. Т-во Т. Шевченка зі Сарнії. Також неофіціяльно, а як слухачі — «О. У.» з Торонта. Зїзд відбувся успішно. Між іншим вирішено, в який спосіб вести координацію з Товариствами, котрі не належать до О. У. Т. О., а стоять на принципах Соборної Демократичної Держави. Між ними справа «О. У.» полишилась на мертвій точці. Між іншими постановами рішено, щоби Екзекутива ОУТО за всяку ціну старалась зібрати грошей на спровадження товариша з Праги від УПСР, котрий мавби обїхати Канаду і своїми живими докладами могби обєднати українське робітництво під прапором ОУТО і УПСР. Віримо, що свіжий чоловік зробить багато більше, ніж Екзекутива, неначе часописі до помочі в пропаганді. Також ухвалено, щоби У. Т. О. назвати Організацією, тож від цього зїзду називаємося «Організація Укр. Труд. Обєднання» і значимо скорочено чотирма літерами: О. У. Т. О.

Новий заряд Екзекутиви О. У. Т. О. на 1936 р. складається зі слідуючих членів: 1. голова Іван Новак, 2. містоголова Стефан Мельничин, 3. секретар Дмитро Черкінський, 4. скарбник Іван Дівяк. Контрольори: від т-ва з Вест-Торонта Яків Луків, від т-ва з Торольд-Сават — А. Симкович, від т-ва з Велланду — І. Смолята, від т-ва з Сарнії — С. Смичук. По скінченні зїзду зібрано між делегатами 5 долярів на фонд «Трудової України».

З резолюції Українського Трудового Обєднання, ухваленої на своєму зїзді 26—27. жовтня 1935 р. у Вест-Торонто, Канада:

1. О. У. Т. О. ставить своїм завданням пропаґувати визвольні змагання українського народу та його державність, збудовану на демократичних засадах.
2. З огляду на складні міжнародні політичні відносини, підкреслює потребу організації внутрішніх українських сил.
3. Закликає до орієнтації на власні сили та до боротьби за ті ідеали, що їх проголосила у свій час Центральна Рада.
4. Протестує супроти чужих і шкідливих для українського народу ідеольоґій, що їх накидують наші ідеольоґічні противники від реакційних чужинців.
5. Згоджується до співпраці зі споріднюючими організаціями.
6. Висловлюється рішучо супроти політики клерикалізму і тої частини інтеліґенції, яка свою політику скеровує супроти робітничих мас.
7. Закликає до солідарної й активної співпраці в канадійських обставинах.
8. Висловлюється за економічну розбудову господарського життя на кооперативних принципах.

Д. Ч.

РЕВОЛЮЦІЙНЕ ПІДПІЛЛЯ АВСТРІЇ. Під новий рік Ц. К. революційних соціялістів, Ц. К. Компартії і Централя вільних професійних орґанізацій видали спільну відозву, в якій закликали пролетарську Австрію до рішучої боротьби за: негайне визволення всіх протифашистівських вязнів на волю! За вільний розвиток робітничого права! За волю, мир і хліб! За знищення фашизму! За владу трудового народу!

На передодні роковин лютневих революційних боїв були міста Австрії буквально засипані нелеґальними відозвами, в яких закликалось до акції обєднаним фронтом проти клерикально-фашистів. влади і за поворот робітничому права працюючого люду. На багатьох заводах були переведені протестаційні страйки. На багатьох місцях, стовпах і фабричних коминах завивалися червоні прапори, а на площах і вулицях відбувалися летючі мітинґи і демонстрації.

По робітничих кварталах переведено масові арешти.

«MA SONO ANTIFASCISTA. MA CREDO NELLA LIBERTA».

Спеціяльний Трибунал засудив за участь у Всеіталійськім Національнім Конґресі професора університету Сассарі Антонія Пезенті на 24 роки тяжкої вязниці, і за туж саму провину робітника Ґерманоді на 20 років.

За приналежність до руху «Giustizia e liberta» засуджено на каторгу на 15 років доцента Турінської політехніки і військової академії проф. Джуа, на 15 років адвоката Фоа, причім доктора Міла на 8 років, письменника і проф. Монті на 5 років, доктора Пареллі батька й його сина лицеїста останньої кляси на 8 років кожного.

Сміле і горде становище підсудних робили велике враження. Кожний спинувався всю відповідальність взяти на себе і полегшити долю товаришів. Кожний казав в обличчя суддям: «Я противник фашизму. Я вірю в свободу».

ЗА ЄДИНУ СОЦІЯЛІСТИЧНУ ПАРТІЮ. «Nuovo Avanti» опублікувало платформу італійських соціялістів, що провадять працю на терені самої Італії. Італійські соціялісти поставили своїм завданням обєднати в одну соціялістичну партію всі соціялістичні сили і течії, як марксівські, так і не марксівські, що твердо стоять на класовім ґрунті боротьби. Щодо несоціялістичних партій і груп, соціялісти в принципі допускають можливим вступати у відповідні договори із правими несоціялістичними елементами, навіть із буржуазними партіями на ґрунті програми мінімум-а, яка вже має посідати в собі радикальні зміни сучасної економічної структури, як-то: контролю над зовнішньою торгівлею, перевагу над важливими галузями промислу й кредиту; активну земельну реформу.

Найближчою й основною метою ставлять італійські соціялісти: разом з протифашистівськими силами знесилити командними висотами державного апарату і в цей спосіб знищити реакційний лад та розчистити шлях до дальшого розвитку в напрямі нових соціялістичних перспектив.

ВСЕІНДІЙСЬКА СОЦІЯЛІСТИЧНА ПАРТІЯ. 18. І. відбувся зїзд Всеіндійської соціяліст. партії. Зїзд відбувся під враженням щойно переведеної виборчої кампанії (11. I.) до Панідусьного Національного Конґресу, основним питанням партзїзду було відношення до Конґресу. Зїзд прий-

ння резолюцію про дальше перебування партії в Національнім Конґресі з метою перетворення Конґресу в дійсно протибританську, протиімперіялістичну орґанізацію при умові забезпечення в Національнім Конґресі представництва від робітництва, селянства і решти пригнічених клясово орґанізацій. Завдання і програма Паніндуського Національного Конґресу такі: повна незалежність Індії, себ-то: відділення Індії від Британської імперії, влада працюючих, націоналізація великої промисловости, рудників і банків, аґрарна реформа, яка би знищила нетрудові форми землеволодіння; наділення землею безземельних і малоземельних селян; скасування заборгованости селян і робітників; знищення магарадж і князівств і т. ін. Соціялісти в Конґресі мають безкомпромісово боротися, щоб плятформа Конґресу забезпечила орґанізацію селян, робітників, парнів і інших соціяльно-упосліджених верств на основі їх соціяльних вимог в клясових орґанізаціях та сприяла їхньому всебічному еманципаційному рухові.

В справі нової індуської конституції зїзд всеінд. соц. партії постановив: індуський нарід має невідбірне право сам установлювати для себе конституцію. Тому що нова конституція, яку випрацював анґлійський парлямент, цілковито реакційна і має метою зміцнення імперіялістичн. експлуатації, дає вигоди заступникам вищих пануючих кляс коштом переважаючої народньої більшости, має використати вищі кляси для фальсифікату справжньої народньої волі — тому партзїздові не лишається нічого іншого, як вжити всіх засобів, щоб унеможливити реалізацію такої конституції.

В справі єдиного національного фронту, яким є паніндуський національний конґрес, загальнонаціональна орґанізація індуського визвольного руху, то всеіндус. соціял. партія ставиться до нього позитивно, як до засобу обєднання всіх активних протибритійських сил з метою інтенсифікації визвольної боротьби, але головну свою енерґію партія кладе на орґанізацію широкої сітки селянсько-робітничих орґанізацій, як орґанів масової боротьби. Лише зорґанізувавши ці маси, соціялістична партія зможе надати трудовий характер Паніндус. Націон. Конґресові або позбудеться сьогоднішніх своїх попутчиків по Конґресу, буржуазних угруповань і піде своїм самостійним шляхом в боротьбі за створення незалежної і вільної трудової Індії.

Наскільки успішно розвиває Всеінд. соціяліст. партія свою працю, видно з того, що на виборах до Паніндус. Нац. Конґресу 11. I. в Бомбейській окрузі пройшла вся ліста соціял. партії (цілковиті висліди виборів ще не відомі) а в попереднім конґресі партія мала по над $^{2}/_{3}$ всього складу Конґресу. Партія видає свій спеціяльний орґан «Конґресовий Соціяліст».

РЕВОЛЮЦІЙНІ ПАРЛЯМЕНТАРСЬКІ ВИБОРИ. Вибори до іспанських Кортес привели перемогу Народньому фронтові, до якого прилучилися й національні партії Каталонії й Баскії. Народній фронт дістав 263 мандати, з яких 90 припало соціялістам (раніше 60) і 15 комуністам (раніше 1) проти 210 манд. правого сектору.

«Народній фронт» — ліві республіканці (Аценьа), республіканська ліґа, соціялістичні партії, комуністи, проф. союзи, революційні синдикати Пестанья, соціялістичний союз молоді — склався на виборчій плятформі, яка вимагала негайної амнестії, повернення на місця усунених за участь в повстанні 1934 р. урядовців і робітників, винагороди жертвам революції, покарання душогубів революції, переведення аґрарної реформи, зниження налогів, привернення автономії Каталонії й вільного національного самоопреділення для басків, ґаліційців і т. д.

Виборча плятформа ґарантувала кожній партії аґітацію за свою проґраму. Влада «Народнього фронту», скинувши реакційну владу, приступила до реалізації своєї проґрами. З каторги і в'язниць випустила на волю понад 30 тисяч революційних бійців та відновила автономію Каталонії.

Новий уряд склали представники лише буржуазно-республіканських партій «Народнього фронту». Соціялісти, комуністи і проф. спілки відмовилися від участи в коаліції. Соціялісти, не маючи можливости перебрати всієї влади до своїх рук, рішили впливати на законодавство тиском своїх парляментарних представників та поза парляментарною акцією.

Каталонська соціялістична партія приймає участь в «Народнім фронті», але це не перешкоджає їй бути в гострій опозиції до іспанських соціялістів, комуністів, не кажучи вже про буржуазні партії, відстоюючи вимоги каталонського визвольного руху. Партія має свій орґан «La Batallia», а редактор її, лідер партії, вогнений Joaquin Maurin нині є послом до Кортес.

«НАРОДНІЙ ФРОНТ І ЄДИНА СОЦІЯЛІСТИЧНА ПАРТІЯ». Надзвичайний партійний зїзд франц. соціялістичної партії 1. й 2. II. б. р. вирішив в першім виборчім колі до парляменту виставити своїх кандидатів, в другім же колі соціялісти мають віддати свої голоси кандидатам, які матимуть найбільші вигляди на обрання з народнього фронту. Народній фронт творять соціялісти, комуністи, соціялістично-республіканська унія, радикали, ліґа прав людини, професійний союз. В справі обєднання соціялістів і комуністів в одну партію, головний докладчик Леон Блюм визнав потрібним засвідчити, що ініціятива цього обєднання належить соціялістичній партії. Комуністи лише вимагали ясного означення чотирьох їхніх кардинальних точок: 1. Диктатура пролетаріяту, 2. Відношення до большевицької революції (СРСР), 3. Інтернаціонал і 4. Принціпи обєднання. Соціялістична партія відмовилась приняти більшовицьку диктатуру за обовязкову форму пролетарської диктатури, відмовилась признати «соціялістичність» большевицької революції, але погодилась констатувати, що вона має позитивне значіння перед світовим пролетарським рухом, бо на терені СРСР знищена капіталістична форма експлуатації й запроваджений пролетарський характер совітської держави.

В цілому партія силкується поможливости задовольнити вимоги комуністів і приймає такі формулювання, які не можуть відтрутити комуністів. Виїмку творить «революційна ліва течія» партії, яка вимагає, щоб в основу орґанізації обєднаної партії твердо покладено було непорушність внутрішньої демократії та твердої ґарантії права для всіх течій вільної ідейної боротьби, права висловлювати й боронити свої погляди. Крім цього «революційна ліва течія» вимагає припинення переслідування соціялістів в Совітському союзі, їхньої повної амнестії та скасування декрету, який запровадив смертну кару й для піллітнів (Гольдшильд). Більшістю голосів зїзд схвалив працю комісії по обєднанню й висловив надію, що всі труднощі, які стоять по дорозі обєднання будуть усунені.

16. II. відбувся зїзд P. U. P. (партія пролетарської єдности), який теж обмірковував головним чином проблему обєднання соціяліст. і комуністичн. сил Франції в єдину партію. Справу реферував Поль Луї. Зїзд ухвалив продовжувати працю по обєднанню, поклавши в основу його широку пролетарську демократію і вірність засадам безкомпромісової клясової боротьби. Вимоги P. U. P. такі самі, як і «революційної лівої течії» соціял. партії (Ґольдшильд, Морсе Півієр) та групи «Комба Марксіст».

ЗРІСТ АМСТЕРДАМСЬКОГО ПРОФЕС. ІНТЕРНАЦІОНАЛУ. В Тулузі відбулося злиття соціял. проф. орґанізацій C. G. T. і комуністичних C. G. T. U. Більшістю — зїзду ухвалено приступити до Амстердам. Професійн. Інтерн., що співпрацює з II Інтернаціоналом. Деякі професійні орґанізації вирішили зберігти свою самостійність і приєднатися до інтернаціонального комітету соціялістично-революц. партій в Льондоні.

90% членства норвеж. професійних союзів також висловилася за вступ до Амстердамського Профінтерну.

З ПРЕСИ

НОВА КОНСТИТУЦІЯ В С. Р. С. Р.

В розмові з американським журналістом Говардом Сталін заявив: «ми приймемо нашу нову конституцію в кінці цього року... За новою конституцією вибори будуть загальними, рівними, прямими й тайними. Вас бентежить, що на цих виборах буде виступати лише одна партія? При націонал-соціялізмі також існує лише одна партія. Але з цеї фашистівської однопартійної системи нічого не вийде. В Італії також існує лише одна фашистівська партія, але й там нічого не вийде». «... Наша нова совітська конституція буде, по моєму, найдемократичнішою конституцією зі всіх існуючих у світі»...

Говард: Чи не значить ця Ваша заява, що Совітський союз залишив пляни й наміри перевести світову революцію?

Сталін: Таких плянів і намірів у нас ніколи не було.

Говард: Мені здається, містер Сталін, що у всьому світі в бігу довшого часу утворилося інше враження.

Сталін: Це є непорозуміння.

Говард: Траґічним непорозумінням?

Сталін: Ні, комічним. Або, можливо, траґіко-комічним.

(«Известия», № 55, 1936)

А у своїй книжці «Вопросы ленинизма» на стор. 114. Сталін написав: ...«Мені не потрібно доводити, що коли нападуть на нашу країну, ми не будемо сидіти склавши

руки; що ми вживаємо всіх засобів для того щоб «вогнище революційного льва у всіх країнах світу. Керовники капіталістичних країн не можуть не знати, що маємо в цьому денний досвід»...

Тепер нехай собі буржуазний журналіст сушить голову, коли Сталін казав правду: чи тоді як говорив, що війних планів і намірів ніколи не було, чи тоді як згадував про «денний досвід».

Щодо торжества «нової конституції», то мимоволі згадується стара пісня 1905 р., коли цар Микола Романів обіцяв завести свободу в Росії: «Цар (тепер Сталін) подписався й видасть манифест: мертвих — на свободу, а живих — під арешт».

ЯКА РІЖНИЦЯ МІЖ ГОТЕНТОТСЬКОЮ Й БОЛЬШОВИЦЬКОЮ МОРАЛЕЮ?

Готентоти — племя негрів, що замешкує південну Африку й стоїть на низькому ступені розумового й фізичного розвитку.

Большевики — члени партії, яка є диктатором над 150 міл. обивателів Східньої Европи й Північної Азії.

В готентотів, що «стоять на низькому ступені розумового й фізичного розвитку» панує й відповідна мораль. Член готентотського племені, як відомо, так дефініює мораль: «коли я вкраду чужу жінку — це є добрий, моральний вчинок, коли в мене хтось вкраде жінку — це аморальний вчинок, це злочин».

В большевиків, яких розумовий і фізичний розвиток відомий всім, також панує мораль відмінна від загальнолюдської, своєрідно — большовицька, яку вони чомусь називають «пролетарською».

Член большовицької партії О. П. Джонс у своїй промові на III сесії Ц. В. К. УСРР робить таку дефініцію большовицької моралі... У 1933—36 рр. Ц. Комітет К. П. (б) У. забезпечив очищення науково-дослідчих закладів від шпигунського намулу, від націоналістів і троцькістів»... «У фашістівській Німеччині видатних учених зі світовим іменем вигнали з наукових закладів, не дають їм змоги працювати тільки тому, що ті вчені не поділяють поглядів фашизму»...

(«Вісти» ч. 35. 1936. р.).

КІНЕЦЬ РОЗГОНУ ДИКТАТУР. Німецький соц.-демократ В. Лані в чеському «Прагерпресс» помістив замітку, в якій звертає увагу на те, що «Европою котиться нова хвиля: Европа набирається свідомости; переможний розгін фашизму дійшов до своєї межі. Демократія знов ступає вперед. Північні землі утримали демократію. Загроза фашизму в Голяндії й Бельгії не велика. В Англії парляментаризм серед народу так глибоко закорінений, що тільки навіні можуть сумніватися в його майбутньому. Мала Швайцарія доказала, що хоч із трьох боків має диктатури, не гадає працювати демократії. У Франції, здається, знов починає перемагати демократія. Іспанські демократи й соціялісти починають оправлятися від своєї кривавої поразки.

За те в країнах диктатур росте господарська біда. Ніхто не заздрить Італії в її абесинській справі. Гітлер обіцяв щорічну пиятику народ, як йому хочеться, але сьогодні мовчить. Не варто покладатися на швидку зміну в Европі, але є факт, що приваблівість диктатур слабне».

Це саме помічаємо й в українському суспільстві.

З УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА В С.Р.С.Р.

В московській «Правді» (ч. 232 за 1935. р.) надруковано передовицю — «Комуністи — передові борці за волю народів», там, між іншим, читаємо: «комуніст любить свою батьківщину, свій народ, і тому-то він і хоче бачити його вільним і щасливим. Досить пригадати біліньку статтю Леніна про національну гордість великоросів, написану 1914 року. «Комуніст високо цінить національну культуру й національну гідність свого народу; він з любовю вивчує його минувшину й сучасність для того, щоб почерпнути з них науку для боротьби з гнобителями... Переможець-пролетаріят забезпечує небувалий розцвіт народньої культури — національної по формі, соціялістичної змістом. Увесь світ може переконатися в цьому на прикладі братнього союзу народів совітської країни... Лише тоді почуття національної гідности й національної гордости є дійсно «совєтськими» і міцним, що одночасно визнає й за іншими народами право на розвиток, на розцвіт, на «місце під сонцем»... «Комуністичний Інтернаціонал виступає, як дійсний вождь народів і веде їх на боротьбу проти реакційної буржуазії, проти фашизму — за свободу, хліб, мир, за соціялізм»...

Чудова стаття! Але... в СРСР людям дозволяється любити лише Росію шовіністичних великоросів, їх імперіялізм. Там цінаться національна культура лише московського народу, дозволяється вивчувати минувшину російського гнобительського імперіялізму (період Петра «Великого»); навіть історична тематика московського гнобительства там підпирається й заохочується, — (роман Толстого про Петра I — Гнобителя України), але тематика з українського минулого це вже «націоналістичний ухил», на що ніхто з совітських письменників не відважиться, бо такий український письменник опинився б на Соловках. За менші провини тисячі українських письменників, учених, культурних діячів опинилися на Соловках і в концентраційних таборах та розстріляні. Про те як в СРСР забезпечений розвиток національної культури, ввесь світ ще не зміг переконатися, але українська нація, поневолена московськими червоними імперіялістами, — вже давно наочно переконалася. Куди відправила влада червоного імперіялізму акад. Грушевського за студії української минувшини? У що перетворилася Українська Академія Наук? Навіть українські словники визнані контрреволюційними, бо червоні імперіялісти визнають лише одну «революційну» мову, мову Петра I, Катерини II, Миколаїв I й II — російську мову, мову імперіялістів, що лунає від «холодних фінських скал до пламенной Колхиды». Бо цього вимагає «національна гордість великоросів» типу Постишева.

Про «руських» Сталінів, Калиновичів, Орджонікідзе, Косіорів, Затонських колись Ленін зазначив, що вони відзначаються «своїм істинно-російським настроєм (відомо, що обмосковлений інородець завжди переборщує в справі істинно-російських настроїв)»... Це свідоцтво Леніна ми добре затямили собі. Про те, яке право мають не росіяни на розвиток, на розцвіт, на «місце під сонцем»... в СРСР свідчить таке джерело, як московська газета «Правда»: «Великий та багато-національний північний Кавказ», пишеться там. На його території розлягається Дагестанська Республіка... Як же справа з автохтонізацією апарату в крайових установах, що мають щоденні стики з національними «областями», з мешканцями, що не розуміють російської мови? В крайовій земельній управі — 300 співробітників, але між ними нема ні одного націонала! Нема їх в крайовій управі зв'язку, в крайовій управі торгу, в крайовій фінансовій управі, в крайовім комунгоспі, в госбанкові, в сільгоспбанкові. Урядовці крайової прокуратури, приймаючи відвідувачів, примушені ганяти по місці, шукаючи випадкового перекладчика. В 22 установах Пятигорська працюють у загальній кількости ... 19 націоналів... Усього в апараті крайового виконкому багато-національного Північного Кавказу працює два осетина, один кабардинець і один інгуш»...

«Велико-державні шовіністи всяким способом «виживають» робітників-націоналів. За цей рік із апарату крайового виконавчого комітету звільнили 6 відповідальних інструкторів-націоналів. Недавно звільнили «за скороченням штату» тов. Кабардонова, кабардинця... В крайовім виконавчім комітеті є відділ національностей. При кількости 4 людей, тут перемінили за один рік трьох завідуючих, пять інструкторів, шість секретарів. Відповідальний секретар крайового виконавчого комітету Ляпков дійшов до такого нахабства, що відмовився видати робітникам цього відділу перепустки на крайовий зїзд рад. Коли завідуючий відділом Дудаїв звернувся зі скаргою на Ляпкова до секретаря партійного комітету Лупандина, то той відмовився з ним розмовляти. А коли Дудаїв виїхав в командіровку, відділ національностей крайового виконавчого комітету... «опустіли». Президія крайового викон. комітету ігнорує справи, що висуває відділ національностей, — не рівною ігнорує автохтонізацію свого апарату. Секретар Балкарської сільської ради приймає заяви від місцевого населення лише на російській мові. Коли ж хто небудь з мешканців потрібує звернутися до сільської ради, то примушений вишукувати такого «адвоката», що знає російську мову, який не завжди напише те, що горець хотів би сказати у своїй заяві». (Правда, 22. IX. 1935. ч. 262).

Хіба треба до цього ще якихось пояснень?.

ХРОНІКА

УКРАЇНСЬКИЙ СОЦІЯЛЬОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ У ДРУГОМУ ПІВРІЧЧІ 1936 р.

Працю в другому півріччі 1935-36 року було почато 1 лютого, продовжуючи програм складений Дирекцією на початку акад. року, доповідю п. Інж. М. Сціпаня на тему: «Скляновщина».

Далі протягом двох місяців праці відбулися такі доповіді: Проф. Н. Григоріїв: «Міжнародня сімейна сила».

Др. Т. Гриба: «Індустріялізація, як чинник національних змагань поневолених народів СРСР».

Інж. М. Сидан: «Господарський плян СРСР на 1936 р. і місце в ньому України».

Проф. Т. Пасічник: «Всесвітній педагогічний з'їзд в Оксфорді».

Арх. Живочка: «Мовна боротьба і преса на Підкарпатській Руси».

Др. П. Богацького: «Нове про Шевченка».

Др. Г. Симанця: «Гроші за капіталізму і соціялізму».

Проф. Н. Григоріїв: «Українська національна ідея».

Ол. Черной: «Соціяльні та національні мотиви творчости Антоненка-Давидовича».

Дня 22. II. відбулося жалібне засідання Наукової Ради Інституту присвячене памяти М. Шаповала з нагоди річниці його смерти. Після вступного слова, проголошеного головуючим Директором Інституту проф. Л. Шрамченком був зачитаний спомин Т. Мошова про М. Шаповала.

Пересічна кількість відвідувачів викладів Інституту в другому півріччі була — 21.

У праці Інституту та в обговорюванню тем доповідів брали участь помимо вже згаданих докладчиків ще такі особи: проф. Л. Білецький, проф. І. Мазепа, проф. І. Паливода, проф. В. Садовський, проф. М. Тимченко, проф. Л. Шрамченко, доц. Г. Омельченко, др. П. Малик, др. В. Фрищин, інж. В. Васюк, інж. Н. Гнатюк, п. П. Іванченко, п. М. Редан, п. М. Осташович, п. Омельчук та інші.

АКАДЕМІЧНЕ СВЯТО В ЧЕСТЬ ПРОФ. М. ГРУШЕВСЬКОГО В ТОРОНТО - КАНАДА.

В неділю 1. грудня 1935 р. відбулося академічне свято в честь першого президента Української Народньої Республіки проф. Грушевського. Свято влаштовано спільними силами «Оборони України» і жіночої громади ім. Ольги Кобилянської. На згаданому святі промовляли: І. Бодноарук, С. Кривенький, Н. Ч. і С. Кривоус, які в своїх промовах змальовали величну постать проф. М. Грушевського та його працю для українського народу. М. Грушевський є знаний українському народові не менше ніж наш геній Т. Шевченко. Працю, яку М. Грушевський виконав, написавши 8. томів Історії України-Руси, що розвіяла між українським народом туман, напущений з півночі й зі заходу чужими фальшивими літописцями, це одно вже вписує його імя на віки в память українського народу. Далі, проф. М. Грушевський найбільш причинився до створення У. Н. Р. в 1917 р., будучи головою Української Центральної Ради.

Проф. М. Грушевський був непохитний в боротьбі нече воїн на полі битви. Про це свідчить той факт: коли німці на спілку з гетьманцями прийшли розігнати У. Ц. Раду в 1918 р. в час її засідання і коли комендант німецький сказав в російській мові «руки в гору», а вся озброєна німецька військова поліція спрямувала кріси на президію Центр. Ради, то всі присутні підняли руки в гору, тільки проф. М. Грушевський впер руки в стіл, на доказ того, що не піддається. Була це хвиля страшна, однак проф. М. Грушевський був сильний духом і тим дав нам приклад як ми повинні боротися за наші національні й соціяльні права.

Свято закінчено було заповітом боротьби: «Не вмра! Не вмрай». Між присутніми переведено було вільну збірку та зібрано 5 дол. на увіковічнення памяти проф. М. Грушевського. Гроші вислано до Українського Соціологічного Інституту в Празі.

Учасник.

ПРОТЕСТАЦІЙНЕ ВІЧЕ НАЦІСТІВ В ОШАВІ - КАНАДА.

Досить багато часу проминуло, як я писав до Вас. Чомусь зневірився, перестав вірити, що люди думають над тим, хто їм ворог, а хто приятель. Перестав вірити, що люди бажають для себе й для других, таких самих жебраків, добра. Або, що вони недоцінюють доброту тих людей, які все віддавали й віддають задля добра цих понижених, світом забутих, тварин. Бо чи ж такі люди, як Шевченко, Драгоманів, Франко, Павлик, Шаповал і більше подібних їм не могли інакше жити? Могли і можуть. Але вони бачили кривду, визиск, гноблення і не могли на це дивитись, пробували їх оборонити, дали їм світло знання, сказали їм: організуйтесь і боронить свої права, бо сила тільки у вас таких самих. Вас є більшість, більшість має панувати меншости. Чи послухали вони тих князів, оці раби нікі? Ні!... Дальше нарди гнуть, дальше йдуть за пустомельством. А тих котрі їм бажали і бажають добра, зневажають, а то й обмінають, щоби з ними не стрічатись. Там було воно, так і є...

От у нас, так звані, націоналісти, устроювали протестаційне віче, закликали всі організації до участи в нім. Але не сказали їм, яка форма цього віча, проти кого це протестаційне віче. Резолюцій наперед не показали ніякому з представників організацій, щоби порозумітись над ними, чи вони добрі, чи ті представники годяться з ними, чи ні.

Насадили своїх представників на сцену й давай протестувати проти всіх опортуністів. А представники опортуністів сидять на сцені, мовчать, лише головами покивують. Засуджують на смерть редакторів «Канад. Фермера», «Укр. Голосу», «Укр. Вістей», «Народньої Волі» і всіх тих, котрі неподіляють думок і тактики О. У. Н. Опісля читають резолюцію і в резолюції те саме, що ми всі люди зібрані на вічу протестуємо проти наших угодовців, а даєм признання О. У. Н.

В резолюції ані звуку про те, що ми тут зібрані і заступлені через своїх репрезентантів ошавські українські організації протестуємо проти Польщі за її захабну господарку на укр. землях. Домагаємося розпишання Берези-Картузької повної амнестії для політичних вязнів і повної незалежности українських земель. Пятнуємо послідній засуд 12 молодих українців польськими судами і т. д. Цього не сказали.

Всі ошавські організації думали, що віче буде звернене проти Польщі, тому пішли... Аж коли вийшли, тоді прозуміли та зачали говорити, що раз обдурили, але другий раз не обдурять.

По вічу, щось кілька днів опісля, появляється допис в «Ошава Таймс» і там вже говориться, що всі укр. організації міста Ошави винесли протест проти Польщі та проти своїх опортуністів і т. п. Які то викрутні, які спосаби! Лише випробовують людей, як люди будуть реагувати... Вони кажуть, як ми здобудем, тоді такого ладу укр. нарід схоче такий і зробить. Це вже брехня, бо вони можуть той нарід завести й шия так попрутити, як на цьому вічу. Спосіб диктаторський, цей спосіб вилів ім відділ ОУН в Ошаві на вічі 26 січня. Ось таке то діється, а нарід мовчить...

Присутній.

ЗБРУЧАНСЬКИЙ ЧАД.

16. II. в Празі відбувся з'їзд Союзу українських провінціональних організацій (СУПО), який хоч і не обєднує всіх українських організацій хоч би на провінції, але ухвалив називатися надалі Центральним Союзом Укр. Організацій. Чому?

Як відомо в ЧСР є ще чимало колишніх стрільців Української Галицької Армії. Більше десятка літ ніхто не дбав про їх організацію, опріч «руїнників української державности» ес-ерів, які, опинившись на еміграції зразу розпочали бій зо всіма «державно-творчими» рештками урядів УНР, ЗУНР, УСРР та гетьманськими, що розбивали українську еміграцію на «дніпрянців» і «галичан», контрреволюціонерів та «змінавіховців» і т. п. «Руїнницькі» ес-ери вязали всіх українців інтелігентів і робітників, стрільців і не стрільців з Дніпрянщини, Кубанщини, Волині, Галичини, Полісся, Холмщини, Підляшша, Бесарабії, Буковини, Карпатщини і т. п. в спільні українські організації й установи, як Громадський Комітет, Господарська Академія, Педагогічний Інститут, Гімназія, Видавничий Фонд, Селянська Спілка, Український Комітет, Український Всепрофесійний Робітничий Союз і багато інших, де всі почували себе тільки українцями, а не патріотами свого хутора. Подібно пробили й ще деякі інші групи, що створили Український Університет, ЦЕСУС та інші організації. Але минув час. Настала криза. Безробіття і... по Празі, а потім і по ЧСР пішли шепоти: «Чому сидять на провідних місцях засіли Дніпрянці? Адже Галичан більше» «Галичани практичніші», «більші европейці» й т. п.

Разом із тим кілька еміґрантів з Галичини склали приховане Українське Незалежно-Демократичне Угруповання й почали виступати в під поли справі, як окрема «галицька група». Програм її невідомий, а зовнішні й сімволістичні прояви такі: вороже перо В. Мудрому, постійні кореспонденції до «Діла», заяви, з одного боку про доцільність угоди з поляками, а з другого — надії на «демократизацію СРСР», заява до Підготовчого Конґресового Комітету, щоб дано було місце її представникові, як представникові галицької еміграції, та відмова обрати того-то кандидата на спільній нараді з іншими представниками галицької еміграції, як того жадав ПКК і т. п.

Коли серед української еміграції в ЧСР піднялося наново старе питання про координацію її діяльности й старі українські організації висунули ідею створення Ради представників українських організацій, в якім би кожна організація мала рівну участь із іншими, не втрачаючи індивідуальних властивостей і значення, способом догоди, а не переголосовуванням, без гегемонії будь-якої політичної чи

територіяльної групи, УНДУ висунуло ідею «тотального» (модне й характерне для людей певного політичного світогляду слово) союзу, якому би всі інші організації підлягали.

Коли в Празі більшість українських організацій ідею «тотального» союзу відкинула, то УНДУ увійшло в тіснішу співпрацю з новоствореним Союзом Укр. Провінціональних Організацій (теж переважно Галичан), якому прищіплювало свою ідею «тотального» союзу. СУПО розпочав видавати місячну газету «Український Самостійник», в якій після фашистівської методи плямував всіх і вся, а в першу чергу партії, а себе виставляв єдино-неполітичним і безгрішним громадським чинником. Особливо дивними й незрозумілими були нападки на партії і партійних людей, «партійну гризню» в той час, коли всі партії, опріч фашистів, припинили майже всякі суперечки між собою, заняті справою підготовки національного конґресу. Дивно було читати докори за сварки іншим у той же час, як у самому СУПО голова чубився з секретарем та іншими членами управи, обливаючи один одного помиями. Досить прочитати протокол ліберецького зїзду СУПО, щоб переконатися, що такого бруду, розгардіяшу, темноти, морального розкладу, як виявилися в СУПО, не зазнала в ЧСР ні одна українська організація за 16 літ існування української еміґрації. Все це однак не перешкоджало де-яким людям із СУПО виступати разом із УНДУ перед українською еміґрацією, особливо в «Українському Самостійнику» в ролі учителів громадського життя та монополізувати собі справу обєднання укр. організацій в ЧСР.

Поскільки інші організації не особливо захоплювалися красномовством СУПО, то останній разом із УНДУ (чи навпаки), щоб показати свій громадський хист, почали ставити українські організації перед несподіваними фактами.

В першу чергу без порозуміння з ними скликано до М. Болеслави зїзд, куди запрошено деякі організації (після якого принципу невідомо), але без попереднього оповіщення хоч би порядку денного. А на зїзді несподівано оповіщено від імени всіх учасників зїзду такі резолюції, про які вони ніколи нічого ні від кого не чули.

Далі також без порозуміння з українськими організаціями СУПО оповістив, що перетворюється в Центральний Союз Українських Організацій, до якого мають приступити всі інші організації. Чому? На якій підставі? Це таємниця УНДУ та провідних людей з Управи СУПО.

Щоб надати зїздові СУПО характер громадської акції, запрошено на зїзд представників і де-яких не належних до СУПО організацій, «хоч би з інформативною метою».

Чимало, а може й більшість членів СУПО чесно вірила, що робиться добре діло, не знала хто й для чого вивішував марку СУПО. Так само й де-які українські організації чесно бажали координації своєї чинности з діяльністю СУПО, в тому післали на його зїзд своїх представників у надії, що способом спільного обмірковання нових засад статуту СУПО, довести справу до створення спільного координаційного осередку. На жаль, не так склалось, як надалось. На зїзді СУПО провід взяло в свої руки УНДУ, яке провело головою зїзду свого члена інж. Яремина. Останній же зробив те, що йому наказано. Коли представник Кураторії Інституту Громадознавства проф. Н. Григоріїв доводив, що Союз тільки тоді може бути життєвим, коли буде збудований на засадах рівного представництва, а не підпорядковання, без гегемонії будь-якої політичної чи територіяльної групи, способом догоди, а не переголосовання, то голова зїзду, інж. Яремин нетерпеливо нагадував промовцеві про час, хоч зїзд часу промов не обмежував і вся промова не забрала й чверть години. Далі, коли представник Українського Комітету інж. Васюк пояснював чому Український Комітет не може вступити в «тотальний» Союз, а радо приступить до Ради представників, то голова безпідставно перебивав його промову. Коли, нарешті, другий представник Українського Комітету інж. Петрашівський хотів зробити лише заяву про характер своїх уповноважень, то голова просто не дав йому слова. При тім ужив на адресу українських організацій, не належних до СУПО, образливих висловів. Такий спосіб поведінки — запросити на зїзд і позбавити слова, не знаючи навіть що буде сказано, догадуючись лише, що можливо не в користь ідеї «тотального» Союзу — такий спосіб поведінки не міг не обурити всіх представників українських організацій, не приналежних до СУПО, а тому вони всі залишили збори й подали писаний протест проти поведінки голови зїзду. Після того члени УНДУ виголосили демагогічні промови на тему: «Ви стрільці, а ми наші старшини, разом кров проливали» і т. п. А кінчилося тим, що СУПО переіменовало себе в Центральний Союз Укр. Організацій. Чому «Центральний»? Адже на самому зїздові оповіщено було про вихід зі СУПО двох найбільших організацій — а саме: Союзу Української Еміґрації та відділу УВРоб-Союзу в Мості; представники всіх українських організацій, що не належали до СУПО, покинули зїзд із протестом, а багато українських організацій зовсім не були на зїзд запрошені.

Отже: ніякого права називати себе «Центральним Союзом» СУПО не мало й не має. СУПО такий самий «Союз», як «Союз укр. еміґрантів», «Союз укр. організацій в ЧСР» і т. п.

Тисячу перший «Союз». Чому ж так назвався? Бо комусь треба було цим титулом покористуватися. В Управу увійшли тільки еміґранти з Галичини. Фактично провід усієї справи вело й веде УНДУ складене тільки з Галичан. «Український Самостійник» тішиться, що «взяли верх не принципи і платформи, не партії і загумінки, а побідив дух 1918. р., дух 1 листопаду і 22 січня, дух Лисоні і Крут, дух вояка. Подібив дух за єдність, силу і авторитет, що, мовляв, страшить партійних плящгальтерів, «миром помазаних політиків і міністрів». Побідив дух українця.»

Вперше читаємо друком втіху, що «взяли верх не принципи». До сього часу ніхто ніде в світі не тішився безпринципністю. Це показує тільки рівень грамотности писак і «побідників». Втіха ж, що верх взяли «не партії і загумінки» цілком фальшива, бо як раз верх взяла одна новостворена зі спеціяльною метою партійна УНДУ з галицького загумінку. Не можна всіх обдурити. Коли переміг дух 22 січня, то чому в Управі перетвореного СУПО немає ані одного Дніпрянця чи Кубанця? Чому останні мусіли покинути зїзд? Що вони такого вимагали, що їх не можна було приняти в чесний союз? Чому не можна було вислухати, а треба було перебивати й ображати? Щоб не мати небажаних конкурентів і свідків?

Ес-ери ніколи не ховалися з тим, що належать до партії. Навпаки гордилися й гордяться цим. Тільки політична отаманія не хоче підпорядковуватися організованим осередкам. Та нас більше обурює той факт, що проти партії пишуть особи, які самі належать до партії, що заховуються від громадського ока. Чому? З правдою й чесним ділом ніхто не ховається. Кому це і для чого треба загнати клин між українськими вояками й політиками, стрільцями й міністрами? Ця демагогія на вояцтві нам відома. Нею користувалися Мусоліні й Гітлер. Нею користуються тепер галичани австрійської школи. Не українці, а австрійські політикани. Та час для них минув. Українське стрілецтво, більше десятка літ не бачило серед себе теперішніх «активних захисників вояцтва», зуміє розпізнати, хто це ховається під їх шкурою. Ес-ери ніколи не підшивалися під вояків, бо вашне самі були вояками. Не з примусу, а з власної волі, починаючи від Крут. Не можна творити обєднання безпідставними нарікannями на других, безграмотною демагогією та загумінковим перешіптуванням. Порахуйте, кого обєднали, а кого розєднали!

Не стрільці винні і не стрільцям наш закид. Кашу заварило УНДУ, навіть не СУПО. Нехай же воно чесно покаже своє обличчя, чого хоче й куди веде!

О-ко.

СКАЛКИ ЖИТТЯ

ХТО ПРОДАВАВ ГАЛИЧИНУ ПОЛЬЩІ? «Діло» (1. березня 1936.) містить статтю визначного політичного діяча з табору УНДО Др. С. Барана, в якій останній робить з приводу 15-ти літнього «ювилею» окупації Галичини Польщею таке признання:

«На засіданні Всеукраїнської Національної Ради, що творила тоді за Збручем наш одинокий зорганізований політичний центр, реферував я в половині квітня 1920 року у приняві Андрія Левицького, тодішнього фактичного державного керманича Української Народньої Республіки, проект варшавського договору з 22 квітня 1920 р. у позитивному розумінні, хоч болів я долею моєї тіснішої батьківщини — Східньої Галичини. На мій внесок Рада дала свою згоду і це була одинока громадянська апробата»...

Правдивість слів др. С. Барана ми можемо також підтвердити. Але забув п. Баран про одну деталь: гостро проти цього договору виступали на цьому засіданні, якраз українські соціялісти-революціонери (Н. Григоріїв, В. Голубович). І на жаль, лише одна українська партія приєдналася тоді до українських соціялістів-революціонерів, а саме — партія хліборобів-демократів, яка устами свого представника інж. Кобзи заявила, що його «партія, яка є партією селянства, хоч і замовлено, піддержує цілковито становище українських соціялістів-революціонерів, партії

незаможного селянства, аби довести що ціле селянство Великої України ніколи не погодиться на поневолення Польщею своїх братів галицьких селян»... Цього п. Барин чомусь не згадав. А пригадати це треба. Щоб селянські маси Галичини знали й пам'ятали, що саме їх буржуазна інтелігенція, з одного боку провадила демагогічну агітацію, мовляв, «Наддніпрянці продали Галичину Польщі», а з другого — сама була активним «мінґуресом» при продажі Галичини Польщі. Правда вийшла на верх: «соборно» торгували Галичиною українські інтелігентсько-буржуазні угруповання без розділу територій, як з Галичини так і з Великої України. Лише партії селянства України рішуче виступали проти цієї торгівлі. Наша партія завжди твердо й непохитно стояла й стоїть на становищу Соборности України. Це не є для неї лише політичним гаслом, а й генеральною лінією поведінки, змістом її боротьби за повне соціальне й національне визволення українського народу. **Ойкрон.**

ПЕРЕМІНА ФРОНТУ НАЦІСТІВ.

Те, що ми вичитали в «Громадськім Голосі» (ч. 7, 22. II. 1936.) зі замітки «Остання осторога» огорнуло нас жахом. Такого ще ніколи, відколи український рух прийняв активну форму політичного руху, між українцями не бувало. Доводилося нераз читати про боротьбу македонських підземних організацій — михайлівців з протоґеровцями, про взаємне нищення цих двох сил, що поставили собі високу ідейну мету — визвольну боротьбу, боротьбу проти г н о б и т е л і в с в о г о н а р о д у. Але замість боротьби проти свого національного ворога в македонському підпіллі відбувалося те явище, яке спостерігається на павуках, замкнених до одного слоїка — взаємне пожирання. Подібне явище спостерігається ще серед американських бандитів-ґанґстерів, які вистрілюють себе взаємно кулеметами. Однак, те що розпочалося на галицькому ґрунті, не вихлюпує македонських та ґанґстерських звичаїв.

Ми ще в осени минулого року мали відомости про зміну тактики та орієнтації закордонного «проводу» та «вождів» наших націстів у бік Польщі. Мали відомости, що УНДО змінило свою політику відносно поляків після наради його представників з Коновальцем, який дав на те згоду. То були чутки настільки неймовірні, що не дуже то їх серіозно трактувалося. На жаль, останні події в Галичині підтверджують, що «нема диму без огню»... Коротко: вождь Є. Коновалець мав заступити голосного отамана А. Лівицького. До «слушного часу» «вождь» перебував за-кордоном. Коли настане «слушний час» — «вождь» візьметься до праці для організації військової сили для походу на Схід. Терористична акція тим часом не припиняється, а лише змінюється фронт — має бути скерована на боротьбу з соціялістами, а в першу чергу проти українських соціялістів-радикалів. Українські соціялісти-радикали є «сіль в оці й колька в боці» для націстів тому, що вони опанували селянську молодь, яка не хоче чути про націстів. Найбільшу ненависть викликав в націстів т. М. Стахів, про якого один націстичний курер з краю так висловився: «Стахів — це страшний мужик. Ми його палко ненавидимо! До якого-б села він не заглянув, то розбиє нам організацію, бо за ним йде все селянство»...

«Громадський Голос» наводить низку підпалів і револьверових нападів фашистів на соц. радикалів села. Отже: ті, що голосять — «нація понад усе», припинили війну з поляками, а розпочали братовбийчу війну національну, війну серед поневоленого українського суспільства. На радість ворогам.

Так на оцю «визвольну» боротьбу вимагається «проводом» 40.000 долярів від американських земляків!

«ПРИЯТЕЛІ» УКР. НАЦІОНАЛЬНОГО КОНҐРЕСУ.

I. На початку, коли було лише слово про Всеукраїнський Національний Конґрес сумнозвісний національний демагог В. Панейко почав в чужоземній пресі провокаційну гістерику, що мовляв цей конґрес інспірований поляками й скерований проти СРСР.

Коли конґресова акція розпочалася й українці широ взялися до праці — знову іншу чуємо. Від Підготовчого Конґресового Комітету з Праги був делеґований до Львова І. Мазепа для переговорів із краєвими українськими партіями про дальший план праці ПКК, але, не дивлячись на інтервенцію віце-маршалка польського сойму В. Мудрого, візу І. Мазепі на поїздку до Галичини «załatwiono odmownie».

Разом із тим поляки ширять чутки, що Всеукраїнський Націон. Конґрес це... совітська вигадка, що скеровується проти Польщі.

II. З Праги Підготовчий Комітет Національного Конґресу вислав більшу кількість примірників свого друкованого органу «Вістник Українського Національного Конґресу» до Львова на ім'я члена Підготовчого Комітету б. посла др. Л. Макарушки. Але вже два місяці цей пакунок лежить на пошті. Поляки не хотять видати його адресатові.

Водночас такий пакунок «Вістника» вислав Підготовчий Комітет з Праги до голови українського центрального комітету у Варшаві п. Ковальського. Там польські уряди не робили жадних перешкод і цей пакунок негайно доручили адресатові. Але... сам п. Ковальський заховав цей пакунок до льоху і не зважаючи на просьби членів комітету — відмовляється показати їм «Вістник» бо... невідомо ще куди Національний Конґрес піде. Даремно п. Ковальський «старається. Все одно львівським воєводою не буде.

ПЕЧАТЬ ОКЦИДЕНТАЛЬНОГО ДУХА. БЕЗХАРАКТЕРНЕ СТРИБАННЯ. ОСЛИ Й ВЧЕНІ Є ЧАСИ БОРОТЬБИ.

Пан Донцов у брошурці «Патріотизм» з р. 1936. на стор. 6 пише: «...Але наслідці на кожній п'яди землі, де ступали ногою вписували печать с в о г о духа і волі... Хрупівчани часів Квітки — підставляли чоло, щоб ч у ж и н е ц ь витиснув на нім свою печать...». Але й деякі Галичани часів Донцова підставляють чоло, на потріб він їм витискає печать чужого духа — духа Макіявелі, Муссоліні, Гітлера, Ля-Рока й т. п.

Там же на стор. 51.: «Вірність ідеї — се не безхарактерне стрибання з права на ліво і навпаки, під маскою «ідейних шукань»... Так пише всеукраїнський чемпіон в стрибанню — марксист і навпаки, гетьманець і навпаки та націоналіст і соціялістофер цього часу Дмитро Донцов.

На тій же 51 стор. пише: ...«Коли бедуїни атакували французький відділ, він вишикувався в чотирокутник і тоді роздягнулася команда: «осли й вчені до середини!» Щоб не заважали тим, що б'ються»...

Цими словами Дм. Донцов прямо ґеніяльно опреділює своє місце в історії української визвольної боротьби. В часи активної боротьби українського народу за свою незалежність, Донцов, ще заким роздягнулася команда, чкурнув до середини й завжди знаходив собі спокійне місце в чотирокутнику.

ДО ЧИТАЧІВ «ТРУДОВОЇ УКРАЇНИ».

Шановний читачу, як що Ви уважно читали «Труд. Укр.» ч. 8-9-10. 1935 р., то між іншим перечитали заклик від адміністрації «Труд. Укр.» такого змісту: «Щоби «Труд. Укр.» виходила періодично, принаймні, то потрібно пресового фонду від 4.000 до 5.000 чеських корон».

І що-ж Ви, шановний читачу, на це подумали? Чи потрібний пресовий фонд «Труд. Укр.» за ці статті, що друкуються в ній? І чи Ви пробували які заходи, як поодинокі читачі, так і згуртовані в своїх товариствах на цю ціль? На це може відповісти Ваше старання, щоби і Ви причинилися по своїх силах на пресовий фонд «Труд. Укр.».

Я від себе скажу та від тої громади яка потрібує і має честь працювати, що ми повинні подбати про **пресовий фонд** від 16.000 до 20.000 чеських корон. Можливо, що дехто з шановних читачів скаже: нащо стільки, коли сама адміністрація «Труд. Укр.» такого пресового фонду не назначила. Як що так, то ось нащо, шановні читачі.

«Трудова Україна» є одиноким найкращим українським часописом на Чехословаччині. Не тільки для наших братів на Закарпатській Україні, але для всього українського народу де би він не був.

«Трудова Україна» розкриває і виявляє на денне світло всіх фальшивих крутіїв, що псують українську душу своїми демагогічними фантазіями.

«Трудова Україна» не захищає жадних угодовців, що пускають голуба в окупантів українського народу. Там Ви не знайдете похвали для тих безхребетних панків, що складають чолобитню диктаторським катам, чи то в парляментах, чи в своїх редакційних статтях, що стараються помогти ката, щоби мав довше тримати український нарід в кайданьній ващі.

«Трудова Україна» дає відповіді свої завжди до такого безхарактерного виступу, не дивлячись на їх «докторати чи професуру».

«Трудова Україна» не розпинається на якусь загумінкову політику, що назовні проявляється «за всіх і все», а знутрі, ціфєвости йде «їх» політика за могильні й теплесеньні крісла, щоби було вигідно жити шляхті, плюсократам і різним бюрократам.

«Трудова Україна» виразно й недвозначно друкує, що Україна для трудящого українського народу. Для тої ваги,

що творить 96% українського народу — селян, робітників та трудової інтеліґенції.

З «Трудової України» Ви довідаєтесь, як дипльомати політичних держав здають собі справу українського народу та його земель, і взагалі, як ведеться політика на міжнародній, політичній арені.

«Трудова Україна», а зглядно УПСР кличуть нас, працюючих селян, робітників і трудову інтеліґенцію, до повалення тих кордонів, що розчвертували Україну, а створити одну Соборну Українську державу, де не сміє бути жадного насильства над працюючим народом, а рівність для всіх, так як її бажав геній Тарас Шевченко — «без раба і пана».

Тому ми повинні подбати, щоби «Трудова Україна» виходила періодично, щотижня, а не щомісяця. Однак не забуваймо, шановні читачі, що ані «Трудова Україна» не дістає субвенції з державної скарбниці, ані ті, що її друкують.

Щоби «Трудова Україна» виходила щотижня, то залежить від нас всіх самих, а головно від тих, хто її читає і поділяє думку українських соціялістичних партій.

При цім не треба нам забувати, що вся капіталістична і клерикальна громада реве оснаженілим голосом супроти часопису «Труд. Укр.» і тих людей, що її видають. Чого саме вони ревуть? Вони хотять, щоби працюючий нарід дальше був в темряві і не підносив свого голосу в обороні інтересів працюючих мас. С.-Р. навпаки це роблять. Вони посвятили свою працю для трудящого народу. А не ревти, відрікатися від соціялізму і лізти наосліп за чужим капіталом, тільки щоб не бути разом з трудящими українськими масами. Для них страшна ця боротьба, котрої ми бажаємо, бо в соціялізмі правдивім нема місця для кровопийців. І тому ми повинні подбати щоби як найбільше поширити «Трудову Україну», «Громадський Голос» і т. п., щоби тим способом приєднати наших братів, що не є в наших рядах. Це ми повинні робити, а саме ті що тяжко працюють фізично, бо тільки ми можем відчути наш визиск всякою зграєю, що налізла силою на наші землі.

Ці вище наведені потреби та заклик адміністрації «Трудової України» прийняв щиро до відома 20-й відділ «Оборони України» і жіноча громада ім. Ольги Кобилянської, що зорґанізована при від. «ОУ». Щоби причинитися до конечного пресового фонду «Труд. Укр.» влаштовано чайний вечір, на котрім промовляли т. т. С. Кривецький і Н. Ч. про потребу пресового фонду, де між іншим зібрано 25 дол., які в цілости вислано на пресовий фонд «Труд. Укр.».

А тепер, шановні читачі, за Вами слово. «Труд. Укр.» читають не тільки в місті Торонто, а так само читають у Вест-Торонто, Торольд, Савті, Веланді, Гамільтоні, Вінніпезі, ну й в Форт-Віллямі, Сарнії, Дейтроті та інших містах.

Ми постаралися, по своїх силах, зібрати $^1/_4$ частину конечно потрібного пресового фонду. Вам відомо, що нас називають постерунком, мабуть тому, що нас є невеличкий гурток і ми — Оборонці. Бо ми не встидаємося, що ми «Оборонці», бо в дійсности обороняємо найважніші потреби українського працюючого народу: в місяці грудні 1935 року було проголошено в «Н. В.», що наша громада стала на першім місці з допомогою на закупно української робітничої твердині у Львові, на Український Робітничий Дім. Бути щирим оборонцем інтересів працюючого українського народу нема встиду.

А ну, шановні читачі, у вище згаданих містах, завстидайте нас! Зробіть змагання з нами, не позвольте собі лишитися позаду з народною допомогою!..

Я пригадую собі оті великі статті, що були поміщені в «Трудов. Україні» 1934 р. з Детройта і Форт-Віллямy, де виразно і недвозначно було написано, що нам робітникам потрібно взятися до праці і то на відповіднім політичнім ґрунті. Читаючи згадані дописи, раділи ми що ось-ось почнуться то тут то там зявлятись прояви праці для трудящого українського народу. Бо на жаль, і до нині не зустрічаю в українській пресі хто з них поспішив з допомогою рідньому краєві, хто допоміг в поширенні соціялістичної літератури. Так-так, шановні дописувачі, на папері можна рисувати великі пляни, але їх перенести в життя, то не то, що пером потягнути. Слово без діла, так, як воїн без зброї... Слово без допомоги матеріяльної і моральної, то дурення самого себе і других. Отже, до праці товариші! Коли нам дорога українська справа, то не марнуймо часу, чим більше буде свідомішого українського народу тим певніші й наслідки нашої боротьби.

Іван Лівач (Торонто - Канада).

НА ФОНД «ТРУДОВОЇ УКРАЇНИ» ЗЛОЖИЛИ:

На заклик тов. М. Скидана відкликнувся тов. С. Задорожний — Ошава, жертвуючи 1.50 дол. і закликає т. т. І. Новака, Г. Матолича, Ганчарика, Д. Рудяка, П. Павлюковича і др. М. Мандрику.

Тов. Б. Залевський — Ню-Йорк на заклик т. С. Туницького склав 5 дол. і викликає т. т. К. Багрія, М. Микита і Сенюка.

Склали на фонд «Т. У.»: т. т. О. Гончар — Ню-Йорк 100 кч. і Чепіга П. — Франція 50 фр. фр.

На зїзді Організацій Українського Трудового Обєднання на фонд «Т. У.» зібрано 5 дол. які й одержано через т. Д. Червінського.

З ініціятиви Заряду Екзекутиви О. У. Т. О. зібрано збірковими листами ч. ч. 1—3 в Торонто працею т. т. П. Пісаком, В. Дзвоном і Д. Червінським: по 1 дол.; т. т. І. Дзвін, Г. Андрушків, Н. Дзвін, П. Пісак, С. Мелінишин, І. Турчин, Д. Червінський; М. Дяків — 0.75 д.; по 0.50 д. т. т. Ю. Панків, А. Андрушків, П. Баранчук, І. Ребрик, І. Ковалевич, Д. Лучин, І. Новик; т. Т. Пелих 0.30 д.; по 0.25 дол. т. т. К. Лібрик, В. Лисак, Д. Кравець, П. Гудима, В. Кравець, Каменяр, М. Бонічишин, О. Хрущ, Т. Притула, Й. Цвігун, В. Бундза, П. Ящук, В. Лайбіда, Т. Каліновський, Я. Лукіз, П. Петрів, М. Григорчук, В. Мельник, С. Іванчук, В. Григорчук; по 0.15 дол. В. Гудзак, Н. Н., А. Ландиґа; по 0.10 д. т. т. П. Кундель, Т. Яворський, Т. Т., О. Стельмах, Д. Кузь, і П. Мулярик; товариство Івана Франка 3 дол. і жіноча секція при товаристві «І. Фр.» — 2 дол., разом 22 дол. 60 цент.

Збірковими листами ч. ч. 7 і 9 працею т. т. Р. Литвина, Н. Романчука й А. Березюка зібрано в Торольд-Савт: т. т. А. Березюк, Д. Чередар, А. Симпович по 1 дол. т. Р. Литвин 0.90 дол., т. т. Ш. Крамар, Т. Ваврищук і прізвище невідоме по 0.50 дол.; т. т. М. Кухарський, В. Павлюк, Р. Литвин, П. Філіпов, Н. Бурбан, Д. Лазар, прізвище невідоме, Н. Романчук, Й. Кузь, Ш. Тимочко, П. Буратинський, Н. Романчук, А. Березюк, В. Павлюк, В. Данилюк по 0.25 д.; т. т. Д. Маринюк і О. Кушнірук по 0.15 д.; т. т. І. Пендиковський та Й. Отаманчук по 0.10 д., разом 9.65 дол.

Збірковими листами ч. ч. 12 і 13 працею т. т. І. Подедворного та А. Скоренького зібрано в Веланді: т. А. Скоренький 0.50 д., т. т. М. Черкиш, І. Подедворний, Г. Грецук, Ю. Ремеська, А. Ґузда, І. Штайнер, М. Лабейко, М. Лозіцький по 0.25 дол.; т. т. Н. Гинбіда та І. Смолиґа по 0.15 д.; т. т. М. Лелик, П. Найколик, М. Главка, Н. Дроздовський, І. Загодий і П. Степанишин по 0.10 дол., разом 3.40 дол.

Зібрану суму, за відрахованням вартости пересилки її, 49 дол. одержано ред. «Трудової України».

Редакція «Т. У.» складає В.-п. жертводавцям щиру подяку й просить всіх читачів та прихильників «Т. У.» продовжити цей добрий чин.

Зміст ч. ч. 1—3. «Трудова Україна»: 1. Занепад орієнтацій; 2. Монюк Т.: В четверту річницю М. Ю. Шаповала; 3. гр. гр.: Вилізло шило з мішка; 4. Петрів В., ген.: Сучасність політики та збройної сили; 5. Паливода І.: Ще до питання про Укр. Нац. Конгрес; 6. Животко А.: Пятьдесят років; 7. Ес.: Кілька слів про вартість терористичної діяльности «націоналістів»; 8. Соціялістична хроніка; 9. З преси; 10. З України; 11. Хроніка; 12. Скалки життя; 13. Лівач І.: До читачів «Т. У.»; 14. Фонд «Т. У.».

Obsah č. 1—3. „Trudova Ukrajina": 1. Úpadek orientace; 2. Moňuk T.: Čtvrté výročí smrti M. J. Šapovala; 3. hr. hr.: Vylezlo šídlo z pytle; 4. Petriv V., generál: Spolupůsobnost politiky a ozbrojené moci; 5. Palyvoda I.: Ještě k otázce ukr. nár. Kongresu; 6. Životko Ark.: Padesát let; 7. Es: Několik slov o ceně teroristické působnosti „nacionalistů"; 8. Socialistická kronika; 9. Z tisku; 10. Z Ukrajiny; 11. Kronika; 12. Střepiny života; 13. Livač J.: Čtenářstvu „T. U."; 14. Fond „T. U.".

„Trudova Ukrajina", neperiodický časopis, vycházející nejméně čtyřikrát do roka. — Redaktor-vydavatel: Prof. N. Hryhorijiv. — Adresa redakce: Praha I., Bartolomějská 14. — Tiskne „Legiografie", Praha-Vršovice, Sámova ulice 665. — Novinová sazba povolena řed. pošt a telegr. v Praze, č. 53.099/VII-1935. Podávací pošt. úřad Praha 25.

- 2. IV. 1937

БОРІТЕСЯ — ПОБОРЕТЕ!

РІК ВИД. 6-Й
Ч. 4.
ЦІНА ПРИМІРН.

ТРУДОВА УКРАЇНА

(НЕПЕРІОДИЧНО)
1936
3 К. Ч. (15. АМ. Ц.)

РЕДАҐУЄ І ВИДАЄ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ ПАРТІЇ СОЦІЯЛІСТІВ-РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ ЗАСНОВАНИЙ Т. МИКИТОЮ ШАПОВАЛОМ

Н. ГРИГОРИЇВ

212498/4

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ: PRAHA I, BARTOLOMĚJSKÁ 14/IV. P. 83.

В СПРАВІ ЄДИНОГО ФРОНТУ

Від часу конґресу III. інтернаціоналу, що відбувся 2. серпня 1935. р. в Москві, помічаємо зміну тактики комуністичної партії. З того часу датується зміна тактики у відношенні комуністичної партії до інших політичних угруповань. Зміну цю запропонував Дімітров. Він доручає членам комуністичної партії входити в контакт не лише з робітничими організаціями, але також із буржуазно-демократичними й створити єдиний фронт проти війни й фашизму. Розуміється, скеровувати цей фронт на оборону Радянського Союзу. Це завдання стараються перевести комуністи на практиці головно в Америці й Канаді, де житєвий рівень працюючих верств цих країн в останні роки значно погіршився, завдяки анархії, яку викликала капіталістична система господарки. За цей єдиний фронт розпочали вести енергійну кампанію й комуністи українці в своїй пресі в Канаді та Америці. Зараз в Канаді провадиться ця аґітація серед тої частини української еміґрації, що ставиться проти комуністів неґативно, завдяки їх політиці по відношенні до українського народу. Тому, що серед українського робітництва й фармерства є різні погляди що до єдиного фронту з комуністами, а по друге — в Канаді нема дійсно поступової української преси, що закликали відповідне становище у цій справі, головно з погляду інтересів українських широких працюючих мас, спонукало мене висловити свій погляд на цю справу на сторінках «Трудової України».

Беручи під увагу важливість моменту й ті обставини, серед яких ми зараз знаходимося, треба признати конечну потребу такого обєднання всіх працюючих без різниці расової чи національної приналежности. Потрібно створити одну спільну, орґанізовану силу для захисту своїх клясових здобутків, для боротьби за поліпшення соціяльного стану працюючих, для відбиття реакційно-фашистівського буржуазного наступу, що всякими способами намагається обезправити робітничо-фармарські маси. Не лише в економічній галузі, а й спинити їх політичний й культурний розвиток, щоб цим способом забезпечити собі можливість визиску працюючих й панування над ними. Проти такого обєднання не тільки не повинно мати нічого все чесне українське робітництво й фармерство, головно в Канаді й Америці, що складається у величезній більшости з працюючої кляси, на яких економічна криза найбільше відбилася; вони мусілиб найбільше працювати для такого обєднання, бо тільки в злуці з орґанізованими масами можливе поліпшення наших соціяльних потреб, забезпечення нашого національного й культурного розвитку, бо інакше загрожує нам повне закріпощення й заглада.

Однак, булоб помилкою з нашого боку, колиб ми бігли зараз, як отара овець, за першими ліпшими демагогами тільки тому, що вони підшиваються під гасла визвольної боортьби. Нам треба звернути увагу: хто нас кличе, во імя чого та яка остаточна ціль мається на меті. Як вже було згадано, то найсильнішу кампанію за обєднання провадить комуністична партія. Чому? Тому, що помимо зросту клясової свідомости широких працюючих верств, що повстала під натиском сучасної кризи, безробіття й нужди, тепер з комуністичної партії, завдяки її політичній діяльности в СРСР, залишилися тільки рамці. Комуністична партія перетворилася в жалюгідні гуртки, що з кожним днем тратять свій вплив на працюючі маси. Робітничі маси переконалися на практиці, що вони не можуть сподіватися від комуністичної партії жадного визволення. Вона панує зараз над московським народом та поневолила інші народи б. Російської Імперії. Фактом є, що комуністична партія, захопивши владу, не тільки що не зуміла поліпшити матеріяльний стан підкладних її працюючих верств, але старається поступово закріпити своє панування над ними не гірше, як пануюча буржуазна кляса в капіталістичних країнах. Тому працюючі люди почали вже творити й орґанізовувати свої сили поза рамцями комуністичної партії. Отже, щоб не стратити взагалі ґрунту під ногами, комуністична верхівка зїхалася в Москву й устами Дімітрова наказала своїм членам співпрацювати не тільки з робітничими партіями та фармерськими орґанізаціями, але навіть з буржуазно-демократичними.

А тепер повстає питання — во імя чого обєднуватися? Нам кажуть комуністи — во імя спільної боротьби за поліпшення соціяльних умов працюючих людей, за загальну демократію, проти війни й фашизму. Ну... і для оборони Радянського Союзу.

Що до соціяльних вимог, то обовязком нашим, безперечно, повинно бути в першу чергу консолідування наших сил для боротьби за усунення капіталістичної системи. Не інакше справа мається й з війною. Війна для нас небезпечна вже тим, що до участи у війні були б насильно втягнені в першу

чергу робітники й селяни всіх капіталістичних країн, як гарматне мясо на фронті бою. Воювали б вони не за свої інтереси, як рівнож увесь тягар війни та жахливі наслідки її понеслиб працюючі кляси, як це спостерігаємо на досьвіді минулої війни. Також мало виглядів є на те, щоб працююча кляса зуміла перебрати владу в свої руки підчас війни, хоч це не виключене. Ми бачимо величезне технічне озброєння буржуазії та слабо орґанізовані сили працюючих верств. Забагато що у нас шовінізму, опортунізму, на яких війна опирається. А коли так, то обовязком є всіх працюючих Европи й Америки консолідувати свої сили, щоб на випадок війни бодай не втратити, а противно, зберігти ті сили й закріпити за собою ті здобутки, які вже маємо.

Щож до боротьби з фашизмом, який загрожує всім соціяльно-демократичним здобуткам працюючих, а також поступу й культурному розвиткові, як на полі колективно-громадської так й індивідуальної діяльности, нам потрібно єднатися, щоб спільно й успішно поборювати його заміри. Щож торкається до обєднання з комуністами для поборювання фашизму, то дозволимо собі їх запитати: що в дійсности представляє собою комуністична партія, яка править Росією та поневоленими нею народами, як не той же фашизм, замаскований «диктатурою пролетаріяту»? Не кажу вже про інші верстви напр. селянство, що є величезною більшістю населення СРСР, бо творить аж 80%, але хіба сам пролетаріят може розпоряджатися здобутками своєї праці? Ні! Він закріпощений до фабрики, привязаний до варстату праці і має лише право змагатися з подібними собі робітниками за збільшення продуктивности праці, але не має права розпоряджатися продуктами своєї праці, бо для цього існує комуністична бюрократія на чолі зі Сталіним, що насильно присвоїла собі це право!

Чи мають там робітники право вільно вибірати до вищих державних орґанів своїх представників, таких яких би вони собі бажали? Ні! Вони мають право вибору, або краще сказати примушеного одобрення, згори призначеного комуністичною партією кандидата і то лише до місцевих установ, бо до вищих державних орґанів призначаються вже самою комуністичною бюрократією. Чи хіба не такий же самий метод здійснення виборчого права існує у фашистівській Німеччині? — Такий самий! А дальше. Чи існує в СРСР можливість опозиції, право свобідної критики, свобода слова, друку? Але для оборони цих свобід в капіталістичних країнах, нам комуністи пропонують обєднатися в спільний фронт з ними. Чи не мусять там ще й сьогодня, як колись за царського режіму, працювати в підземеллю такі політичні угруповання, як соціялісти-революціонери, соц.-демократи, що стоять на соціялістичних засадах та які не менше спричинилися до повалення царського деспотизму, як комуністи? Навпаки, історія говорить нам де-що більше про їх активну боротьбу з царським деспотизмом, ніж про комуністів. Не кажу вже про положення в СРСР дрібної буржуазії, з якою також наші комуністи готові єднатися. Як бачимо, то комуністична централя, себ-то корінь отих комуністичних галузок, що пропонують нам єдиний фронт, не уявляє собою нічого іншого, ніж фашистівську диктатуру. Бо різниці між фашистівською й комуністичною диктатурами в дійсности немає.

Різняться вони лише формою, але зміст той самий. І ми мусимо сконстатувати факт: всяка диктатура являється насильством, гальмою в колесі поступу. Диктатура — брутальна меншість, група бюрократів, чиновників й інших нетрудових ґанґстерів, що при помочі зброї, провокації й насильства забезпечує собі панування над більшістю мирного трудового народу. Не робить різниці форма, якою прикривається це панування. А коли так, то ми маємо тоді право поставити таку вимогу отим пропозиторам спільного фронту: нехай вони во імя того спільного фронту, во імя успішної боротьби з фашизмом та його насильством, не закривають очей на те, як поводиться з людьми іншого соціялістичного світогляду в центрі комуністичної диктатури, а поставлять одверто, в першу чергу, домагання до того центру, щоб перше там були скасовані всі форми насильства над величезною більшістю працюючого народу. Мусять домагатися у комуністичної диктатури права леґального існування для всіх інших соціялістичних ґруп, свободи слова, друку, повної трудової демократії, влади більшости над меншістю, як вияву волі широких працюючих верств. Бо лише при такій умові може дійти до повного обєднання всіх працюючих і успішної боротьби, спільно з комуністичною партією, за подібні кличі в капіталістичних країнах. Коли ж на ці умови комуністи не погоджуються, то цим вони лише доводять, що їх заклик до спільного фронту не щирий. Що комуністи не хотять щиро боротися за справедливі права працюючої кляси, а лише спекулюють на злиднях, нужді, поневолених капіталізмом трудових масах. Використовують ці злидні лише для скріплення своїх партійних сил, щоб потім замінити одну форму насильства й експлуатації другою, а не хотять щиро боротися за визволення праці від визиску, за соціялізм!

Цим, власне, я відповів на третє поставлене мною вище питання. Не думаю, що вдасться комуністам на такий гачок зловити багато чесних і свідомих робітників у Канаді та Америці, як і не вірю в успіх їх аґітації за обєднання, без попереднього переведення в життя в СРСР поставлених вище вимог.

Те, що я порушив, має загальний соціяльно-політичний характер. А тепер я не хотів би коротко торкнутися нашого національного питання, під яке також підшиваються комуністи-українці та пропонують скликати Всеукраїнський Національний Конґрес, на якому малобся обговорити справу боротьби з наступом американської реакції на чужинецьких робітників та для спільної помочі визвольному рухові на західно-українських землях. Отже, справа важна й безперечно вимагає солідарности й активности від всеї української еміґрації. Однак, не можна поважно числитися з тими людьми, що на громадській справі хотять лише спекулювати. Не до іншої катеґорії, як лише до спекулянтів, треба зачислити й наших комуністів. Чому? А тому, що коли якась група чи партія пропонує подібним собі групам чи партіям обєднання, то перше повинна застановитися над тим, чи вона справді стоїть на тому становищу, во імя якого кличе других до обєднання. «До чистої справи треба чистих рук». Про це вчив нас ще Драгоманів. Отже, коли нашим комуністам дійсно залежить на визволенню українського народу від національної й соціяльної неволі на західно-українських землях, то ми мусимо поставити во імя того визволення, во імя єдности всіх

українських творчих сил і во імя успішного переведення помочі тому визволенню, їм маленьку вимогу, цілком можливу до здійснення. А саме: нехай вони не обмежаться тільки на західно-українські землі, але загляннуть щиро, без наївности й в східні частини України — чи є там повне національне й соціяльне визволення? Коли нема, то треба його включити в проґраму боротьби й разом з нами боротися за те визволення. Тим більше, що комуністи визнають, і це цілком слушно, що тільки боротьбою можна осягнути повне визволення. Коли комуністи захочуть крутити хвостом, намагаючись доводити, що під комуністичною диктатурою український нарід є вільний, то ми можемо запитати їх: коли і де український нарід вимагав від московського радянського уряду, щоб він прислав йому з Москви, з необмеженими правами, диктатора Постишова? І як раз того самого Постишова, що перед тим, на домагання радянської влади України, був відкликаний з Харкова Москвою за його шовіністичну, русотяпську політику. Постишова, що своєю господаркою довів до голодної смерти мільйони українських селян. А хіба в інтересах українського народу була розвязана катедра української історії при Київській Академії Наук, а саму Академію перетворено в гніздо русотяпського перевиручування українського культурного розвитку? Дальше. Чи також во імя інтересів українського народу виселені сотки тисяч українських селян, частини того народу, на Соловки, Сибір й інші пустелі Російської Імперії на невільничі праці? Як і чим провинилися вони проти українського народу? Коли стільки українського народу мусить виселити з України, то щось не дуже той український нарід любить «свою» «робітничо-селянську владу». Чому і хто виключив з партії на Україні сорок тисяч комуністів українців? Чекаємо також вияснення чим провинилася проти українського народу родина Крушельницьких, де поділися — Шумський, Загул, добре відомі нам в Америці й Канаді Ірчан, Сембай? Хіба не політикою Постишова Хвильовий і Скрипник були доведені до самогубства? А вони були ідейні комуністи, старі революціонери, що щиро повірили в благодати московської окупації. І впали жертвою тільки тому, що обставинами були примушені стати в оборону українських національних і соціяльних здобутків, що виборов собі їх український нарід в час революції, ще до приходу на Україну московських окупантів.

Це все, що я написму вище, взято з офіціяльних радянських джерел. З цього ясно видно, що в СРСР українці не користуються ані національною, ані соціяльною свободою. А коли так, то кожний чесний українець — чи він робітник, селянин чи інтеліґент мусить визнати, що нам треба боротися не тільки проти західніх окупантів, але й проти східніх, комуністичних. Це мусять визнати також і українські комуністи, бо в противному разі, вони не будуть жадними оборонцями українського народу, а продажними аґентами московських окупантів, політичними спекулянтами, ґанґстерами. А з такими ніде, ніхто з чесних людей не обєднувався в спільний фронт, а противно, з погордою копали від себе. Не інакше до таких людей, що виконують неволю на волю з мотивів своїх особистих інтересів, вигід, мусить поставитися й українська еміґрація.

Коли ж вона й буде шукати людей чи груп серед американського чи канадійського громадянства, з якими можна б було обєднати свої сили, як рівний з рівним, для спільної боротьби за свої клясові інтереси, за підвищення життєвого рівня всіх працюючих цих країн, то це мусять бути люде чесні, а не ренеґати й політичні спекулянти.

Як рівнож глибоко вірю в те, що помимо теперішнього розбиття української еміґрації, завдяки різним комуністичним та фашистівським політичним спекулянтам, вона знайде свій правдивий шлях та обєднає свої сили, але це мусить робитися не во імя заміни одного окупанта другим, не во імя наступлення одної диктатури другою. А таке обєднання в спільний фронт буде можливим лише во імя демократії, во імя вільного розвитку всіх творчих сил українського трудового народу, во імя повного його національного й соціяльного визволення від усіх окупантів.

В. Ясницький. (Форт-Вілім).

МИКИТА ШАПОВАЛ У СПРАВІ НАЦІОНАЛЬНОГО КОНҐРЕСУ

Р. 1931. В. К. Приходько подав був колам УНР велику доповідь про необхідність скликання національного конґресу. Доповідь ту було залишено без уваги. Після того В. Приходько передав свою працю на розгляд покійного т. М. Шаповала. Останній, переглянувши її, написав В. Приходькові листа, датованого «24 жовтня 1931 р. Ржевниці», якого (в дечим скороченню) наводимо:

«Шановний Вікторе Кондратовичу!

Я перечитав Вашу цінну працю. З приємністю зазначаю в ній чимало таких ідей, котрі я поділяю і розвиваю в своїх працях, або просто думаю про їх, а саме: ідея скликання української національної влади, розложення її на «ширші плечі», організація сил на всеукраїнській основі (соборництво), на власних силах і засобах, тривога за нашу будучність, як нації й ін.

Логічно з цього випливає постійна думка про організаційні форми національного руху.

Про згадані ідеї спорити не доводиться. Тому я зверну увагу на те, що мені здається помилковим або суперечним або пропущеним у Вашій схемі.

Оскільки я люблю говорити без дипломатії і символістики, то Ви не будете ремствувати за певну гостроту моїх уваг.

1. Оживити рух не то що потрібно, а це є вимога доби, бо інакше... ціль будучину України визначить і розвяже сусід. Я з тривогою про це думаю, бачучи, як фатально повторяється те, що вже було в минулости. 2. Натурально, що з такого способу думання випливає потреба розкласти роботу «на ширші плечі», інтенсифікувати організацію українських мас, щоб «динамізувати» їх поведінку. Ви це саме маєте на увазі, але допускаєте просто дивовижну помилку: в с е основуєте на інтеліґенції, цілком обминувши трудові маси, які і становлять наш народ — селянство, робітництво, ремісництво (99% нації). Інтеліґенція — це ½% нації.

Трудовим масам Ви даєте, здається, лише одну ролю: платити податок, купувати лотерейні білети і відзнаки і т. п. І таким зверненням для них того становища, яке вони займають в сучасному суспільстві — працювати на чужих панів.

Це така разюча суперечність між м е т о ю, яку ставите і з а с о б а м и, які пропонуєте, що в логічному розвитку Ваша концепція н е м о г л а б з д і й с н и т и с ь.

Вся праця всього народу нашого тепер використовується чужими містами (буржуазією), а тому ми б і д н і і т е м н і. Оживити рух для мене значить оживити широкі українські маси в боротьбі проти панукючих сил, в будучині ці сили с к и н у т и своїми силами.

Це шлях до державности українського народу, а тому оживлювати треба українську народню масу, як основну (можливу!) бойову силу.

Ваша ж схема оживлення приложена тільки до інтеліґенції, себ то до ½% нації. Не однодаю: роль інтеліґенції

вання в системі визвольного руху, але не рішаюча — рішає народня маса. При цім засуджені на неуспіх будуть всі просити «онившкання», оперті лише на одній інтелігенції».

Од редакції: В. К. Приходько у своїй праці свідомо не торкався теми про ролю народніх мас — і тим дав привід до зауважень т. М. Шаповала.

Скритикувавши далі проект скликання національного конґресу «урядом УНР» на підставі виданих ним «Законів» (од чого, преміт, відмовився і сам ініціятор); одкинувши «розширення державно-міністеріяльної форми орґанізації сил», бо «така форма можлива виключно лише на засадах, які ніким би не оспорювались»; вказавши на те, що теперішній «уряд УНР» не має права видавати жадних законів, бо «закони видавати Трудовий Конґрес доручив Директорії і Раді Міністрів», а тому «ні один член Директорії не має права видавати законів, не має права видавати їх і ніхто інший; вказавши на те, що «свідомі люди не підуть на те, щоб давати обовязковий податок в розпорядження «уряду УНР» і не контролювати витрачання своїх коштів» і т. п., т. М. Шаповал далі написав:

«Я особисто даю перевагу не державній формі, а громадській: Національний Конґрес міг би витворити верховний виконавчий орґан, залишаючи для контролю в межичасі своїх сесій Громадську чи Національну Раду.

Звичайно, коли б більшість українських відповідальних орґанізацій висловилась за державну форму орґанізації сил, то й це могло б здійснитись, але при цім були б певна доза претенсійности і смішности: держава без терторії і населення не є держава, бо нема чого їй «держати»!

Хочете податку від усіх, надієтесь на 2 мілійони людей, але ці мілійони — селяни і робітники, яким Ви не присвятили жадної уваги і місця в системі державного будівництва. Все для інтеліґенції, через інтеліґенцію, во імя інтеліґенції, яка ніколи не дасть 2 мілійони долярів. Її дуже мало взагалі й її політична культура не вище від селянської. Селяни і робітники часто більше жертвують. В Америці і Канаді виключно робітництво, яке дає такі жертви, до яких ніколи не піднімуться пани, полупанки й підпанки.

В деталях практичного характеру у Вас є багато цінного. Я майже з усім цим згоден. Особливо цінною вважаю думку про статистику, дослідження України (всіх земель), Академію Наук, пресову службу, аґітацію між росіянами, жидами й іни.

Забули Ви сказати, що Центр повинен перебувати поза сферою втручання тих держав, що володіють нашими землями. Це неминуча умова якогось успіху. Незалежність Центру від Москви, Варшави, Праги, Букарешту мусить бути ідівсина морально і політично.

Щоб вийти на чистий і широкий шлях, то треба піти й на компроміс: все сконструувати в громадських формах.

Чи думали над сіонізмом? Це великий рух розпорошеного народу, а проте діє велика громадська орґанізація, відбуваються конґреси, складаються звіти Центрального Орґану! Значить можна й по громадському орґанізуватися.

Я персонально думаю, що спір за «владу» треба іґнорувати, «державу» не чіпати, а все робити в громадських формах. Лише так навчаться українські люди працювати, як свідоме суспільство, лише так виросте демократія. Демократія — це єдине, що врятує український народ, але не чужа, а своя демократія.

Сучасний мент є грізний: важиться доля України. Ворог займає позицію за позицією...

Ви помітили, що у росіян нема орієнтацій того типу, що у нас? Є у їх такі полонофіли, чехофіли і т. п., щоб визнавали чиїсь права на «Росію» чи її окремі «частини»? Нема. Вони всі російські «соборники». У нас не між українською інтеліґенцією соборники — в меншости! Оце й є те грізне, що загрожує в недалекій будучині асиміляцією з ворогами.

Я думаю, що лише Центр. Рада і Український Національний Союз могли б служити за приклад для нової консолідації.

Будувати треба на народній базі.

На цім скінчу побіжні мої уваги і сподіваюсь, що Ви не візьмете за зле їх отвертість і щирість, допускаючи, що й я хочу добра для України, якій вже віддав більшість свого життя.

З пошаною *М. Шаповал* (в. р.).

ДЕЩО ПРО ПИТОМУ ВАГУ УКРАЇНИ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПЛЯНІ СРСР

Роля України в пляновому господарстві СРСР нас цікавить із багатьох причин. Дані радянської статистики, до яких ми хоч і відносимось із резервою, є реальними вказівками, що змальовують собою живих людей, їхнє багатство, біду, багатства надр української землі, хто і для кого ці багатства експлоатує, і т. д.

Не будемо докладно спинятись над питанням госпляну. Нам вистарчить, коли звернемо увагу на основні цифри, що свідчать про питому вагу України в госпляні СРСР та про чинциційність більшовицької політики супроти України.

З офіційних даних радянської статистики вичитуємо, що на день 1. 1. 1933. у цілому СРСР, на території 21. 2мил. квадр. кілометрів мешкало 166.0 мілійонів населення. На цей же час в УСРР на території 443.080 кв. кілом. мешкало 31.9 міл. населення. За пізніші роки більшовики статистики населення не публікують.

Після останнього адміністративного розподілу, що його було переведено на день 1. IX. 1934. р., Україна складається з таких політично-адміністративних одиниць: областей — 7, округ — 1, автоном. респ. — 1; районів — 362, сільських рад — 11.028, — більших міст — 65, і міст. сіл. міст. типу — 233. Коротко кажучи, з політичних причин знову в адміністративному розподілі примінено централістичну систему.

А тепер конкретно. Що Україна, яка складає 2.1% території та 19.2% населення СРСР дає і мусить дати в госпляні СРСР в 1936 році?

На другій сесії Центрального Виконавчого Комітету СРСР, 16. 1. 6. р. Молотов і Межлаук доповідали, а сесія затвердила слідуюче:

«1935 рік був роком найбільших досягнень майже у всіх галузях народногосподарського життя. Госплян було не тільки виконано, але й перевиконано. З не абияким успіхом реалізується головна політична ціль другої пятилітки — ліквідації капіталістичних елементів і кляси взагалі. Піднеслась продуктивність праці, знижено собівартість виробництва, великі успіхи в транспорті, в торгівлі і т. д.». Одним словом рік успіхів і досягнень!? Неуспіхи мали місце лише в нафтовій та де що в легкій промисловости, яка переважно посереджена поза Україною.

Майже це саме на третій сесії Центрального Виконавчого Комітету УСРР повторив Панас Любченко. У свому докладі Любченко підкреслив, що промисловість України зросла на цілих 23%, супроти попереднього року.

Щож торкається окремих статей госпляну на 1936 рік, то тут Любченко наподобляти Молотова вже не міг, особливо в справі виробництва тяжкої промисловости. В рубриці виробництва тяжкої промисловости СРСР на 1936 рік вичитуємо: про електричну енерґію, нафту, вугіль, чавун, сталь, вальцовий метал, паротяги, трактори і т. д. У відповідних рубриках госпляну УСРР цього всього немає, бо вся тяжка промисловість на Україні безпосередньо підлягає Москві. Любченкові залишається тільки в слідуючому році докласти скільки чого українські підприємства минулого року виробили, а що й скільки вони мають виробити, то є не його справа, а справа Москви. В рубриці тяжкої промисловости, що підлягає республіканській компетенції, цебто Любченкам, вичитуємо: цеґли, залізні ліжка, чавунні труби, цвяхи і т. д. То й справді речі тяжкі!

А як воно є в дійсности, то це ми бачимо з нижче наведеної таблиці, яка наглядно ілюструє, що тяжка промисловість була й є посереджена головно на Україні.

Продукція виробництва тяжкої промисловости в міл. тон в цілому СРСР, а з того в УСРР.

		1913.	1927-28.	1933.	1935.	1936. плян
Вугіль	СРСР	29.1	35.4	76.9	106.7	135.0
	УСРР	22.7	24.8	45.2	59.7	—
Чавун	СРСР	4.2	3.3	7.1	12.5	14.0
	УСРР	—	2.4	4.3	7.6	—
Сталь	СРСР	4.2	4.2	6.8	12.4	16.0
	УСРР	—	2.4	3.4	6.5	—
Паротяги (штук)	СРСР	664			1540	—
	УСРР	—			586	—

На одну душу всього населення окремих виробів в 1933. році припадало:

	Вугіль	Чавун	Сталь
Україна	1416 клґ.	135 клґ.	106 клґ.
РСФРР	566 клґ.	21 клґ.	106 клґ.

Отже, як бачимо, головні ресорти виробництва тяжкої промисловости виробляють українські робітники, здобуваючи їх із недрів української землі. Але хемічна промисловість, яка мусіла би бути тісно звязана з тяжкою промисловістю, в 1933 р. була розміщена так:

	Кількість підприємств	Кількість робіт. в них.
СРСР	911	139.596
РСФРР	735	110.175
УСРР	97	23.421

Решта підприємств припадає на останні союзні республіки.

Інакше, кажучи: з України береться що тільки можна, але не розвивається того, що Україні справді потрібно, щоб цим ставити Україну в залежність від Москви.

Це нам пояснює також, чому стахановщина зародилась в Донбасі і чому її там прищіплюють найбільш драконівськими способами. Секретар Обісполкома Саркісов на нараді майстрів вугля сказав: «Ідучи за вказівками наркома (не Любченка, а Орджонікідзе М.) ми стали рішуче боротись із ворогами стахановських метод. Довелось усунути 26 завідуючих шахтами, 86 начальників участків, 14 їхніх помішників та 23 головних інженерів».

Це один з багатьох прикладів, який яскраво ілюструє нам, якою ціною здобуваються на Україні і за рахунок українського робітника, виробничі досягнення.

А тепер перейдемо до сектора сільсько-господарського.

	Вся посівна площа в мілійонах гектарів.			
	1913.	1922.	1932.	1936. (в плані)
СРСР	94.5	77.7	134.4	135.2
УСРР	—	24.9	26.4	25.7

Отже, кругло посівна площа УСРР складає понад 20% посівної площі цілого СРСР. Щож торкається площі бурякової, то вона виносить понад 70%. Так, наприклад, в госплані 1936 р. бурякова площа по цілому СРСР нараховує 1245 тисяч га. З того на Україну припадає 857 тисяч га. Одначе в рубриці харчової промисловости в госплані УСРР вироба цукру не показана, бо й цукрова промисловість таксамо підлягає Москві. Українці мусять виробляти цукор, але не знати, скільки й куди його забирається.

Вираховуючи скільки посівної площі припадає на одну душу населення України, а скільки припадає поза Україною, дістанемо, що і на Україні і поза Україною припадає 0.8 га.

Але, скільки податків натурою — зерна беруть з українського селянина, а скільки беруть з не українського. Згідно встановлених норм для поодиноких республік і областей, р. 1936. з кожного гектару засіву зернових хлібів, має бути колгоспами до встановленого терміну здано державі натурою зерна по Україні — 2 цетнари, тоді як решта союзних республік і областей, за винятком Північного Кавказу, Криму і Воронізької области і ще де-яких областей, що також переважно заселених українцями, ця норма значно низча; починаючи від 0.5 цетнара. Коротко, кажучи, українські колгоспники мусять здати зерна у двічі більше, ніж колгоспники поза Україною.

Отже: Україна має першенство у виробництві не тільки тяжкої промисловости, але й сільського господарства.

Над іншими розділами госплану ми не спинимось, бо про питому вагу України в госплані СРСР виразно ілюструє виробництво тяжкої промисловости. Тим більше, що неуспіхи легкої промисловости, яка зосереджена головно поза Україною, констатують самі большевики.

Щож Україна дістає на свої багацтва, що їх стахановським темпом, при допомозі саркісових і українських прагінчих, з України виносять?

Наркомів, комісарів, секретарів, директорів, апарат ГПУ і багато іншого їм рідкого. Мало того. Перегляньмо дві таблички:

Мійська й сільська людність УСРР в тисячах:

Роки	Мійська	Сільська	Разом
1. I. 1914.	5.607.2	21.140.8	26.748.0
17. XII. 1926.	4.817.3	24.169.8	28.987.1
1. I. 1929.	5.349.7	24.905.0	30.254.7
1. I. 1933.	7.158.7	24.527.6	31.686.1

Розпреділення посівної площі в тис. га по господарствах:

Роки	Радгоспи	Колгоспи	Одноособові госп.
1928.	589.9	263.2	21.016.1
1929.	661.9	826.1	20.840.8
1930.	988.7	9.782.1	14.124.6
1931.	1.489.2	15.705.1	7.085.2
1934.	2.619.3	17.835.4	2.018.1

З цих двох табличок бачимо:

1. — велику абнормальність у рухові мійського й сільського населення, що свідчить про величезні політично-соціяльні процеси, які протягом зазначеного часу там відбуваються; 2. — темпо, з яким переводилась колективізація та зріст радгоспів на Україні.

З початку спостерігаємо відплив мійського населення на село, а після раптом навпаки. Рівночасно бачимо вражаючо малий загальний приріст населення. Ба, навіть зменшення сільського населення. Особливо вражає зміна населення приросту в поодиноких періодах часу. За період від 1. I. 1914. до 17. XII. 1926. було приросту на рік — 172.2 тис., від 17. XII. 1926. до I. 1. 1929 — 638.3 тис., а від I. 1. 1929. до 1. I. 1933 — 357.8 тисячі.

Розділ між 172.2, 638.3 та 357.8 тисячами занадто вже великий, щоби не звернути на це увагу. Ці різниці, особливо що до першого періоду, окрім наслідків війни, головно зовають в собі мілійони вмерлих з голоду, розстріляних, населених на Соловки і т. д. А чому загальний приріст населення після року 1929 знову раптом упав? І чому большевики за останні роки не публікують даних про кількість населення.

Причини цього треба шукати в теперішній суспільній структурі населення, а головно в його соціяльному укладі. Революція, громадська війна, а головно масакр у містах та голод у роках 1922—23 погнав спочатку міське населення на село до своїх далеких і близьких родичів. Що ж їх майже в подвійній кількости за короткий час вигнало з сіл знову до міста? Зріст індустріалізації в містах. Почасти це відповідає правді. Але факт, що вперед почався відплив населення з села до міст, а після вже зріст індустріалізації.

Отже головною рушійною силою, яка двигнула сотні тисяч українського селянства до міста, була насамперед раптова колективізація. Примус до колективізації, голод, поліцейський режим, примушували сільське населення тікати до міст, до промислових осередків і там зголошуватись у фабричного варстату, щоби не вмерти з голоду. Поворот на село до свого господарства їм був відрізаний. Отже не «золоте руно» вабило селянські маси до міст, а гнала їх туди виростаюча на селі панщина.

В той час, як одні виселились у міста, другі, кровно привязані до землі, залишались на селі і творили (бо обставинами були примушені) колгоспи.

Згідно сталіновського статуту, вступ і виступ з колгоспу добровільний. Але добровільність виступу полягає в тому, що виступаючий своєї матеріяльної частки (землі, худоби і т. д.) вже не дістане, а дістане свій пай грішми. Землю дістати може зі земельних участків, як що такі знайдуться поза колгоспом. Фактично вихід з колгоспу можливий тільки на вулицю та ще на той світ. Колгоспник на Україні може мати землі не більше — гектара, одну корову, свиню з поросятами, 10 штук кіз і овець разом, 20 вуликів пчіл і необмежену кількість птиці. Отже колгоспи уявляють собою господарства, які більш, ніж наполовину, нагадують нам часи панщини. Ними керують, їм наказують, їх примушують.

Поруч з селом уявім собі загальне положення робітництва й нижчого урядництва, особливо після ліквідації карточної системи на продукти, що фактично зменшила реальний бюджет робітника а також систему стахановських переговорів під доглядом Саркісових. Зважмо собі, як слід, суворість партійної субординації і дисципліни. Звернім увагу, яка безпечність запанувала в СРСР після розправи з ідеологічними ворогами, які або порозстрілювані, або заслані на Соловки чи до Сибіру і т. д. А до того всього ще й фельдмаршальські ознаки та козацькі лямпаси!

Після всього цього, нам стають зрозумілими слова Сталіна: «Жити нам, товариші, стало легче, жити нам стало веселіш».

Чому не так, коли всі на своїх місцях, коли одні без нарікань одбувають панщину на селі, інші будують колхозстрой, залізниці і т. д., а інші знову по стахановськи працюють в підприємствах, а начальство кругом все «благоденствує»...

Між «благоденствующими» Україні відведено перше місце. Це відплата за багацтва недрів української землі, за багацтва, що їх творять розум і руки українського народу.

М. Скидан.

ОПОЗИЦІЙНИЙ РУХ СЕРЕД КОМУНІСТІВ-УКРАЇНЦІВ

Комуністичний рух серед робітничих мас СРСР помітно розкладається. Про це свідчить сталий бій верхівки партії проти всіх ухилів, всіх ґатунків опозиційної комуністичної думки.

Особливо гостро розклад комуністичного руху відбувається на Великій Україні, де централістична й імперіялістична політика большевиків довела вже до занепаду політичного москвофільства: «подальше від Москви». Ця політика не залишилась без відгомону й на західніх українських землях та за океаном. Серед комуністично настроєних робітників відбувається тяжка, болюча переоцінка вартостей і позицій. Тяжкий стан зневіри й дезорієнтації.

В Америці існують вже три течії українського опозиційного комуністичного руху: в Торонто — «троцькісти», у Вінніпеґу — «лобаївці», що почали видавати газету «Правда», в Детройті — «троцькісти» та «винниченківці».

В ч. 1-м газети «Правди» (від 15. II. п. р.), між іншим, читаємо: «нам треба знати твори Леніна, вивчити їх, щоб йти правильним ленінським шляхом. Це ми й будемо робити». Комуністи з «Правди» хочуть бути справжніми леніністами. Цікава вже історія з ленінізмом. У свій час німецький комуніст Kurt Sauerland видав книгу: «Der dialektische Materialismus», в якій навів цілу низку відомих теоретиків комунізму, як Рязанов, Деборін, Лукаґс, Бухарін (всі, що після покаялися. Ред.), Преображенський, Троцький, Зінов'єв, Lukacs, Thalheimer, — що подали фальшиву інтерпретацію ленінізму. Очевидно, справжнім послідовним інтерпретатором є лише Сталін. Частина українських комуністів вибрала інтерпретацію Троцького. Але насувається питання, чому власне Троцького, а не Рязанова, глибокого знавця Маркса й марксизму, який помандрував на заслання в Сибір за те, що дозволив собі сміливо виступити на засіданні комуністичної академії й заявити: «Я не большовик і не меншовик і не ленініст. Я тільки марксист і як марксист — я комуніст» (стор. 237 згаданої книги Зауерлянда), або чому нашим комуністам не йти за Винниченком? Винниченко є старий революціонер, комуніст, українець, пролетарський письменник світової слави і нарешті один із основоположників УКП (Укр. Ком. Партії). Чи не повинно українське робітництво запитати «Правду» й інших українських опозиціонерів, який критерій вони приміняють чи приміняють до встановлення «справжнього ленінізму»? Чи може вирішать обминути «інтерпретацію» якогось певного теоретика, а самі будуть залишатися при літері ленінівського вчення. Але якого Леніна? Чи того, що писав: «В свободной стране управляют народом только те, кто им самим избран для этого. Поэтому управление народом в свободных странах происходит посредством открытой борьбы партий и свободного соглашения их между собою». (Уроки революции, т. 14, ч. 2. ст. 33); який писав, що «идея о необходимости «руководства» через «назначенных» сверху чиновников является в корне фальшивой, недемократической, цезаристской или бланкистской авантюрой» (т. 14, ч. 1, ст. 129), або: «всякая партия в свободной стране имеет право устраивать демонстрации» («Запутавшиеся и запутанные» т. 14, ч. 1, ст. 254). «Бояться манифестаций, мирных об'явленных, правительство, знающее, что весь его состав опирается на волю большинства народа, не может. Запретить их оно не будет». («Новшня», ст. 255) «Всякие манифестации, раз они мирные, суть только агитация и запретить агитацию или навязать единство агитации нельзя. Конституция свободных республик не может запретить мирных манифестаций и каких угодно массовых выступлений любой партии, любой групы» («Противоречивые позиции», т. 14, ч. 14, ст. 259).

Чи другого Леніна? Того, що після революції, на диктаторськім престолі, в статті «Очередные задачи советской власти» (т. 15, ст. 217), писав: «говорят, с советским демократизмом личная диктатура абсолютно не совместима. Рассуждение из рук вон плохое», або «мы знаем, что много ошибок сделали мы, особенно в первые месяцы после октябрской революции, теперь мы будем стремится к тому, чтобы все было подчинено советской власти и все иллюзии о какой то «независимости», как отдельных слоев, так и рабочей кооперации были изжиты возможно скорее» (т. 15, ст. 586). Треба знищити не тільки «незалежність» робітничої кооперації. «Мы должны, — каже Ленін, — во чтобы то ни стало стереть с лица земли следы политической меньшевизма и эсеров, которые говорят о свободе личности» (т. 17, ст. 49). І в СРСР все обезличено, обезличена й поневолена особа — нація... Україна вже втратила всі прерогативи, що хоч би трохи свідчили про її незалежність.

Навели ми ці добірні думки Леніна, щоби запитати українських опозиціонерів, за яким саме Леніном вони збираються йти? Навели думки Леніна диктатора, щоби показати, що найпослідовнішим ленінцем є Сталін, який розпеченим залізом своєї диктатури «изживает иллюзию», виконуючи заповіти Леніна. А наші комуністи піднесуть прапор бунту за Леніна проти Сталіна! Темнота, безглуздя чи спекуляція?

Чи не час українським комуністам подивитися на Леніна, ленінізм і ленінців українськими очима, не зраджуючи інтереси своєї дійсно пролетарської і трудової України? Не починати бій проти московського большевизму, то не ради лише повалення сталінівської бюрократії, для заведення ленінівської, а для заведення в и щ о ї с в о б о д и і с о ц і я л ь н о ї с п р а в е д л и в о с т и, щ о н е д о п у с к а є п а н у в а н н я л ю д и н и н а д л ю д и н о ю, н а ц і ї н а д н а ц і є ю.

К. С.

З ПРЕСИ

В. ВИННИЧЕНКО В СПРАВІ НАЦІОНАЛЬНОГО КОНҐРЕСУ.

«Новий Час» ч. 100 помістив статтю В. Винниченка, в якій доводиться не лише необхідність національного конґресу, а й потреба наступництва в ньому найширших кол українського суспільства. Між іншим В. Винниченко пише: «Уже від цей мент Україна є чисою об'єктом захоплення, визиску і суперництва кількох груп паразитів: руського, польського, німецького та інших націоналізмів. Офіціяльно вважається, що на найбільшій частині укр. території на Вел. Україні панує влада рад і комуністів. Не входячи тепер у розгляд того, чи є там у дійсності влада рад та комунізм, треба працюю й об'єктивно зазначити, що там усе більшої сили набирає панування р у с ь к о г о н а ц і о н а л і з м у. На меншій частині укр. території, на Західній Україні, панує польський націоналізм. На інших землях ще інші націоналізми. А збоку стоїть і націлюється проглинути націоналізм н і м е ц ь к и й.

Звичайно, ні руський, ні польський, ні який інший націоналізм свого панування не випустить без боротьби чи компенсації. Руський націоналізм уже би не спокою і збирає всі сили, які де є. А сил у нього чимало не тільки в Росії (РСФСР), але навіть і на Україні, навіть серед певних паразитуючих укр. елементів (які до речі, раз-у-раз бували помічними силами чужинним паразитам). Та більше: майже вся руська еміґрація, соціяльно й політично ворожа до комунізму та радвлади, є одностайна й однодушна з руським націоналізмом, одягненим у комуністичні ризи. Сціпивши зуби й починаючи ніс, вона готова терпіти цей дух, аби тільки разом утримати під руським пануванням такий ласий, такий цінний об'єкт визиску. Від монархістів до комуністів тепер іде в всьому світі горячкова організація руського єдиного фронту.

Як же повинні реаґувати в такому разі члени того нац. організму, якій загрожує не тільки загрозу, а саму небезпеку, саме поневолення, визиск, насилля? Розуміється, відповідь може бути тільки одна: як найширше, як найповніше об'єднання в с і х сил цього організма для самозахисту»...

...«Отже: ні я к и х у м о в, ні я к и х о б м е ж е н ь, к р і м о д н о ї: б у т и у к р а ї н ц е м. Бо, повторюю, треба з усією силою намагатися, щоб на цьому ...Всенаціональному Конґресі були представлені по змозі в с і політичні та соціяльні течії укр. нації, від крайніх правих до крайніх лівих. Монархісти, фашисти, демократи, соціялісти, комуністи, — всі повинні брати участь у цьому Конґресі й мати на ньому вільний голос. І нехай кожна з цих течій одверто, чесно, вільно скаже, що вона думає, чи вважає вона ...у спільному організмові, в чому саме, якими способами та засобами рятуватися йому.

Скажуть: ці голоси будуть такі різні, одні від одних, такі соціяльно-політично ворожі, що крім ґвалту, ненависти, самогризні нічого не вийде.

Хто знає? Коли в американських пампасах бувають пожежі й усі тварини тікають, рятуючися від цієї спільної небезпеки, то ніхто нікого під цей час не гризе. Невже ж ми гірші за пампаських тварин? Розуміється, різниці політичних та соціяльно-економічних світоглядів груп од самої присутности на Конґресі не зникне. Але треба пам'ятати й те, що крім різниці політичних та класових інтересів, ми, члени одного спільного національно-етнографічного орга-

нізми, маємо ще інтереси однієї самої спільности. Чи фашист, чи комуніст, ніхто не може цієї спільности з себе виминути. І чи то для фашиста, чи для комуніста інтереси психо-фізичного здоровля, нормальних умов розвитку його етнографічної істоти є однаково важні. Отже перед спільною небезпекою, перед поменою в наших замисах, можливо, й у нас знайдеться досить (принаймні біологічно) мудрости під цей час не гризти себе до смерти, а навпаки виявити спільну волю до самозахисту, виробити спільні засоби для самооборони? І коли, хоч би в найзагальніших рисах ця спільна воля на Конгресі виявиться, то це буде, дійсно, вияв волі усього національного організму (розуміється, звичайно, ці групи будуть у малому маштабі відбивати евентуальну волю нації в маштабі справжньому)».

З приводу Винниченкової статті «Діло», в передовиці ч. 101, підносе вагу національного конгресу та Винниченкових зауважень, хоч, мовляв, сам Винниченко може й викликав деяке недовір'я своїми попередніми «своїми». Немовби «Діло» само, з усім УНДО, не робило подібних скоків - раніше в один бік і не робить їх тепер в другий. Цілком «по національному» відгукнувся «Фронт Національної Єдности». Лише Юрій Горліс-Горський в «Українських Вістях» намагається представити виступ В. Винниченка, як «класичний приклад большевицької тактики». «Сигнал» підхопив Винниченкові бажання просунути до українського національного конгресу поміж гетьманцями й фашистами московських комуністів. Стиль статті прозраджує школу польської дефензиви й большевицького Чека, а горячковий запал німецького націоналізму свідчить про джерело авторового надхнення.

Щоб не говорили Горліси про Винниченка, мусить записати, що вони... тільки Горліси... а Винниченко, мало того, що не служить ні в дефензиві, ні в Чека, є ще й великий український не лише письменник, а й громадянин-патріот. Що зробив для української нації Винниченко — знає весь світ, а Горліси тільки самі собі видають атестацію. Малосвіто!

ЩО ПОСІЯВ, ТЕ Й ЖНЕШ.

Л. Троцький знов помістив у низці часописів статті проти сталінського терору. Доводить, що «партією й державою керують брамарі, пройдисвіти, пільці й цинізм»... шкіде, мовляв, правдивий ленінізм так бестільно не переслідується, як в СРСР...

«Сталінська бюрократія уживає найбільшої активности проти большовиків-ленінців, справжніх революціонерів, які репрезентують традиції партії та жовтневу революцію». «Революційний терор, який підчас героїчного періоду революції був зброєю в руках розбуджених мас (яких? не Троцького? Ред.) проти гнобителів (хіба тільки гнобителів? А соціялістів? А українських працюючих мас взагалі? — Ред.) та негайним ратунком (чи ратунком? — Ред.) робітничої (?) влади цілком замінено отруйливим і холодним терором бюрократії, яка з шаленістю бореться за свої посади й синекури, за своє автократичне й безконтрольне панування та шалено проти пролетарського авангарду».

— А хто ж це все започаткував? Не Лев Давидович? Коли Лев Давидович мав право на підставі власного свого особистого світогляду уживати найбрутальнішого терору супроти українських соціялістів, проти цілого українського працюючого народу, проти своїх товаришів-марксистів меншовиків, — то чому Сталін зі своїми поплічниками не має права на підставі с в о г о о с о б и с т о г о світогляду рівнати троцькістів? Ріжниця: троцькісти українських соціялістів? Завели терор? Зрадили демократії? Так уживайте, не здорові, що самі виплекали. Колиб були троцькісти не розстрілювали соціялістів, то мали бе право доріняти сталінцям за насильство. Коли ж самі його запровадили, то тепер відчувайте на своїх спинах!

Хто меча вийме, той сам од меча згине!

II.

Московський консервативний часопис «Возрожденіе» від 6. IV. б. р. в статті «Американський фотограф про совітську Росію» подав відомости, що американський журналіст Джемс Аббе видав книгу: «Я фотографую Росію», в якій між іншим написав, що він «в розмові з місцевим населенням (на Україні) переконався, що більшість його є прихильниками відділення України від СРСР і віддає перевагу навіть німецькій владі перед большовицькою». — Неданно ще всі московські часописи твердили що «Український сепаратизм — витвір купки інтелігенції».

З УКРАЇНИ

ОЛЕКСАНДЕР ДОВЖЕНКО — ФІЛЬМОВИЙ РЕЖИСЕР СОВІТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

По п'ятьох роках появився знову на екранах екранах новий фільм видатного укр. сов. фільм. режисера О. Довженка — А е р о г р а д, що з незрозумілих причин бігають під довжелезною назвою: «П о ж е ж а н а Д а л е к о м у С х о д і».

Правдива критика прийняла дуже прихильно й тепло цю фільму та признала їй не тільки високі технічні досягнення, але й твердить, що цей фільм, в значній мірі поправив не-раз невідрадне вражіння, що його залишили в останніх часах совітські фільми, своїми шальними мистецькими вальорами. В цім нічого дивного, бо Довженко українець, а як такому йому не чуже почуття естетичности і головно м і р и, яким так дуже вартують рідкості московські в усьому, отже і в мистецтві.

Правда, загинути почуття міри в умовинах совітської дійсности дуже важко навіть такому великому майстрові фільмового мистецтва, як Довженко, бо коли не перевести партією й бюрократією згори накиненої тенденції та не вивести картини по певному шаблону, тоді все є небезпека, що режисер може опинитися там, де козам роги правлять; то є: або в тюрмі, або концлагері, або на засланні.

Дотепер Довженко має за собою такі твори — фільми: 1. З в е н и г о р а, що була спробою синтези історії України, 2. А р с е н а л, — дань совітському патріотизму, і 3. З е м л я — знаменита симфонія українського чорнозему. Ця остання фільма не виплатилася Довженкові. Що правда, сказати у світі вона дуже подобалась, кіноаматори захоплювалися нею, европейська критика, а зокрема марксівська, її дуже хвалила. Дехто навіть підкреслював, що це світовий мистецький шедевр фільмової продукції 1932 р. Але в Москві приняли її доволі холодно і рішили, що в фільмі є перевага біологічних елементів над соціологічними. І коли прийшла нахлинний 1933 р. О. Довженко, разом з тисячами інших українських культурних діячів, помандрував у тюрму і на заслання. Щойно на весну минулого року звільнили його передчасно і доручили крутити нову фільму про нового українського святого Щорса (без всякого «з...»), що його витягли для українця большовики. Цей Щорс має заступити українцям Чапаїва, що мало промовляє «хахлам» до душі і неохотний привити їх на подвиги в обороні совітського «отечества». Тому треба їх дати щось специфічного. Якраз перед роком в «Ленінградській Правді» ч. 121 за 27. V. 1935. читали ми слідуючу незвичайну нотатку: «На прийнятті в тов. Сталіна» (Інтерв'ю з режисером О. Довженком):

«22 травня — говорить Довженко — був я прийнятий тов. Сталіном. В розмовах брали участь товариші Калінін, Косіор, Постишев. Трудно передати словами мої почування і переживання підчас тієї розмови. Товариш Сталін просто, тепло, щиро і сердечно розмовляв зі мною про працю над фільмою про Щорса. Він дав низку дуже цінних та важливих вказівок, що будуть покладені в основу моєї дальшої роботи над тією картиною. Зокрема тов. Сталін звернув увагу на необхідність використати в фільмі б а г а т ю щ и й м а т е р і я л н а р о д н і х п і с е н ь. Він сказав про знаменні пісні, вже записані на грамофонових платах.

— Ви чули ці плити? — спитав мене тов. Сталін.

— Ні, не чув, бо я не маю патефона. — Годину пізніше коли вернувся від тов. Сталіна, мені до дому принесли патефон — дарунок від вождя. Чим мені вам віддати, що я цей патефон бережу до кінця життя? Розмова з тов. Сталіном надхнула мене до ще більш плодотворної і творчої праці».

Це інтерв'ю Довженка вже просто розброює. Кажеш, читачу, яка ідилія! Не ідилія, а прямо рай для нашого брата, хахла, в тім Сов. Союзі, бо — скажіть, будь ласка — де, коли і в які епохи і котрий цар дарував українцям грамофони?

Одначе — це ж вже широко відомо — старий, налеглий, неоригінальний, а ще більше ніби новенький трюк всіх деспотів.

Московський уряд, зокрема сам Сталін, виступає дуже часто і, розуміється, дуже радо в ролі «царя-батюшки», що боронить свій народ проти надуживаннь «злих урядників». Але на Україні з селянами, чи колгоспниками переводити цю комедію тим паче, бо ж ненависний колгоспний лад населення відповідно серйозно рівночасно виступає на самі основи колективізації, намагаючись зруйнувати всю ту практичну. А в таких випадках солідарність між Сталіном і його бюрократами на Україні є повна, цілковита на 100%. Тому він пробує грати цю комедію в культурній ділянці і демагогічно хоче себе рекламувати, як захисника укр. культури, ще такого, що дуже чуло й дбайливо нею піклується.

І це було би дуже весело, як би водночас не було аж трагічно сумне. Весело тим фактом, що «найгеніяльніший вождь» приймає в себе очорашнього свого політичного. Свідчить це, що найменше про затрату характеру панучої бюрократії, так-же само, як факт влаштовання парадних похоронів на державний кошт академикові М. С. Грушевському, рівнісенько рік після того, як на поширеному пленумі ЦК і ЦКК КПБУ — генсекретар України — Косіор цькував в листопаді 1933 р. на смертельно хворого академика всіх ГПУівських собак.

Трагічно-сумним є цей факт — і він говорить за цілі томи книг та як не можна краще ілюструє нам сьогоднішню, жахливу дійсність під совітами поневолених народів — що фільмовий режисер тої міри, що О. Довженко за свою величезну культурну працю не може собі навіть патефона купити і дістає його як великодушний дарунок, у формі корупції, від самого «царя-батюшки». Покажіть нам другого такого режисера де небудь у світі!

При тім слід відмітити і підкреслити, що Совкіно в Москві, яке має єдине виключне монопольне право торгувати фільмами внутрі Союза і поза його границями, здерло великі гроші за фільми, випродуковані Довженком, і Довженка ограбило, невиплативши йому навіть такого еквіваленту за його працю, щоб міг собі патефон купити.

І тепер за ці ограблені з Довженкової праці гроші — Сталін, очевидно, може робити дарунки та грати в свідомій, аж до розпуки, комедії ролю доброго «царя-батюшки» і покровителя культури та її діячів.

— . —

У звязку з особою Довженка нам мимоволі насуваєтьси ще одна політична рефлексія. Довженко був свого часу членом українського радянського варшавського посольства і на той саме час припадають початки його захоплення кінематографією, до якої він перейшов від пластичного мистецтва. (Відомі є його т. зв. «Дружні шаржі» майже всіх тогочасних укр. письменників, підписані іменем Сашко). Отже, був час, коли Укр. СРР не була ще «невідривною» частиною єдиного й неподільного СРСР. Це було тоді, коли на Україні не дотліла визвольна і громадянська боротьба, коли хвилі революції ще не зовсім вискомпрувалися. Це було ще перед створенням нової конституції СРСР, що в ній на папері Україна нарівні з іншими республіками дістала фіктивне право одностічного виходу зі складу Союзу (на спробу навіть не реалізування того права, але тільки показання кольором, що таке є написано, карають від 1932 р. смертю, засланням, тюрмами і концтаборами).

Отже: був такий час, коли Україна Радянська мала навіть свої закордонні представництва (посольства і консуляти). Ті посольства були майже виключно в тих державах, де: 1) опинилися більші скупчення укр. еміграції, і 2) де Укр. Нар. Республіка посідала яке-небудь движиме, але головно недвижиме майно.

Завданням тих укр. радянських представництв було: 1) розкласти укр. еміграцію, активніщі її надра заманути назад на Україну, де Чека, чи пізніще ГПУ відповідно з ним розправлялося, а решту еміграції зневтралізувати; 2) перебрати всю спадщину по посольствах УНР, отже архіви, будинки і т. п. (Прикладом нинішній будинок Торгпредства на Ліденштрасе в Берліні, — це колишній маєток уряду УНР).

Коли це все було зроблене укр. руками — тоді українських асесорів, як зайвих, тихо зліквідували й сьогодні нема ані одного українця на закордонній службі Совітів.

Данило Солодуб.

ВІД ЦЕНТР. КОМІТЕТУ УПС-Р.

Постановою ЦК УПСР з дня 15. V. 1936 р. Микола **Вакін** з Німецького-Яблонного перестав бути членом партії.

СКАЛКИ ЖИТТЯ

УНДОВСЬКІ «ЗДОБУТКИ».

Догода з противником може мати рацію, коли відбувається на засаді обопільних уступок ради обопільної вигоди і в такій мірі, щоб не знищити самої бази боротьби й дальшої можливости захисту своїх інтересів. Догода можлива і в наслідок неминучости, коли не вистарчає сил для дальшої боротьби.

В догоді УНДО з польським урядом не грав ролі ані один зі згаданих факторів — ні рація, ні неминучість. УНДО уступило перед польським урядом по всій лінії, зрікшися навіть самої бази боротьби, а польський уряд у відношенню до українського народу не уступив ані на крок. УНДО пішло на угоду тоді, коли укр. народ не тільки не стратив сил для боротьби, а навпаки загартував їх. Конкурувати одиницями з «хрунями» навіть такій дрібно-міщанській партії, як УНДО, не личило.

Пішло на угоду безпідставно й самочинно, почавши від українського громадянства, зраджуючи зобовязання, які прийняло на міжпартійній конференції у Львові р. 1934; зраджуючи засадам власної програми. Не солідно. Методом дрібного підщипнийли й перехопленого. Чого ж цим досягло? Загальмувало консолідацію українських сил; загальмувало справу скликання національного конгресу; обурило проти себе все поступове й соціялістичне громадянство; розсварилися з конкуренційних причин з клерикалами; розпалося само в середині; викликало недовірря до українського руху з боку поступових міжнародніх сил.

А позитивного? Нічого! Навіть конкретних обіцянок ніхто не дав: ні польський уряд, ні польське громадянство. Ніяких. Хоч уже рік пройшов. Для чого ж треба було так шкодити українській нації і дискредитувати себе?

Заробили, як Заблоцький на милі!

ІТАЛО-АБЕСИНСЬКА НАУКА.

Один член Ліґи Націй розгромив другого. Італія Абесинію. В супереч усіх ухвал Ліґи Націй. Інші члени Ліґи Націй дивились на це й чекали, що з того вийде. Одні обурювалися, що «діялось» без порозуміння з ними, другі дивилися з заздрости, що самі так зробити не в силі, треті мовчки притакували, щоб здобути за те компенсацію в Европі, четверті (малі держави) холонули з остраху, передбачаючи в долі Абесинії свою власну.

Ми давно казали, що Ліґа Націй нікого нікоим не захистила й не захистить. Малі цього зробить не в силі, а великі раді б один другого проковтнути. Спілка самообдурення й розрахунку на людську наївність. Прилучення СРСР до Ліґи Націй особливо підкреслило спекулятивний її характер.

Для нас висновки Італо-Абесинської науки ясні: 1. — не вірити, як вірує в Ліґу Націй, 2. — не вірити в жадну міжнародню допомогу, 3. — про всі потрібні справи здобувати свої власні знання й інформації, 4. — опірати свою поведінку на власному знанні й власній організації сил, 5. — не чекати поки хтось щось за нас вирішить, а самим свою долю вираховувати: мати свій план і свою організацію сил, щоб у відповідний момент використати їх, 6. — покладатися тільки на свої сили, свою працю, свою організацію.

НА ФОНД «ТРУД. УКРАЇНИ» ЗЛОЖИЛИ:

Роман Гладун — 0,50, Дм. Котик — 1.50

На заклик тов. С. Задорожнього з Ошави відкликнувся т. Дм. Рудий — 1.50 і від себе закликає тт.: С. Котика, Ю. Елещюка, О. Мельничена, С. Юріїва, Дм. Сапинного і т. Підгурного з Порт-Вілліяму та М. Чепіля з Монтреалу Мих. Пережняк з Дніпральтону і П. Ратуцького, М. Атамнюка і Гончарика з Кенори та М. Віхаря з Судбури.

Зміст ч. 3. «Трудова Україна»: 1. Левицький В.: В справі єдиного фронту; 2. Микита Шаповал: В справі Національного Конґресу; 3. Сиедан, М.: Дещо про питому вагу України в господарському плані СРСР; 4. К. С.: Опозиційний рух серед комуністів-українців; 5. З преси; 6. З України; 7. Скалки життя; 8. Від ЦК УПСР; 9. Фонд «Трудової України».

Obsah č. 3. „Trudova Ukrajina“: 1. Levickyj V.: Zpráva jedné fronty; 2. Mykyta Šapoval: Zpráva Národního kongresu; 3. Shydan M.: Jakou váhu má Ukrajina v hospodářském plánu SSSR; 4. K. S.: Opoziční ruch mezi komunisty-Ukrajinci; 5. Z novin; 6. Z Ukrajiny; 7. Střepiny života; 8. Od Ck. UPSR; 9. Fond „T. U.“

„Trudova Ukrajina“, neperiodický časopis, vycházející nejméně čtyřikrát do roka. — Redaktor-vydavatel: Prof. N. Hryhorijiv. — Adresa redakce: Praha I., Bartolomějská 14. — Tiskne „Legiografie“, Praha-Vršovice, Šámova ulice 665. — Novinová sazba povolena řed. pošt a telegr. v Praze, č. 53.090/VII-1935. Podávací pošt. úřad Praha 25.

-2. IV. 1937

БОРІТЕСЯ — ПОБОРЕТЕ!

РІК ВИД. 6-Й | ТРУДОВА УКРАЇНА | (НЕПЕРІОДИЧНО)

Ч. 5-6. | | 1936

ЦІНА ПРИМІРН. | | 3 К. Ч. (15. АМ. Ц.)

РЕДАҐУЄ І ВИДАЄ Н. ГРИГОРІЇВ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ ПАРТІЇ СОЦІЯЛІСТІВ-РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ ЗАСНОВАНИЙ Т. МИКИТОЮ ШАПОВАЛОМ

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ: PRAHA I, BARTOLOMĚJSKÁ 14/IV. P. 83.

SLOVANSKÁ KNIHOVNA V PRAZE

212498/5-6

ІВАН ФРАНКО.

(* 15 серпня 1856 † 28 травня 1916)

Суспільна праця довга, утяжлива,
хоть-і плідна, та головне — вона
одна лиш може заповнить без дна
життя людини, бо вона одна
всіх сил, всіх дум, чуття, стремлінь людини
надає, їх вичерпує до дна.
Вона одна бере нам все щоднини
і все дає, бо вяже нас тісніш
з людьми, як дітя спільної родини.
Що поза цею працею, то гріх
занедбаний, то манівці блудні,
що заводять швидше чи пізніш
чи в самолюбства омути брудні,
чи в нігілізм, чи в містичну млу,
що дійсність вкаже лиш вляглі мрії,
а мрією — природу й жизнь цілу.

І. Франко.

В час найбільшого розгулу кривавої імперіялістичної війни, коли до Західньо-української столиці Львова доходив рев гармат брусіловської офензиви, що в ньому судорожно почала конати царська Росія — в той час, дня 28. V. 1916 потухло на віки життя великого всеукраїнського громадянина й борця за національну самостійність українського народу та його соціяльне визволення Івана Франка.

Його смерть пригадала громадянству в цілій повноті всю велич його заслуг, усю велич його значіння для України, зокрема для її поневоленого й поневіреного трудового люду. І кожний рік, що віддалює нас від дати смерти того — поруч Т. Шевченка — найбільшого велетня нашого національного відродження й соціяльної емансипації, того великого піонїра на шляху нашого поступу і нашого нестримного походу вперед до повної національної і соціяльної волі, — підносить щораз більше його велич і увагу, бо, з року на рік, щораз ширші трудові маси пронизуються спадщиною його великої многогранної творчости, його великого духа.

А ця спадщина багатюща, бо Іван Франко визначався колосальною і невтомною працьовитістю, небувалою і нечуваною до цього часу серед українців. Вона многогранна й різноманітна, бо Франко всі зусилля життя поклав на те, щоби заповнити ті великі прогалини, які були в духовому житті України, як наслідок її неволі, щоби надпрацювати те все, що майже століттями було занедбане, щоби розбудити творчу енергію народу і двигнути його з темряви забобонів і невідомости та вирівняти його хід до кращого майбутнього з іншими щасливіщими народами.

І тому він був усім: поетом, новелістом, романістом, повістярем, драматургом, редактором, публіцистом, критиком, перекладачем, дитячим письменником, культурником, політиком, суспільним діячем і орґанізатором і т. д.

Належав до тої катеґорії великих вчених і письменників, що служили виключно працюючому народові й його праці. Не тільки ціле життя своє писав твори для українського трудового народу, проґрами для його орґанізації, але й багато разів терпів за цего, був переслідуваний тодішньою австрійською владою, ба навіть «своїми рідними» щляхетськими, клерикальними і — консервативними панками, лизунами тієї влади.

Був одним із основоположників першої модерної політичної на укр. ґрунті укр. радикальної партії й творцем та провідником того руху й напрямку, що в історії нашого національного розвитку отримав назву радикалізму. Цей наш радикалізм, що під ним розуміємо рух, що розпочався пропаґандою Драгоманова і викликав серед українського громадянства в Галичині глибокі переміни поглядів і способів та методів громадської праці на всіх ділянках громадського життя — це неначе друге українське національне відродження по Котляревськім і Шашкевичі, бо в укр. національне життя, в літературу, в політичну думку, в дотеперішнє розуміння суспільних відносин, в культурні змагання укр. народу вніс новий ідейний зміст, нові поняття, які осягнула в своїм розвитку Европа; поняття, в основу яких лягло змагання до всебічного розвитку народньої маси, трудового люду, як основи суспільного і національного життя.

Під політично-суспільним оглядом став наш радикалізм в особах своїх найвизначніших представників під прапором соціялізму, що війшов у проґраму радикальної партії, а І. Франко своїм великим талантом причинився найбільше до тих перемін, які радикалізм і соціялізм викликав у життя нашої суспільности. Властиво соціялізм називався тоді радикалізмом.

В процесі витворення свідомости єдности укр. нації Франко займав одно з найвизначніших місць, не лише, як великий талант, що його творчість

стала духовим добром всієї України, але також, що свідомий пропаґатор єдности окремих частин України для спільної праці. «Вільна, від Кубані аж до Сяну-річки одна нероздільна Україна» — це не тільки поезія, це вже ясне і яскраве означення границь та ідеалу політичної незалежности укр. народу, це заперечення всіх дотеперішніх іллюзій, розплилих мрій, це конкретизація і кристалізація національно-політичної проґрами.

Імя цього великого каменяра, що своєю велитенською працею промощував шляхи до кращого майбутнього, лишиться назавжди невмирущим для укр. народу. Імя того, що вказував народові шляхи до мет, неначе той біблійний Мойсей та неначе палаючий смолоскип поривав все, що було живого і творчого в українському громадянстві, головно його молоду ґенерацію, буде жити вічно, як його власний невмирущий гимн «Вічний революціонер...»

Д. С.

ПРО НАЦІОНАЛЬНУ СОЛІДАРНІСТЬ.

Після розгрому українських державно-визвольних змагань, ведених в роках 1917—20 переважно силами й проводом українських соціялістів, українське міщанство разом із реакцією, деморалізоване поразкою, склало всю вину за цю поразку на «свари соціялістів», «партійну гризню», «інтернаціоналізм» і т. п. Замовчали дійсну причину поразки — нерівність і недостатність українських боєвих сил та запасів супроти кількох дужчих і краще озброєних противників, замовчали «отаманію» серед старшинства, розбишацькі вчинки і т. п. Використали національне нещастя для класових, партійних і гурткових порахунків зі соціялістами, які понесли найбільші втрати, бо йшли в перших лавах боротьби за державно-національну й соціяльно-економічну волю українського народу. Заплющили очі на те, що й цісарська Німеччина, значно дужча й більше організована за Україну, теж була переможена, хоч і не мала нічого спільного з соціялістами. Всупереч німецькому суспільству різних політичних напрямків, навіть соціялістичне, яке не опльовувало Гінденбурґа, а піднесло на найвищий ступінь у переможеній Німеччині, — українське міщанство, покерукуючись старої «рідницької» традиції видавання ворогові переможених провідників (Наливайко, Лободи й інші), як темний дикун, що батожить своїх богів за власні невдачі, — всю біль, озлоблений й ненависть за поразку звалило на своїх же товаришів у боротьбі за державність — українських соціялістів. Змалпували європейських міщан, що зводили порахунки зі своїми соціялістами. Та коли європейське міщанство може й мало де-які підстави дорікати своїм соціялістам за неуважність до національних справ та класову однобічність, то як можна дорікати за це українським соціялістам, які першими здійснювали завдання українського державно-національного визволення. Це ж вони перші склали українське революційне народнє зібрання — Українську Центральну Раду, видавали універсали про українське державне усамостійнення, тягли за собою міщанство на революційний бій за удержавлення української нації, першими організували українське військо. Першими узяли участь у збройному повстанні проти Російського Тимчасового Уряду, відкинули ультіматум Московського Народнього Комісаріяту, прийняли війну з червоною Московщиною, виставили проти неї перші боєві курені (Студенський та Робітничий), що полягли під Крутами та на вулицях Київа. Склали згодом Національний Союз, що підняв Україну до нового бою за самостійність; разом із Січовими Стрільцями підняли повстання по всій Україні проти німецько-московсько-гетьманської окупації, рятували єдність української армії боротьбою з «отаманією» та двома штабами. Підіймали безліч селянських повстань в запіллі ворога й т. д. й т. д.

Під проводом соціялістичного уряду Української Центральної Ради й Директорії українські соціялісти збройно боролися з московськими соціялістами й комуністами не за соціялістичні проблеми, а за національно-державну самостійність. За це їх московські, польські, жидівські й інші соціялісти обзивали «шовіністами», «зрадниками соціялізму», «інтернаціоналізму», і т. п. Так само то українських соціялістів українське міщанство гамбить, як «партійників», «руїнників», сбієтів й т. п. Українські соціялісти, кровю яких зрошена українська земля в боротьбі за державну суверенність української нації, не ухиляються від відповідальности за свій чин навіть тепер, хоча й переможені.

В сумні часи неуспіху, не відкидаємо й не зрадлюємо своїх боєвих товаришів, хоч ті й були іншого політичного світогляду. Не оплюовують і не будуть оплюовувати, бо всі разом несли тягарі і впали в нерівній боротьбі не за свої гурткові цілі, а за всю українську націю. За нас і за дітей наших!

Шанують весь той славний, одважний бій за найвищі людські гідности, в якому соціялісти впали разом з несоціялістами. Тільки міщанство вихоплює окремі славні події з того надлюдського змагання, як Крути, 22. січня і, оспівлюючи їх, в той же час обливає брудом творців тих подій — соціялістів. Для соціялістів же весь визвольний рух 1917.—1920. років святий. Зо всіма його радостями, невдачами й неуспіхами, бо то бій за визволення нації. Соціялісти критикують себе, критикують і будуть критикувати провідників, діячів, борців, але в першу чергу шанують їх за їх відданість великій справі національного визволення.

Поразка розпорошила великий український рух. Розбито соціялістів, але ніхто інший не спромігся зробити щось краще.

... Минуло 15 літ і що ж міщанство показало? Де й як українські сили згуртовано? Націсти? Одні посилають молодь убивати польських міністрів, а другі й то ідеологи спокійно й комфортно сидять собі у Львові та пропаґують «континенталізм», «західню орієнтацію», в якій перше місце займе Польща. Новообраний націстичним конґресом в Америці голова тамтешніх організацій усунув управу, а управа його. Закордонний провід наказує одно, а краєвий робить друге! Невідомо чому й для чого нерозсудливо убиваються і терроризуються не вороги, а українці. Не видно межі, де кінчається діяльність ОУН, а починається польська провокація. Такий «єдиний фронт націстів».

А яку «національну солідарність» показали УНДО, УНО та їх прихильники. Найвироблений, «найосвіченіший» політик Галичини О. Назарук з багном місить В. Мудрого, С. Барана і ціле УНДО, а ті з неменшою пізнатою й хистом відплачують йому тим же. Певні-Тимошенки завзято виступують в ролі ґладіяторів на соймовому цирку проти Целевичів-Полєвських і навпаки. Палії з «Батьківщиною» атакують УНДО в «Ділом», а останні його. «Союз Жінок» нападає на «Діло», а «Діло» на всіх, хто же з «угодою» УНДО. Навіть рідний брат Кедрин-Рудницький прилюдно ганьбить сестру М. Рудницьку.

Вороги-ж дивляться й тішаться, як «корінний русин» чубляться. «Бої, можлива, безоглядні в своему завзятті та брутальні й некультурні по формі» («Вѣк Новый»). Це, однак, не перешкоджає непобитим австрійським політикам прищеплювати свої методи «національної солідарности» на еміґрації. Перепіґтуванням по темних кавярняних закутках творяться «галицькі угруповання», що намагаються репрезентувати справжню «галицьку націю». В ЧСР вони «демократи», в Німеччині «гітлерівці», в Італії «фашисти», а в Австрії «католики» і т. д.

Така «національна солідарність» Помогту. Не краще й у дністрянського міщанства. Радикально-демократична партія мимрить щось про національний конґрес; Варшавський Центральний Комітет конфіскує «Вісник Національного Конґресу»; «Уряд УНР» забороняє брати участь в «конгресній справі»; одні вояки УНР гуртуються в «Союз вояків УНР», другі — в таємне «Братство Св. Юра», а треті — навколо «Ветеранів» і «Немезіди», одні «міністри» керують Генеральною Радою у Франції, а другі виходять із неї. Кожен тягне в свій бік.

А гетьманці? Хіба не «розвинулися» вже до того, що мають не менше трьох течій — скоропадчиків, лизогубчиків і полтавчиків?

І куди ведуть оці всі українські міщанські гуртки й гурточки? До якої єдности? З ким? Націсти, найголосніше галасуючи «нація по над все», готові сполучитися з будь якими чужонаціональними націстами, щоб разом із ними поневолити українську націю, але порозумітися з українськими соціялістами, щоб спільно захищати українську націю від ворожих, хоч би повніших нападів, не здібні. Мріють, як найшвидше вирізати бритів українців за їх соціялістичні

переконання. «Міністри УНР» ніяк не розійдуться з польською буржуазією й фашистами, хоч останні орґанізують проти них «Братства св. Юра», «Лемків», «Пемеїд». УНДОвці по всіх сил конкурують з «У.Н.Р.» та Пешним; єднаються з польським міщанством та фашизмом, як раніше єдналися з московським совітизмом, а з соціялістами-радикалами української національної політики вести не можуть. Така «національна солідарність» українських міщан? Кожен парох боїться, щоб його пошехонці, опинившись поруч з іншими людьми й послухавши їх думок, не запитали його: а як-же «без неба й землі пліт городити? Куди кілля забивати?» Кожен «отаман» і «одиничний» хотів би всю націю в свойому кулаці згуртувати, щоб, як Людвик XIV сказати — «Нація — це я». УНДО хотіло би скликати Національний Конґрес коло себе, «міністри» — коло себе, націсти вже поспішилися скликати коло себе, хоч з того вийшов пшик, а комуністи збираються скликати теж коло себе. Даремні переговори. Націонґрес може бути тільки один. Жадний партійний з'їзд не є й не може бути націонґресом. Конґреси частин нації, хоч би великих, не є ще націонґресами, бо нація — сума всіх складових частин українського суспільства.

Коли А. Лівицькі, В. Мудрі, Д. Донцови, Є. Коновальці, П. Скоропадські й т. п. чесно кажуть, що інтерес нації вище всього, а вони цим дуже часто пишаються, то мусять чесно тим інтересам підпорядкуватися, бо ніхто з них не докаже, що 1) в час боротьби з ворогами інтереси нації вимагають розпорошення її сил на кілька таборів, 2) що національний інтерес вимагає тіснішого звязку окремих частин нації з ворожими суспільними чинниками ніж з нацією, 3) що одна група своєю груповою програмою й груповими силами краще захистить інтереси всієї нації, ніж всі інші. Правда, не можна задовольнити всі інтереси всіх суспільних груп, але можна й треба задовольнити все те, що у них є спільне й не перешкоджає існуванню та розвиткові інших. Захищатися від знищення зовнішніми силами — обовязок всіх і кожного. Це те спільне, що є у всіх українських суспільних груп. Захист проти навали зовні вимагає згуртування всіх сил нації. Це головне і вимагаюче завдання нації. Особливо тепер, в час міжнародньої кризи. Тому українське суспільство мусить його здійснювати за всяку ціну. Коли цього не роблять здеморалізовані міщане, то мусять робити інші кола, в першу чергу соціялісти, громадівці. Бо тільки соціялісти в сей час 1) не орієнтуються на жадну чужу силу, 2) пережили добу диференціяції, розпорошення й йдуть по шляху обєднання всіх працюючих сил української нації в один табор, а навіть в одну партію.

Коли міщанство так розпорошилося по між різними орієнтаціями на чужі сили й розсварилося, що не може обєднати не тільки націю, а навіть самого себе, а розгром українських державно-визвольних змагань в першу чергу є розгромом українського працюючого люду, то соціялісти, коли не хотять бути пасивними глядачами народнього нещастя, а дійсними борцями за кращу долю поневолених мас, мусять взяти на себе ролю збірачів українських сил, консолідаторів української нації. Українське міщанство цього сьогодня не робить і зробити не в силі. Так загналося в орієнтаційні сутички, що не може з них вибратися. Тому обовязок соціялістів показати, що вихід полягає тільки в консолідації й координації чинности всіх українських живих сил. Не наявного якогось «отамана», «вождя» чи «гетьмана», а наявною одного громадсько-національного центру. Не державного, а громадського. Це не виключає можливости й потреби притягнення до консолідації й міщанства, але виключає залежність консолідаційної акції від стану й ініціятиви міщанства. Прилучиться міщанство до консолідаційної акції — добре; не прилучиться — треба робити й без нього. Робити, а не сидіти. Самим свої сили, сили українського народу гуртувати.

ПРИЧИНИ МІЖНАРОДНЬОГО НАПРУЖЕННЯ.

(Кінець.)

7. **Господарська криза**, яка розпочалася з аграрної, в наслідок збільшення орної площі під час війни в Канаді й СпДА, а обернулася в загальну через багато причин, особливо ж через політичні вислови та бажання кожної держави забезпечити себе на випадок війни всім необхідним, тобто: вимаганням до господарської автаркії, що викликало плекання олійних рослин в Німеччині, цукрового бурака — в Англії, овець — в Мадьярщині та великої кількости індустріяльних підприємств в країнах аграрних. Поруч із тим господарська криза припинила виплату репарацій та міжнародніх боргів, зазнала невиконання боргових зобовязань взагалі, упадок цін, обезцінення валюти в 33 державах (в Японії на 9,5%, СпДА — 7,1%, Канаді — 8%, Арґентині — 9%, Мадьярщині — 10,3%, ЧСР — 16%, Уругваї — 27% і т. д.), припинення експорту капіталу, перевиробництво, конкуренційний продаж нижче собі вартости (з повною втратою надвартости), зубожіння селянства й робітництва і т. п.

Ненормальність цього стану видно особливо з того, що року 1935 за один березень місяць в Бразилії викинуто в море 7,75 мільйонів мішків кави; в СпДА за три перших місяці знищено 6,2 мільйона поросят, 0,6 мільйона коров (щоб не впала ціна на масло); 0,2 мільйон. тонни кукурудзи; в Лос-Анджелос щодня виливається в море 0,2 мільйон. літрів молока; в Каліфорнії за серпень викинуто в море 1,5 мільйон. помаранчів; на Флориді залишено згнити малину на просторі 10.000 га; на Цейлоні викинуто в море 30.000 тонни чаю; в Канаді в зимі спалено 3.000 тонни збіжжя; в Індохині палять в локомотивах рижом, хоч в Хині й Японії люди гинуть з голоду.

Індекс екзистенції упав так:

	р. 1932.	р. 1933.
Німеччина	124,5	116,4
Франція	534,0	512,0
СпДА	79,6	71,2
Англія	143,0	138,0
Швайцарія	142,0	132,0

Надпродукція дешевих виробів спріпила покупців, але ослабила продавців. З того перешкоди довозу й форсування вивозу. В аграрних країнах настав протекціонізм промисловий, а в промислових — аграрний. Держави втягнені в господарські справи. Примушені шукати ринки збуту. Між державами й капіталами, з одного боку, та між самими державами загострилися відносини: виступали нові конфлікти й антагонізми. Договори про найвищі вигоди не заспокоїли всіх; бо не перешкоджають підняттю цла й не касують інших перешкод вивозу. На цім тлі з р. 1931 ведуться вічні переговори: забезпечити собі вивіз, огороджуватися від ввозу. Контингенти, знижування цін, валютні розпорядження, демпінґ і т. п. Щоб направити справу — замість найвищих вигід розпочалися переговори про преференції. Спроби до автаркії спрахували. СпДА та СРСР, що найширше могли автаркію здійснити не витримали ізоляції. Преференції не помогли тим, в кого виробництво обходиться дорожче. В Німеччині плекання пшениці обходиться дорожче, ніж Канаді; шріб авта дорожче, ніж в СпДА і т. п. Дешеві країни роблять демпінґ для дорогих. Кожна держава намагається доконати чиєю звідки, звідки забірають її вироби. Викристалізовуються потреба світового господарського пляну, потреба догоди про арбітраж, який би дав змогу й переможеним державам забезпечити своє господство від повної руїни, використати виконлення своїх робітників і підприємців. Думка про світовий господарський плян так поширилась, що навіть в такій консервативній державі, як Мадьярщина такий консерватор як граф Фр. Гуніяді заявив уже р. 1934, що «на світі складається новий господарський устрій. На місце капіталізму має наступити нова система, яка не есть цілком соціялістичною, але обєднує капіталізм з плановим господарством. Розвиток прямує взагалі до певного колективного господарення».

Господарська криза зо всіми її тягарами дратує мільйони населення щоденно й доводить його до такого стану, коли воно в розпачі готове кинутися на будь-яку авантуру: війну, революцію, повстання, заворушення і т. п.

2. — ВНУТРІШНІ.

1. **Суперечности капіталістичного ладу**, загострені величезною господарською кризою; виявилися в суперечностях не лише окремих клясів, а й різних верств та фахів одного класу, різних галузей господарства, як боротьба за розподіл вигоді прибутків по між різними верствами одного класу-різними фахами, галузями одного господарського процесу; антагонізм між капіталом фінансовим, виробничим та земельним і т. д.

Колосальний зріст земельної ренти й занепад здобутків від індустрії; зріст процентів на позики. Розходження інтересів промисловців, що позичають, з інтересами фінансистів, що дають у борг. «Секціоналізм» виробництва примушує кожну галузь виробництва дбати лише про себе. «Регіоналізм» відпровадити та промислових країв (цукрових, вугільних і т.) заводе в той же путик.

Розходження державних інтересів із капіталістичними, особливо в таких державах, як СпДА, Англія, Франція і т. п. В СпДА, наприклад, інтереси держави вимагають затримання Філіпін при СпДА, а інтереси фінансового капіталу, щоб відділити й збірати мито. Скасування міжнародніх боргів вигідно для держави, але невигідно для банків, бо підносе конкуренційні здібности Европи; не вигідно й для платників податків. Подібні розходження інтересів ведуть до величезних державних переворотів та переворотів у відносинах держав і народів.

2. **Криза парламентаризму.** — Настала вона в наслідок а) — ослаблення соціялізму через розкол робітництва комунізмом, комуністичні насильства, безглуздя, недосяжну марксизму політики, праву деяких провідників соціялізму (одних вліво, других — вправо), безсилість II Інтернаціоналу (бо с.-д. в Інтернаціоналі захищають політику своїх буржуазних урядів, що розідраться внутрішніми суперечками, ані вони були вигідні); та б) — розходження інтересів демократії під впливом буржуазного «регіоналізму», «ізоляціонізму», «секціоналізму» і т. п.

3. — **Фашизація держав.** — Захоплення державних апаратів диктатурою одної фашистівської партії; пропаганда абсолютному «вождю»; ідеологічний вплив на маси противної капіталізму (властиво фінансового лише капіталу) та демагогічним підносинам національного почуття, демагогічним заступництвом інтересів дрібного міщанства й селянства; рознос робітництва уступками робітничій класі: зменшення робітничих сезонів, 8-годинного робітничого дня, соціяльного забезпечення, ослабленням, а то й усуненням, монархії і т. п., а в той же час скасуванням правдивих робітничих організацій, і партій, розібраними робітництва підтримкою партійних фашистівських капіталістів. В той же час розмови про планове господарство й державний капіталізм; організація корпорацій, як виразників капіталістичних інтересів різних капіталістичних груп; створення спеціяльних збройних формацій для здійснення своєї волі; створення планових армій та автомобілізації їх; створення масових фашистівських партій під покришкою безпартійности; насильне захоплення державної влади; терор, як основний принцип державного правління й суспільної організації; терор проти широких мас робітництва і т. п. Фашистівські перевороти в Мадьярщині, Італії, Польщі, Німеччині і т. д. а поруч з тим ослаблення народнього представництва у Франції та навіть СпДА. Все це схвилювало найширші кола світової людности.

4. — **Оперти капіталізму на молоді фашистівські партії.** — Після певного розпаду в слід за революціями капітал оперся на фашистівський рух, організуючи його своїми коштами, зброї в його лави деклясованих людей, студентство, дрібне міщанство, розпорошене селянство і т. п. Промисловий капітал в боротьбі з фінансовим і зорганізувався у фашистівські партії. В Німеччині група Круппа проти католиків та представників капіталу земельного.

5. — **Переплетення капіталістичних сил з державними.** — По всьому світу в тих чи інших формах поширилось підпорядкування капіталістичним інтересам держави. Державу обертається в слугу капіталу. Капіталістичні суперечки намагаються розвязати втручанням держави, тобто: вирішенням їх на користь тієї групи, яка має владу в своїх руках. Від «співробітництва уряду з промисловцями» через «державне регулювання господарства», «державний контроль», «державну участь в трестифікації», аж до «державного керування».

В багатьох державах переводиться уніфікація державного апарату з органами монопольного капіталу та його партії. В Італії — корпоративізація господарства. В Німеччині — понад 2000 картелів під проводом магнатів індустрії — Круппа, Блома, Фосса; в Америці — «Нойра»; в Англії — «скорочення виробу» значенням 15 мільйонів веретен і т. п.

Одначе капіталізм припускає лише такий контроль і регулювання держави, які йому вигідні, а тому намагається взяти державу цілком до своїх рук, усуваючи контроль широких мас, народнього представництва. Через те капіталізм помагає фашизмові.

6. — **Безробіття й зріст невдоволення та революційности** серед різних верств суспільства, не лише робітництва, а й дрібної буржуазії, що звикла було до бенкетів експериментів фашизму й ліберального капіталізму — «корпоративізмі», «нойрі» (картелях) і т. п. (В Німеччині за 18 місяців панування гітлеризму робітництво втратило 4 мільярди марок; міщанство й селянство нічого не здобуло, а центр і католики теж втратили). Внаслідок того помічається зменшення суспільної бази для впливів буржуазії, зріст робітничих професійних союзів, скріплення й активізація лівих соціалістичних та комуністичних партій, посилення соціялістичних партій урядовцями, дрібним міщанством, селянством і т. п.

7. — **Відродження соціялізму,** як ідеологічно, так і організаційно під впливом господарської кризи, безробіття, зросту невдоволення і т. п., а також під впливом страху, що в СРСР, коли би впали комуністи, неодмінно прийде до монархії чи фашизму. В лівих колах зростають надії на можливість порозуміння з комуністами (спроби «єдиного фронту»), а в звязку з тим ослаблюється внутрішня боротьба між соціялістами й комуністами, яка підрізувала їх обох.

8. — **Розвиток національно-визвольних рухів** по всіх країнах світу, а особливо в СРСР (на Україні, Білорусі, на Кавказі і т. п.), в Індії, Арабії, Єгипті та серед негрів Африки й Америки.

9. — **Невпинна демагогічна агітація комуністів** проти всіх існуючих державних систем, особливо в Німеччині, Хині, Японії та інших країнах; використовування поза невдоволення поневолених народів всього світу; підтримка їх державно-національних визвольних змагань, а також пильна пропаганда і протиставлювання одних буржуазних держав проти других (Англії й Франції проти Японії й Німеччини, Сп. Д. А. проти Англії й Японії, Хини проти Японії й Англії і т. п.).

10. — **Ідеологічний розподіл світу на фашистівський (націстичний) та протифашистівський (протинаціостичний) табори.** — Майже кожна держава, кожен народ розбилися на два головних ворогуючих табори: 1 — реакційно фашистівський (націстичний), диктаторський, а 2 — протифашистівський (протинаціостичний), переважно демократичний, поступовий. Між обома таборами боротьба щораз загострюється. В Мадярщині, Італії, Польщі, Німеччині хоча й перемогли табори фашизму-націзму, але демократичний табор не зник і продовжує боротьбу. В Іспанії вибухло збройне змірення сил. У Франції стан пропасний. З окремих держав боротьба переходить на міжнародні відносини. Творяться фашистівські й протифашистівські блоки держав і т. п., що ще загострює міжнародні відносини.

ЗАВЕРШЕННЯ.

Все це напружує міжнародні відносини. Держави й поневолені народи озброюються одверто й прихована. Готуються до зміряння сил, до розвязки своїх суперечок.

В цій підготові кожна держава й кожний народ шукає собі спільників. Хоч тяжко їм це робити, бо мають суперечних інтересів розмах їх, перешкоджає їх зближенню (солідарні в одному, розходяться в другому), проте вишукуються такі засади солідарности, які переважують взаємні антагонізми, і на тих підставах витворюються блоки держав. Вишукування таких засад солідарности не йде гладко й легко, бо в процесі шукань держави й народи міняють свої позиції, роблять уступки в меншому, щоб здержати більше, перетягають на свою сторону менших противників, щоб відбити більших, непримиримих і т. п. Хоча між усіма державами й народами існують неможливі для усунення антагонізми, як були вони й між державами антанти підчас світової війни, — проте вони находять спільну базу для блокування в той час для спільної акції супроти спільних противників. Менш гострі інтереси підпорядковують ради того важнішим, найгострішим. Створення ж блоків ще більше напружує міжнародні відносини, бо трактуються противною стороною, як активна підготовка до нападу на неї. Кидає її на творення противних блоків і гарячкову підготовку до сутички, зміряння сил. Тому світ у напружених поготовах окремих держав та їх блоків до забезпечення інтересів, до створення ради того найгрузніших куланів, які неминуче колись стикнуться між собою.

Н. Григоріїв.

ПЯТДЕСЯТ РОКІВ.

(До історії Української Партії Соц.-Революціонерів.)

II.

Другим партійним зїздом, що відбувся в Києві 15—19. липня 1917 р. була прийнята програма партії. Порівняймо її з програмою Петербурзької організації 1885-6 р.

Програма 1885-6 р. поділена на три основних відділи: 1) культурний бік діяльности, 2) політичні стремління і 3) економічні вимоги.

Порівнюючи головні точки цеї програми з програмою 1917 р. можна виразно помітити їх спільність в основі розвязання поставлених питань. Різницю можна помітити лише в тому, що коли програма 1885-6 р. переважно ставить питання та робить спроби обґрунтовання її в напрямі організаційно-пропагандивної праці то програма 1917 р. подає вже деталі конкретного переведення завдань та реалізації політичного світогляду щодо соціяльно-економічної та національно-політичної перебудови життя України.

Визначаючи своє місце в національному та міжнародньому житті, організація 1885 р. так формулює його у своїй програмі: «Культурний бік нашої діяльности визначається тим, що ми націоналісти. У нас нема наукових даних (тай ледве чи хто зможе їх дати), на підставі яких можна булоб думати, що в майбутньому зникнуть національности і все людство зілється в однорідне ціле; в силу цього ми відмовляємося від праці на користь фікції злиття людства, що мусіла б йти в супроводі ігнорування та подавлення національних рис, т. є. страждання живої особи. Обєднання людства в области культурній ми вбачаємо в обєднанні наукою та науковою ідеєю поступу, що зовсім не виключає національної індивідуальности»[1]) але «... ми не хочемо ізолюватися й жити так, щоби наші інтереси виключали або протиречили інтересам других національностей, а в сприянню цьому вільному розвиткові ми вбачаємо працю у високій мірі космополітичну»[2]).

Цим точкам, що в інших відділах програми мають відповідне поширення — відповідає т. І. відділу А. програми УПСР з 1917 року, де формула «космополітизму» програми 1886. року конкретизується в формулу інтернаціональних взаємовідносин, що виходить з права кожної нації бути рівною між іншими inter pars а не існування п о-з а або п о-н а д націями бо це буде supra або extra а не inter (М. Драгоманов).

«Стоячи на ґрунті міжнароднього революційного соціялізму — каже ця точка програми 1917. року — і приєднуючись до клясової боротьби трудівничих мас усіх націй, Українська Партія Соціялістів-Революціонерів вважає, що до загально-людських ідеалів ведуть національні шляхи й свідомо стоїть в обороні національних цінностей усіх народів»[3]), признаючи необхідним «боротися за такі міжнародні відносини, якіб... відповідали соціялістичним принципам рівности всіх націй перед Інтернаціоналом».

Констатуючи безправне становище українського народу в Росії в культурному відношенні, програма 1886. року вважає визвольний шлях в цій галузі спільним з визволенням всіх інших народів, що перебувають в Росії в такомуж стані. «... ми не уявляємо собі нашого визволення — читаємо в тій програмі — без такогож визволення польської, литовської, білоруської, латишської народностей, без визволення Кавказьких народностей та великої маси инородчеських племен та без надання прав на вільний культурний розвиток народностям вкрапленим серед українського народу, а тому ставимо собі обовязком сприяти, наскільки це в наших силах культурному визволенню всіх поневолених народностей Рос. Імп.»[4]). Цебто те, що програмою 1917. розвинено в формі найширшого забезпечення прав національних меншин[5]).

Відділ другий програми 1885-6. р. зазначує стремління «До повної національної автономії (самовизначення) України, до самоуправління на демократичних основах». Розвиваючи цю точку програми каже, що «історичному праву» протиставимо право кожної народности на вільний розвиток»[6]). Що до форм взаємовідношень між народами та державами, програма висуває федерацію. Беручи цю форму для українського народу програма виразно підкреслює стремління до цілковитої державної незалежности, як до шляху, яким український народ міг би приступити до федерації... «ставим питання — читаємо в цьому місці програми — щодо нашої цілковитої незалежности в час коли може наступити переворот; ми не бачимо в такій постановці питання протиріччя супроти чиїх будь інтересів і навпаки, бачимо ґарантію від посягання на наші»[7]). Кажучи про територію програма зазначує, що «термін «Україна» уявляється нам в майбутньому терміном інтеґральним в політичному розумінні»[8]).

Порівнюючи ці точки з програмою 1917. року, знаходимо їх там скупченими в формулюванні, що каже: — «Партія вважає в найближчому майбутньому перебудову сучасних імперіялістичних, сепарованих держав на федерацію демократичних республік... Обсяг суверенности і форма федеративної сполуки повинні бути установлені лише шляхом добровільної умови між суверенними націями...». «Щоби до України — каже ця програма — то партія буде боротися за те, щоб Україна приступила до федерації з іншими народами, як демократична республіка, в своїх етнографічних межах, незалежно від сучасної державної приналежности українських земель»[9]). Отже — через самостійність, незалежність, через суверенність лише може бути шлях до федерації з іншими народами і державами. Поруч з тим як в одній так і в другій програмі, виразно підкреслений соборний характер українських земель, як діючих контрагентів можливої федерації. Цей соборний характер в програмі 1886. року вкладено в термін «інтеґральности України в політичному розумінню», що покривається з формою демократичної республіки в етнографічних межах, незалежно від сучасної державної приналежности українських земель — в програмі 1917 року. Щодо політичного устрою, то як одна так і друга програма передбачують устрій демократичний, що розвинуто у відділах присвячених розрішенні справ соціяльно-економічних обох програм. Так програма 1886 року, спиняючись на цьому питанню, виразно підкреслює соціялістичний шлях розвязання економічних взаємовідносин.

«Що стосується економічних відношень — читаємо там-то ми є соціялістами, стоїмо за перехід заводів до рук робітничих і землі до рук сельських громад...» Для практичного здійснення цього завдання програма вважає необхідним «перебудову світогляду людини, зміну її інстинктів та звичок, шляхом до чого може бути лише встановлення політичних свобод, що дадуть можливість робити щось істотне (реальне) в цьому напрямі». Сучасні умови, дуже далекі від цих вимог, а тому програма вважає «потрібною і безумовно можливою й тепер таку пропаґанду», задачи якої мусілиб полягати у внесенню до революційних рухів» поправки на соціялізм т. є. в попередженню виправлених економічних взаємин в майбутньому після економічного перевороту»[10]). Тому програма накреслює конкретний шлях пропаґандистичної праці членів своєї організації.

Порівнюючи цю основну точку програми 1886. року у вирішенні соціяльно-економічних справ з відповідним розділом програми 1917. року, бачимо їх подібність, що зформульовано з тою лише відміною, що тоді, як програма 1886. року лише ставить справу теоретично, — програма 1917. року підходить до розвязання вже практично, поширюючи та конкретизуючи постуляти програми 1886.

«Партія — каже програма 1917. року — домагається негайної націоналізації всіх тих галузей господарства, які обслуговують найпекучіші житьові потреби людности (залізниці, пароплави, вугільна і цукрова промисловість і т.ін.) та монополізації й державного надзору над виробами тих галузей промислу, націоналізація котрих поки що неможлива»[11]).

Щодо сільського господарства, то «Партія виходить з того становища, — каже ця програма — що велика поширеність на Україні трудових форм сільського господарства поруч з великим землевластництвом, і тісно звязана з цим експльотація безземельного і малоземельного селянства поміщиками, ставить в неможливі умови правильний розвиток сільського господарства на Україні, і тим утворює

[1]) Програма: т. І. відділ А.
[2]) Програма: т. 5. відділ А.
[3]) Програма 1917 року т. І. відділ А.
[4]) Програма 1886 р. т. 7. від. А.
[5]) Програма 1917. р. т. 4. від. А.
[6]) Програма 1886. р. точки 1. и 2. від. В.
[7]) Програма 1886. тт. 1—5. від. В.
[8]) Тамже т. 5. від. В.
[9]) Програма 1917. т. 5. від. А.
[10]) Програма 1886. р. від. С.
[11]) Програма 1917. р. т. І. від. В.

ґрунт для соціялістичного руху серед трудового селянства. Вважаючи, що необхідною умовою розвитку цього руху є перехід землі до рук трудового народу, партія вимагає, як мінімуму реформ для трудового селянства, негайного переведення соціялізації землі...»[12]). Далі йде деталізація практичних заходів для реалізації цієї реформи.

Беручи обидві ці програми в цілому, звертає на себе увагу спільність основних засад. Це міцно звязує їх між собою, як програми не лише одного політичного світогляду, але й як програми одної політичної партії, виникнення яких належить двом добам між собою різко відмінним. Тоді, як перша програма складалася в добу остаточного довершення ліквідації українського народу, як нації та безсильного придушення будь-якого вільного руху соціяльно й національно поневолених мас, друга програма є продуктом доби, коли революційні хвилі 1917. року відкрили для УПСР двери підпілля та поставили перед нею конкретні завдання реалізації основних думок, покладених в програмі 1886., як думок лише теоретичних, як вислову лише політичного світогляду гуртка. Цим пояснюється і той факт, що перша програма, зформулювавши цей світогляд, чи не найголовнішу увагу звертає на опрацювання шляхів та методів пропаґанди його серед ширших мас. Натомісць у другій програмі (1917.) знаходимо, побіч з формулою політичного світогляду, що в основному є повторенням світогляду, висловленого у програмі з 1885. року, детальну розробку вже конкретної реалізації його в житті України.

Звертають на себе увагу деякі точки т. примітки першої програми з р. 1886. в частині, присвяченій справі пропаґанди.

Кажучи про пропаґанду в галузі культурно-національній програма ця передбачує працю серед мас головним чином силами інтеліґенції та поодиноких одиниць селянства. В галузі політичній — передбачує використання: 1) загально-російського революційного руху, 2) сепаратистичних стремлінь деяких народів та 3) децентралістичні рухи деяких провінцій з метою самоуправи.

Даючи пояснення згаданих нами зауважень до програми, зроблених М. Драгомановим, М. Василів, що був одним з тих кому доручено було випрацювати проєкт програми, вказує, що в точці сепаратистичних стремлінь малося на увазі, окрім Польщі, також «досить рішучий рух Сибіряків і початок тодішнього руху серед молодіжі донського козацтва»[13]).

І в цій галузі, як і в культурній, програма передбачує сили інтеліґенції, а впливи на маси вважає потрібним скеровувати в напрямі — «... викладів основ політичної свободи»... та навязувати» з традиціями козацтва та Січи Запорозької».

Найближчою задачею в галузі соціяльно-економічній програма висовує «сприяння народженню української соціялістичної інтеліґенції» та подає шляхи й способи пропаґанди серед народу. Щодо цих способів, то звертають на себе увагу, між іншим, такі дві примітки: 1) поширювання серед народу сектантських навчань і 2) терор.

Примітка 3. до відділу політичного каже: «Ми нічого не маємо проти участи українців, що ясно усвідомлюють свої таємні, в терористичних підприємствах».

М. Драгоманов, даючи свої зауваження до програми, спинився між іншим і на цій примітці піддаючи її критиці. Про такі підприємства, на його думку, не варт говорити, їх можна лише робити, коли кому доведеться, але ставити до програми не варто[14]).

Зрештою, визначаючи своє місце серед сучасного політичного життя та підкреслюючи своє становище до інших політичних орґанізацій, як з боку соціяльно-політичного так національного, програма 1886. року в примітці 1. політичного відділу зазначує:

«... ми стоїмо за самостійний спосіб діяння українців і, як партії, висловлюємося проти злиття з загально-російськими партіями, а також проти признання української партії фракцією будь-якої з них».

Була це одна з тих перших орґанізацій, що поривaючи з культурницьким українофільством стала на шлях самостійної політичної діяльности. Зформулювавши політичний світогляд у своїй програмі, поклала вона ту основу орґанізованої політичної праці, що в пізніших часах виявилася в низці гуртків, виступів та установчому партійному зїзді 1907. року й зрештою розгорнулася в 1917. році, міцно стоючи на засадах 1886. р.

Під впливом практичної праці та політичного досвіду чимало можна спостерігти відмін в праці УПСР пізніших часів. Чимало відмін можна побачити і в її проєктах програми після 1917. року. Але треба сконстатувати одно, це незмінність основних, головних засад накреслених в житті партії пятьдесять років тому.

Арк. Животко.

ЗАГАЛЬНА ХРОНІКА.

УКРАЇНСЬКИЙ СОЦІОЛОГИЧНИЙ ІНСТИТУТ.

Дня 30 квітня відбулося Річне Засідання Наукової Ради та Річні Загальні Збори Кураторії Укр. Соц. Інституту. Перед заслуханням звітів складено привіт С. Ф. Русовій з нагоди 80 р.р. її життя та праці. В імени Наукової Ради привітав ювилянтку директор Інституту проф. Л. Білецький, подавши ужвалу Дирекції Інституту про обрання С. Русової почесним членом Інституту, яке всі присутні зустріли одноцушними оплесками. В імени Кураторії привітав ювилянтку голова Кураторії проф. Н. Григоріїв, а в імени співробітників п. О. Чернова піднесла китицю квітів. Після відповіді С. Русової перейдено до ділової частини. Головою Кураторії подано звіт діяльности Кураторії за минулий рік та фінансовий стан на 1. І. 1936. р. Зі звіту видно, що Кураторія в минулому році мала в свойому складі 47 членів (Ч.С.Р., Франція, Сп. Держави, Бразилія тощо).

Про наукову діяльність від Дирекції Інституту склав звіт Арк. Животко. За звітний час відбулося 25 засідань, з яких — Наукової Ради — 2, Дирекції — 3 і чергових наукових засідань Інституту — 20. На наукових чергових засіданнях відбулися виклади з: 1) Соціології і політики — 5, Соціяльно-економ — 7, Суспільних рухів на українських землях — 2, Літератури — 2, Педагогіки — 2 і Народознавства (словянознавства) — 1; а саме такі:

Проф. Н. Григоріїв: «Причини сучасного міжнародного напруження»,

ген. В. Петрів «Соціологічні підстави поступу сучасної мілітаризації мас».

Аркадій Животко: «Михайло Драгоманів і початки української соціялістичної преси».

Інж. Н. Гнатюк: «Причинки до теорії нації.

Др. Г. Сіманц — «Колективізм і соціялізм зі становища соц.-економичного».

Доц. Г. Омельченко: «Друковане слово, як чинник визволення Болгарії».

Інж. М. Скидан: «Стахановщина».

Проф. Н. Григоріїв: «Міжнародня складна сила».

Др. Т. Гриб: «Індустріялізація як чинник визвольних змагань колоніяльних народів СССР».

Засідання Наукової Ради памяти М. Шаповала. Вступне слово — проф. Л. Шрамченка, промова Т. Мошова — «Памяти Микити Шаповала».

Інж. М. Скидан: «Господарський плян СССР на 1936 р. і місце в ньому України».

Проф. Т. Пасішник: «Світовий педагогічний зїзд в Оксфорді».

Аркадій Животко: «Мовна боротьба і преса Підкарпатської Руси».

Др. П. Богацький: «Нове про Шевченка».

Др. Г. Сіманц. Гроші за капіталізму й соціялізму.

Проф. Н. Григоріїв: Українська національна вдача.

Олександра Чернова: Соціяльні та національні мотиви творчости Б. Антоненка-Давидовича».

Проф. Ів. Паливода: «Сучасні педагогічні течії».

Проф. Л. Шрамченко: «Соціяльна функція грошей в часи безробіття і кризи».

Ст. Нагірна: «Радіо в педагогіці».

Інж. М. Скидан: «Орґанізаційна структура колгоспів і радгоспів».

Пересічна кількість відвідувачів протягом року була — 19, з них припадає на членів та наукових співроб. Інституту — 11, на гостей — 8. Опріч того, члени Інституту протягом року працювали над такими темами:

Проф. Л. Білецький: «Мова «Руської Правди», «Руська Правда» — стилістична інтерпретація».

Др. П. Богацький: «20 р.р. української літератури».

---

[12]) Уступ до підвідділу Г. відділу В. — (тамже).

[13]) М. Василів «Причинок до історії українського руху в Росії». «ЗНТШ» 1912. кн. II. ст. 151.

[14]) М. Драгоманов. «Листи до Ів. Франка й інших» Львів. 1906.

Проф. Н. Григоріїв: «Міжнародні стосунки і Україна».

Арн. Животко: наскічки істор.-моноґраф. огляд часопису «Освіта», «українська поступово-соціялістична журналістика 1880—90 р.р.», працюючи над історією УПСР.

Інж. М. Сciдан: «Політ. положення УССР».

Др. В. Січинський: «Історія промислового мистецтва та історія українського ґраверства».

К. Станіславський: «Національ-соціялізм» Гітлера».

Доц. Г. Омельченко: «Карель Гинек Маха та його творчість».

М. Омельченкова: «Українська, чеська, сербська, словінська, хорватська, болгарська жіноча література й жіноча слов'янська преса».

Проф. Л. Шрамченко: 1) «Темп розвитку індустріялізації в світовому господарстві», 2) Сільське господарство на укр. землях за даними с.-г. статистики».

Ол. Чернова: «Огляд української літератури в Совітах за останніх пять років».

Протягом року вийшли такі видання Інституту: 1) М. Шаповал: «Суспільна будова» (заходом і коштом О. Шаповалової), 2) проф. Н. Григоріїва: «Державознавство» (коштом автора).

Члени Інституту публікували свої праці в таких часописах: «Sociologická Revue» (А. Животко), «Наша Культура» (Животко, Біленький, О. Чернова), «Життя й Знання», «Літопис Черв. Калини», «Památký archeologické» (др. В. Січинський), «Народна Воля» (Н. Григоріїв), «Трудова Україна «(Животко), «Громад. Голос» (Сціпан) та ін.

СОЦІЯЛІСТИЧНА ХРОНІКА

З СОЦІЯЛІСТИЧНОГО РУХУ В СПОЛ. ДЕРЖ. ПІВН. АМЕРИКИ.

Дня 23. травня цього року зібралися делеґати краєвої партії з 36 штатів до Клівеланд (Cleveland, Ohio) на партійну конвенцію. Крайова конвенція відбувається що чотирі роки, кожного переступного року. Є це час вибору нового президента СДПА. На конвенцію прибули делеґати двох течій «староґвардійці» і представники революційного соціялізму. Після першої сутички «староґвардійці» зі стейту Ню Йорк, під проводом т. Луїса Вальдмана (Louis Waldman) були виключені з конвенції переважаючою більшістю. Незадоволення правого крила, або «староґвардійців» датується ще від Детройтської конвенції соц. партії з року 1934, на котрій фракція т. Нормана Томаса прийняла соціялістично-революційну платформу партії. «Правокрильці» закидають т. Томасові і його фракції що ті безкомпромісово і за радикально підходять до фермерсько-робітничих трудових мас Америки. Що більше пхаються з «робітними в комунізм». В дійсности справа полягає в тому, що соц. партія відкинула всякі компромісові точки та стала на чисто соц. рев. ґрунт, з гаслом без компромісу за повну політичну й економічну свободу трудового люду».

«Староґвардійці» заявили про свій виступ зі соц. партії й почали орґанізувати «Соціял-Демократичну федерацію Спол. Держ. Півн. Америки». Який буде наслідок цієї нової «схизми» в партії, годі тепер передбачати. У всякому разі, соц. партія скріпиться, позбувшись консервативного елементу, який більше плутав в діяльці партії ніж помогав. До партії увійшов молодший елемент — студенти вищих шкіл і університетів, а це придало партії великого одушевлення. Рівночасно фермерська (селянська) орґанізація західніх стейтів із двоміліоновим членством, є дуже близька до соцпартії й хто знає чи в найближчій майбутности, не ввійде до партії як складова її частина.

Дня 25. травня, конвенція номінувала т. Нормана Томаса (Norman Thomas) кандидатом на президента, а т. Юрія Нельсона (George Nelson) на заступника президента Спол. Держ. Америки. Т. Нельсон є провідним членом фермерської орґанізації, а це великий плюс для партії.

Впродовж двох годин всі радіостанції Америки були прямо сполучені з конвенцією. Біля дванадцяти міліонів слухачів прислухувалося до партійних бесідників із хвилею номінації т. Томаса, на конвенційній салі зривається величезне одушевлення. Революційні пісні й аплодісменти (оплески) тривали кільканадцять хвилин. Страшне захоплення і радість без кінця. Одна партійна делеґатка зі стейту Канзас (Kansas) промовляючи за кандидатуру т. Томаса не скінчила своєї промови. З превеликого захоплення й радости розплакалася. Я сидів при радіо-апараті, в віддалі трьохсот миль, не присутній. Коли прийде той час, що український трудовий люд заживе господарем «на чистій, широкій на вольній землі?»

Проект партійної проґрами, на широко демократичній основі, передано проґрамовій комісії для обробки. Провідною ідеєю є трудова демократія і соціялізація всіх нетрудових земельних обшарів, фабрик, природних багацтв і комунікаційних та транспортаційних засобів всієї країни, шляхом викупу і конфіскати.

Пропозиція ґенерального секретаря комуністичної партії Бравдера (Browder) про створення «єдиного народнього фронту» на час виборчої компанії, конвенція відкинула. Комуністи, мимо великої преси, яку фінансує Москва, не мають значіння. Ніхто з ними не числиться. Є це політичні дітвани на потреху диявляться другі партії, як на умовних людей. Робітничі орґанізації обходять їх, як якусь заразу чуму.

Т. Литта.

СОЦІЯЛІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ. — Голандський соціяліст Альбарда недавно сказав: «Між національною свідомістю і міжнародньою солідарністю не має протиріччя. Йдучи за духом часу, ми примушені будемо признати національні емблеми своїми».

Діяч комуністичного руху в Болівії заявив: «Націоналізм Параґваю і Болівії не є націоналізмом нацистичної Німеччини чи фашистівської Італії. Є він протиімперіялістичний рух двох держав, які найбільш використовує в серці латинської Америки анґлійський і американський імперіялізм».

Конференція інтернац. бюра соц. рев. партій. — 8—10. травня в Парижі відбулась конференція інтернаціонального бюра с.-р. партій. В цій конференції прийняли участь делеґація бюра соц. револ. молоді, що має свій осередок в Осло і делеґати лівиці франц. соціяліст. партії. Голова бюра склав звіт з діяльности інтернац. комітету і представив початковий розвій І. К.: не має вже ні одної країни, де б Комітет не мав своїх членів.

В орґанізаційних справах оформлено становище дотеперішніх партій та прийом нових (Революційна Соціялістична Ліґа, Ліґа соціялістів інтернаціоналістів Палестини, Hasсhomer Hatzair Палестина, революційна лівиця цейлонської Лейбур Партії, данська соц. ліґа молоді, бюро соціял. рев. молоді й інших). Крім цього вирішено видавати інформац. бюлетень у мовах анґлійській, французькій і німецькій. Решту часу конференція присвятила аналізу політичної ситуації окремих країн та діяльности партій і орґанізацій, що належать до Інтерн. Ком. Особливу увагу було звернуто на орґанізаційні звязки та діяльність: 1) Революційної Лівиці франц. соціял. партії, 2) Анґлійськової Ліґи бельгійської робітн. партії, 3) Лівої революц. фракції фінляндськ. с. д. 4) The Revolutionary Pol. Publishing Association Америк. соціяліст. партії, 5) Конґресової соціял. партії Індії, 6) федерації робітничих союзів Еґипту, 7) арабського професійного руху в Палестині.

На сьогодня бюро інтерн. ком. соц. рев. партій має свої орґанізації у Франції, Голандії, Норвеґії, Австрії, Данії, Швейцарії, Польщі, Бельґії, Італії, Финляндії, Іспанії, Германії, Палестині, Мексиці, Америк. Сп. Держ., Хині, Австралії, Нов. Зеландії, Африці, Арґентині, Індії, Цейлоні, Канаді, Британії і Еґипті.

СКАЛКИ ЖИТТЯ

ЧОМУ СОЦІЯЛІСТІВ-РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ МАЛО НА ЕМІҐРАЦІЇ.

«Українськой Самостійник» та різні націстичні видання витикують, що соціялістів-революціонерів на еміґрації мало. «Не партія, мовляв, а лише кілька осіб».

Це правда, що соціялістів-революціонерів на еміґрації мало! Хоч і не так мало, як то намагаються представити «Український Самостійник» та націсти, а роботу їх видко на комнішму краці. Справа в тім, що р. 1920 після розгрому української державности, українська партія соціялістів-революціонерів була єдиною з українських партій Дніпрянщини, що виразно стала не лише проти московсько-большевицької навали, а й проти всіх орієнтацій на чужі сили: на Польщу, Німеччину й т. ін. Тому УПСР ухвалила, щоб її члени не виходили на еміґрацію разом з недобитками української армії та уряду, а залишалися на рідних землях для дальшої праці й боротьби.

На еміґрацію вийшла лише невелика кількість соціялістів-революціонерів із прикордонної смуги, де їх захопило вже большевики знали.

Про працю партії на рідних землях час від часу подають відомости урядові звідомлення про арешти. Не так давно, наприклад, Косіор заявив, що на терені Харківщини аре-

нитовано поверх 3000 осіб за приналежність до організації УПСР.

На еміграції соціялісти-революціонери свідомо стримують розширення своєї організації з таких мотивів: 1) більшість політичних емігрантів вийшло на вигнання з певним політичним світоглядом, переважно міщанським, а тому надіятися на його зміну не має підстав; 2) вся еміграція в масі своїй підпадає впливам світової реакції й тому притягнення її до соціялістичної партії небезпечне; 3) соціялістом не кожний може бути, бо для того потрібно не лише бажання, а й великого знання, уміння розбиратися в суспільних процесах та витревалости в боротьбі; 4) провокатори різних політично-противних сил намагаються пролізти в організацію УПСР, щоби її розкласти. Соціялісти-революціонери визнавали й визнають, що на еміграції доцільніше їм не особливо розкривати двері своєї організації перед новими людьми. Хіба, що серед еміграції не політичної, а економічної, як в Канаді та Сп.Д.П.А. Тому й не ганяються за кількістю. Важна якість, бо сила й вага суспільної організації міряється не самою кількістю, а й наслідками праці та політичного впливу. Лише худобу рахують кількостю голів.

Обережне відношення до кількости дає змогу соціялістам-революціонерам трактуватися цілком й міцно. Серед них немає ні Барановських, ні організаторів «третього сміру», ні тих, що [illegible].

А роботу ведуть справно. За що їх так і не люблять політичні противники.

ХТО АҐІТУЄ ПРОТИ НАЦІОНАЛЬНОГО КОНҐРЕСУ?

Не можна сказати, що всі націсти аморальні, але, що всі аморальні типи підписуються під націзм, того ми є свідками.

Пояснення цього явища не таке вже й складне. Донцов проповідує аморалізм, як головну засаду націоналізму. Тому кожний аморальний тип вже ex officio вважає себе націстом. В пресі націоналістичних гетьманців один субєкт, що може похвалитися членством в Чека й польській дефензиві, містить провокаторські вигадки про Національний Конґрес. Як відомо, дві вищезгадані установи не є прихильниками консолідації українських національних сил. Нас дивує одно — чому «націоналістично-гетьманський» «пресовий концерн» Палієва починає спеціялізуватися на провокаторських виступах, що носять характер сенсаційних ревеляцій, певно в інтенції польської дефензиви й Ґ.П.У.?

КВІТИ НАЦІЗМУ.

1 травня в Празі, на товариському обіді з приводу закінчення курсу для безробітних українських робітників з Карпатщини, організованого послом Ю. Ревеем за допомогою Централі Соціяльної Опіки, голова тутешньої філії «Просвіти» п. Россоха в своїй промові між іншим сказав: «нашим робітникам треба знати не те, що таке чесність та мораль, а щось практичнішого». А другий член управи «Просвіти» п. Полин обізвав Винниченка зрадником української нації й похвалився, що колиб була самостійна українська держава, то соціялістів треба булоб вішати.

Радуйся, Донцове! Твоє насіння дичини зійшло в молодих темних душах надзвичайно буйно. Куди відомому Ноєвому синові до твоїх вихованців! Голова «Просвіти» хотів би, щоб робітники нічого не знали про честь і мораль, а були тільки темною робочою фахово вимуштрованою худобою, а його достойний колеґа зачисляє в зрадники нації одного з найбільших діячів українського національного відродження й національного усвідомлення, державно-національної боротьби за самостійність і суверенність, літературні твори якого вписали в скарбницю українського національного усвідомлення надзвичайно великі скарби і в великій мірі спричинилися до репрезентації української нації на міжнародньому полі.

Хто з французів, англійців чи німців чув щось путнього про Донцова? Коновальця? Россоху? Полина?

А Винниченка знає цілий світ, як кращого репрезентанта українських н а ц і о н а л ь н и х здібностей. Помилявся в політиці? Так хто не помилявся? Не був Донцов марксистом, гетьманцем, «куди вітер віє»? Не підтримує зараз орієнтації на Польщу? Не був Коновалець комендантом Січових Стрільців? Не підтримував соціялістичного уряду України? Не підписував у Проскурові вимоги до укр. уряду про заведення радянської системи? Так чому ж ці світочі націзму мали право помилятися, а Винниченко ні?

Алеж Винниченко, окрім помилок, зробив для української нації й багато цінного. Значно більше між ті, що «не помилялися». Пробуджував її до свідомости й самостійного життя. Боровся за її державно-національне й соціяльно-економічне визволення. Та й зараз бореться, не зрадив, не відійшов.

Можна закидати йому, що занадто багато вірив в людський розум московських комуністів, але не зраду українській нації. Він був і залишився вірним сином української нації. Вірніщим, розумнішим, відомішим, досвідченішим, кориснішим і здібнішим, ніж всі Донцови, Коновальці, Россохи та Полини, які уславлюються лише тим, що «доплюнуть до місяця». «Нехай, мовляв, і нас знають. Ми самого Винниченка вилаяли, як і Грушевського».

Один видатний француз, дуже добре ознайомлений з українським рухом, довідавшись, що Винниченко в свій час заробляв бідні засоби на прожиття звичайною чорною фізичною працею, сказав: «Як це можна, що українці допустили, щоб їх перший голова першого революційного уряду і один з видатніщих письменників України мусів заробляти собі на існування найтяжчою, найпонижчійшою фізичною працею? Це ж варварство! Хіба українці багато мають отаких письменників? Чомуж про них світ не знає? Що ж це за нація, що так ставиться до своїх культурних робітників? В культурних націй, як Франція, це не можливо. Навіть праві кола не допустили б, щоб Барбюс чи Анатоль Франс, що симпатизують комуністам, витрачали свої сили на фізичну працю, а не на виявлення того таланту, який їх обдарувала природа, а якого не кожний має. Чи українці всі так геніяльні, що не потребують праці таких талантів, як Винниченко?».

Бідний француз! Не знає, що українська нація має не тільки «голів» «Просвіти», які бояться, щоб робітники не довідались нічого про честь і мораль; має таких собі Полинів, які кінчають високі школи, а не знають іншого способу виявити свою любов до нації, як вішати братів-українців за їх соціялістичні переконання.

НА ФОНД «ТРУДОВОЇ УКРАЇНИ» ЗЛОЖИЛИ:

— т.т. Семен Тупицький — 15 fr. fr., Гриць Гузенко — 10 fr. fr., Іван Мидлик — 5 fr. fr., Василь Кусий — 5 fr. fr., Іван Урбанський — 5 fr. fr. та Теодор Муль — 5 fr. fr.

— п. Інж. С. П. — Прага — 50 кч.

— т. П. Лапчак — $ 2.—, т. П. Головчак — $ 2.—, т. М. Сенигин — $ 0.75, та т. М. Ш. — $ 0.25.

«Українське питання в поглядах представників російської суспільної думки XIX ст.» — написав Аркадій Животко.

Рекомендуємо товаришам до поширення головно серед т. зв. москвофільських кол українського суспільства. Ціна примір. 10 цент. (Кч. 2.)

Весь прибуток з продажу поступає на фонд «Труд. України». Замовляти можна в редакції «Тр. Укр.»

Зміст ч. 5. «Трудової України»: 1. Д. С. Іван Франко; 2. Про національну солідарність; 3. Григоріїв Н. Причини міжнародного напруження; 4. Животко Арк.: П'ятдесят років; 5. З преси; 6. Загальна хроніка; 7. Соціялістична хроніка; 8. Скалки життя; 9. Фонд «Трудової України»; 10. Оповістки.

Obsah č. 5. „Trudova Ukrajina": 1. D. S.: Ivan Franko; 2. o nacionální solidaritě; 3. Tryhyryjiv N.: Příčiny mezinárodního napětí; 4. Životko Ark.: Padesát let; 5. Z tisku; 6. Všeobecná kronika; 7. Socialistická kronika; 8. Střepiny života; 9. Fond „Trud. Ukr."; 10. Oznámení.

„Trudova Ukrajina", neperiodický časopis, vycházející nejméně čtyřikrát do roka. — Redaktor-vydavatel: Prof. N. Hryhorijiv. — Adresa redakce: Praha I., Bartolomějská 14. — Tiskne „Legiografie", Praha-Vršovice, Šámova ulice 665. — Novinová sazba povolena řed. pošt a telegr. v Praze, č. 53.099/VII-1935. Podávací pošt. úřad Praha 25.

— 2. IV. 1937